

T.C.
MARMARA ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
TÜRKÇE VE SOSYAL BİLGİLER EĞİTİMİ ANA BİLİM DALI
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ÖĞRETMENLİĞİ BİLİM DALI

UİGURİCA III’TE GEÇEN “SEVGİNİN GÜCÜ” ADLI 8.
ÖYKÜNÜN (TRANSLİTERASYON – TRANSKRİPSİYON – ÇEVİRİ –
DİZİN – TIPKIBASIM) TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI EĞİTİMİ
AÇISINDAN ÇALIŞILMASI

Semanur AMANVERMEZ
(Yüksek Lisans Tezi)

İstanbul, 2026

T.C.
MARMARA ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
TÜRKÇE VE SOSYAL BİLİMLER EĞİTİMİ ANA BİLİM DALI
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ÖĞRETMENLİĞİ BİLİM DALI

UİGURİCA III’TE GEÇEN “SEVGİNİN GÜCÜ” ADLI 8.
ÖYKÜNÜN (TRANSLİTERASYON – TRANSKRİPSİYON – ÇEVİRİ –
DİZİN – TIPKIBASIM) TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI EĞİTİMİ
AÇISINDAN ÇALIŞILMASI

A Study of the 8th Story, "The Power of Love," from Uigurica III
(Translation, Transcription, Index, Facsimile) from the Perspective of Turkish
Language and Literature Education

Semanur AMANVERMEZ
(Yüksek Lisans Tezi)

Danışman
Prof. Dr. Mesut ŞEN

İstanbul, 2026

ONAY

Semanur AMANVERMEZ tarafından hazırlanan “Uigurica III’te Geçen “Sevginin Gücü” Adlı 8. Öykünün (Transliterasyon – Transkripsiyon – Çeviri – Dizin – Tıpkıbasım) Türk Dili ve Edebiyatı Eğitimi Açısından Çalışılması” konulu bu çalışma, 10/06/2026 tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda aşağıdaki jüri üyeleri tarafından başarılı bulunmuş ve yüksek lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

	<u>Adı Soyadı</u>	<u>İmza</u>
TEZ DANIŞMANI	Prof. Dr. Mesut ŞEN	
JÜRİ ÜYESİ	Prof. Dr. Mehmet AÇA	
JÜRİ ÜYESİ	Doç. Dr. Ümit Özgür DEMİRCİ	
YEDEK JÜRİ ÜYESİ	Prof. Dr. Uğur GÜRSU	
YEDEK JÜRİ ÜYESİ	Dr. Mahmut BABACAN	

Tüm kullanım hakları

M.Ü. Eğitim Bilimleri Enstitüsü'ne aittir.

© 2026

ETİK BEYANI

Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürlüğü Lisansüstü Tez Yazım Kılavuzuna uygun olarak hazırladığım çalışmamda;

- Sunduğum bilgileri, dokümanları ve verileri akademik ve etik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi,
- Çalışmamda yararlandığım eserlerin tamamına atıfta bulunarak kaynak gösterdiğimi,
- Elde ettiğim verilerde ve sonuçlarda herhangi bir değişiklik yapmadığımı bildirir, aksi bir durumda aleyhimde doğabilecek tüm hak kayıplarını kabullendiğimi beyan ederim.

10/06/2026

Semanur AMANVERMEZ

ÖZ GEÇMİŞ

2020	Sinop Fen Lisesi'nden mezun olma
2020-2026	Atatürk Üniversitesi AÖF Sosyoloji Lisans Programı'na giriş
2020-2024	Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Öğretmenliği Lisans Programı'ndan mezun olma
2024	Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Ana Bilim Dalı Türk Dili ve Edebiyatı Öğretmenliği Yüksek Lisans Programı'na giriş
2026	Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Ana Bilim Dalı Türk Dili ve Edebiyatı Öğretmenliği Yüksek Lisans Programı'ndan mezun olma

ÖN SÖZ

Bu tezde, F. W. M. Müller ve A. v. Gabain tarafından neşredilen *Uigurica* serisinin üçüncü cildi *Uigurica III*'te yer alan *Erzählung Von Der Macht Der Liebe* '*Sevginin Gücü*' adlı son öykü dil ve edebiyat eğitimi çerçevesinde incelenmiştir. F. W. M. Müller tarafından öyküye dahil edilen ancak öykünün bir parçası olmayan fragmanlar *Gerhard Ehlers* ve *Jean Wilkens*'in neşrettiği kataloglarda sonradan tespit edilmiştir. Daha sonrasında yine bu öyküye ait farklı fragmanlar da çalışmamızda yer almış, ait olmayan fragmanlar belirtilmesi koşuluyla Müller neşrindeki gibi korunmuştur.

Çalışmamızda toplam 24 fragman olup her biri transliterasyon, transkripsiyon, çeviri yapılarak incelenmiştir. Öykü metninin satır altlarına motamot şekilde çeviri yapılmasından sonra metin sonuna bağlam ve anlam bütünlüğüne sadık kalarak ek bir çeviri metni daha eklenmiştir.

Metinden sonra sözcük ve sözcük öbeklerinin yer aldığı açıklamalı dizin yer almaktadır. Sözcüklerin anlamları, bağlamları göz önünde bulundurularak çeşitli sözlüklerden yararlanılarak verilmiştir.

Sonuç kısmında farklı okuma ve anlamlandırma önerilerimiz belirtilmiş, metindeki çeşitli dil özellikleri hakkında bilgiler verilmiş; öykünün eğitim, dinî, halk bilimsel ve kültürel boyutuyla ilgili yorumlar getirilmiş; Türk dili ve edebiyatı eğitimindeki yeri ve önemi açısından değerlendirilmiştir.

Bu çalışmamda, lisansta dersine girdiğim ilk andan itibaren yüksek lisans yapmaya karar vermemi sağlayan, engin bilgileri ışığında Türkçülüğün ve Türk dilinin bende sönmez ateşini yakan, gerek insani yönü ve entelektüelliğiyle gerek akademik kişiliğiyle idolüm olan çok sevdiğim hocam Prof. Dr. Mesut ŞEN'e hayatımın sonuna dek minnettar kalacağım. Lisanstan bu yana daimi desteğini ve yardımlarını gördüğüm, akademiye olan şevkimin hiçbir koşulda kırılmamasında en önemli noktada duran, dersini almakla dahi övünebileceğim değerli hocam Prof. Dr. Mehmet AÇA'ya; bana hem hoca hem dost olup çeşitli tecrübelerini aktaran eşsiz benzersiz hocam Dr. Nermin ERCAN'a; üzerimde çok emeği olan ve edebiyatı bana sevdiren sevgili hocalarım Dr. Mahmut BABACAN'a, Doç. Dr. Mehdi GENCELİ'ye, Prof. Dr. Sema UĞURCAN'a; tez konumuzu belirlememizde ve yazma sürecinde çok yardımcı olan, yazdığı program sayesinde dizin hazırlamamızı sağlayan Prof. Dr. Ceval KAYA'ya tüm kalbimle teşekkür ederim.

Eğitim hayatım boyunca hep arkamda durup beni destekleyen, ne yaptım sa gölgesinde yaptığım babam Adem AMANVERMEZ'e, uzaktan dahi merhametini duyduğum annem

Sabahat AMANVERMEZ’e, canımdan çok sevdiğim kardeşlerim Münşid, Yakup ve Kevser’e sonsuz teşekkürler.

Çalışmamda yardımcı olan ve beni çok şanslı hissettiren Mehmet Ali Kurtoğlu iyi ki var. Çok sevgili andalarım Fatma Sude ve Kenan Sarı’ya, Halime, Büşra, Bayram, İlayda, Gözde’ye de bir ömür dostluk borçluyum...

ÖZET

Bu çalışmanın amacı Uigurica III’te yer alan Sevginin Gücü adlı öykünün transliterasyon-transkripsiyon, çeviri ve dizini oluşturularak dil incelemesini yapılması ve edebiyat eğitimi açısından değerlendirilmesidir. Çalışma on bölümden oluşmaktadır. Metnin Türk dili ve edebiyatı eğitimindeki yeri ve önemi, nitel araştırma yöntemlerinden olan doküman incelemesi ve içerik analizi yöntemi uygulanarak tespit edilmiştir. Değerler eğitimi bakımından da eser incelenmiştir. Metin bölümünde fragmanların transliterasyon ve transkripsiyonu, çevirisi yapılmıştır. Dizinde transkripsiyonlu metinde bulunan tüm kelime ve kelime gruplarının alfabetik dizini yapılarak kelime anlamları metnin bağlamından yola çıkılarak verilmiştir. Sonuç bölümünde çalışmadan elde edilen sonuçlar sıralanıp eser, Türk dili ve edebiyatı eğitimindeki yeri ve önemi açısından değerlendirilmiştir. Kaynakça bölümünde bu çalışmada kullanılan kaynaklar gösterilmiştir. Tıpkıbasım bölümünde de fragmanların Digitales TurfanArchiv’den alınan fotoğrafları verilmiştir.

Çalışmamız Türk dilinin tarihsel dönemleri ile ilgili bilgiler sunması, edebî eserlerin edebiyat eğitimindeki önemine işaret etmesi yönüyle önem taşımaktadır.

Anahtar kelimeler: Eski Uygur Türkçesi, Budizm, Edebiyat Eğitimi, Değerler Eğitimi.

ABSTRACT

The aim of this study is to conduct a linguistic analysis of the story "The Power of Love" from Uigurica III by transliterating, transcribing, translating, and indexing it, and to evaluate it from the perspective of literature education. The study consists of ten chapters. The place and importance of the text in Turkish language and literature education were determined using document analysis and content analysis, which are qualitative research methods. The work was also examined from the perspective of values education. In the text section, the transliteration and transcription of the fragments were done, and their translations were completed. In the index, all words and word groups found in the transcribed text were alphabetically listed, and their meanings were given based on the context of the text. In the conclusion section, the results obtained from the study are listed, and the work is evaluated in terms of its place and importance in Turkish language and literature education. The sources used in this study are listed in the bibliography section. In the facsimile section, photographs of the fragments taken from the Digitales TurfanArchiv are provided.

Our study is important because it provides information about the historical periods of the Turkish language and points to the importance of literary works in literature education.

Keywords: Old Uyghur Turkish, Buddhism, Literature Education, Values Education.

KISALTMALAR VE İŞARETLER LİSTESİ

a	Her bir yaprağın ön yüzü
b	Her bir yaprağın arka yüzü
Bk.	Bakınız
BK D	Bilge Kağan Yazıtı Doğu Yüzü
DKPAM	Daşakarmapathavadanamala
HMK	A honfoglalö Magyarsâg kialakulâsa
Pa	Partça
Pehl.	Pehlevice
Krş.	Karşılaştırınız
Skt.	Sanskritçe
Soğd.	Soğdca
TohA	Toharca A
TohB	Toharca B
U	Uigurica
+	İsim tabanına gelen ekten önce kullanılır
-	Fiil tabanına gelen ekten önce kullanılır
(?)	Şüpheli durumu ve okunamayan sözcükleri belirtir
[]	Okunamayan, eksik olup eklenen veya onarılan yerleri gösterir
· ·	Metindeki cümle sonlarında kullanılır
/	Dizinde sayfa ve satır numaralarını ayırmak için kullanılır
...	Metinde okunamayan kısımları gösterir
< >	Metinde fazladan yazılan harfleri gösterir
< / >	Kelimenin değişim yönünü gösterir

TRANSKRİPSİYON CETVELİ

	İşaret	Transliterasyon	Transkripsiyon
1	ا	‘	’, a, e, n
2	چ	Ç	ç
3	د	D	d, t
4	ق	Q	g, h, k
5	ج	Z	j
6	ك	K	g, k
7	ل	L	l
8	م	M	m
9	ن	N	n
10	پ	P	b, p
11	ق	Ö	g, h, k
12	ر	R	r
13	س	S	s, ş, j, z
14	ش	Ş	ş
15	ت	T	d, t
16	و	V	v
17	و	W	o, ö, u, ü
18	ي	Y	ı, i, y
19	ز	Z	j, s, z

İçindekiler

ONAY.....	i
ETİK BEYANI.....	iii
ÖZ GEÇMİŞ	iv
ÖN SÖZ	v
KISALTMALAR VE İŞARETLER LİSTESİ	ix
TRANSKRİPSİYON CETVELİ	x
1. GİRİŞ	1
1.1 Problemin Durumu	1
1.2 Araştırmanın Amacı	1
1.3 Araştırmanın Önemi	1
1.5. Araştırmanın Varsayımları.....	2
1.6. Tanımlar	2
1.6.1. Edebiyat	2
1.6.2. Dil	2
1.6.3. Eğitim	2
2. KAVRAMSAL ÇERÇEVE İLE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR.....	4
2.1 Uygur Adı	4
2.2 Uygur Tarihi.....	4
2.3. Uygur Türkçesi.....	6
2.4. Uygur Edebiyatı	7
2.4.1. Manihaist Uygur Edebiyatı	7
2.4.2. Budist Uygur Edebiyatı	7
2.4.3. Hristiyan Uygur Edebiyatı	7
2.4.4. Din Dışı Uygur Edebiyatı	7
3. YÖNTEM	8
3.1. Araştırmanın Modeli	8
3.2. Evren ve Örneklem	8
3.3. Veri Toplama Araçları	8
3.4. Verilerin Toplanması.....	8
3.5. Verilerin Analizi.....	9
4. BULGULAR.....	10
4.1. Giriş.....	10

4.1.1. Eser Hakkında.....	10
4.1.2 Eserin İçeriği ve Çözümlemesi.....	10
4.1.3. Tenkitli Metin.....	12
4.2. Eserin Türk Dili ve Edebiyatı Eğitimi Açısından İncelenmesi	12
4.3. Eserin Dil İncelemesi	14
4.3.3 Biçim Bilgisi.....	14
5. TRANSLİTERASYON-TRANSKRİPSİYON-ÇEVİRİ	24
6. ÇEVİRİ	76
7. SONUÇ	80
8. DİZİN.....	81
9. KAYNAKÇA.....	117
10. TIPKIBASIM.....	120

1. GİRİŞ

1.1 Problemin Durumu

Bizi bu eseri çalışmaya yönelten bir diğer önemli etmen de Türk dili ve edebiyatı eğitimine Eski Uygur Türkçesiyle yazılmış ilginç metinlerle katkı sunmak ve edebiyat eğitiminin metinler temelinde zenginliğini artırmaktır. Bu döneme ait eserler Türkçenin tarihsel gelişiminde büyük öneme sahiptir.

Şu hâlde bu çalışmanın problem tümcesi şudur: Sevginin Gücü adlı eser dil özellikleri ve söz varlığı ile nasıl bir değere sahiptir? Türk dili ve edebiyatı öğretimi çerçevesinde dil ve edebiyat eğitimine ne tür katkılar sunabilir?

1.2 Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın amacı;

- Sevginin Gücü adlı öykünün Türk diline olan katkısını belirlemek.
- Eski Uygur Türkçesi ile yazılmış bir eser olarak tenkitli metnini, dil özelliklerini ve söz varlığını çalışarak filolojik önemini ortaya çıkarmak.
- Türk dili ve edebiyatı öğretimine katkı sunmak amacıyla Eski Uygur Türkçesi ile yazılmış bir metni tenkitli bir şekilde ortaya koyup eğitim, din ve kültür bağlamında yorumlar getirmek.

1.3 Araştırmanın Önemi

Bu araştırmadan elde edilen bulguların;

- Eski Uygur Türkçesi ile yazılmış eserleri çalışanlar için kaynak oluşturacağı
- MEB Talim ve Terbiye Kurulunun program geliştirme çalışmalarına katkı sağlayacağı,
- Türk Dil Kurumunca ya da özel çalışmalarda yapılacak Eski Uygur Türkçesinin söz varlığını belirleme çalışmalarına faydalı olacağı,
- Üniversitelerin Türk Dili ve Edebiyatı, Türk Dili ve Edebiyatı Öğretmenliği, İlahiyat, Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretmenliği gibi bölümlerinin çalışmalarına destek sunacağı,
- Türk kültürü ve şiveleri arasındaki bağın güçlenmesine yardımcı olacağı beklenmektedir.

1.4. Araştırmanın Sınırlılıkları

Araştırmamız, Müller'in neşrettiği Uigurica III'ün son öyküsündeki fragmanlar ve DigitaleTurfan Archive'deki 87 d ve U 1117 ile sınırlıdır.

1.5. Araştırmanın Varsayımları

Örnekleme, evreni temsil eder niteliktedir.

- Sevginin Gücü adlı eserin dönemin dil özelliklerini yansıttığı,
- Sevginin Gücü adlı eserin Eski Uygur Türkçesi çalışmalarına ve Türk Dili ve Edebiyatı öğretimine kaynak olabileceği varsayılmaktadır.

1.6. Tanımlar

1.6.1. Edebiyat

Edebiyat, insanın duygu, düşünce ve hayal dünyasını estetik biçimde dile getiren bir sanat dalıdır. Temelinde dil bulunan edebiyat, yalnızca bir anlatım biçimi değil aynı zamanda bir kültür taşıyıcısı ve değer aktarıcısıdır. Edebiyat eserleri, bir toplumun zihniyetini, tarihsel tecrübelerin ve estetik anlayışını yansıtan kültürel metinlerdir (Çetişli, 2021).

Edebiyatın en önemli özelliği, estetik bir dil kullanımıyla insan deneyimini anlamlandırmaktır. Sanatçının dil aracılığıyla oluşturduğu dünya, okuyucuda hem duygusal hem de zihinsel bir etki yaratır (Eagleton, 2022, s. 15-16).

1.6.2. Dil

Dil, Türk Dil Kurumunun sözlüğünde “İnsanlar arasında anlaşmayı sağlayan, uzlaşmaya dayalı olarak oluşturulmuş sesli veya görsel işaretler sistemi; lisan, zeban” olarak tanımlanmaktadır.

Aksan’a göre dil, bir anda düşünemeyeceğimiz kadar çok yönlü, değişik açılardan bakınca başka başka nitelikleri beliren, kimi sınırlarını bugün de çözemediğimiz büyü bir varlıktır (Aksan, 2020, s.11).

Chomsky’e göre dil, insan zihninde doğuştan bulunan bir yeti, sınırsız sayıda anlamlı tümceyi üretebilen bir yapıdır (Chomsky, 1965).

Saussure dili toplumca kabul edilmiş göstergeler sistemi olarak görür. Bireysel konuşmalardan farklı olarak toplumsal ve kurallı bir sistemdir (Saussure, 2001, s. 37-39).

Dil, insanlar arasında anlaşmayı sağlayan tabii bir vasıta, kendisine mahsus kanunları olan ve ancak bu kanunlar çerçevesinde gelişen canlı bir varlık, temeli bilinmeyen zamanlarda atılmış gizli bir anlaşmalar sistemi, seslerden örülmüş içtimai bir müessesedir (Ergin, 2009, s. 3).

1.6.3. Eğitim

Eğitim kavramı Türk Dil Kurumunun sözlüğünde ‘Çocukların ve gençlerin toplum yaşayışında yerlerini almaları için gerekli bilgi, beceri ve anlayışları elde etmelerine, kişiliklerini

geliştirmelerine okul içinde veya dışında, doğrudan veya dolaylı yardım etme; terbiye.’ biçiminde toplumun hepsine hitap edecek biçimde değil, yaşama hazırlanan çocuklara ve gençlere yönelik olarak tanımlanmıştır. Kubbealtı Lugatı ise eğitimi ‘eğitmek işi, yetiştirme ve terbiye etme, tâlim ve terbiye’ olarak tanımlar (2025).

Zuhal Cafoğlu “Bireyin davranışlarında kendi yaşantısı yoluyla kasıtlı olarak, istendik bir şekilde değişme meydana getirme sürecidir.” diyerek eğitim’in tüm bireylerde bizzat kendi yaşamı aracılığı ile aktarılan bilinçli bir değişim süreci olduğunu vurgulamıştır (2010, s. 14).

Eğitimin her yaş grubundaki bireyleri kapsamının yanı sıra özellikle kişiliğini oluşturmaya çalışan gençlere ve çocuklara yönelik, doğasına uygun gelişim ve değişim aşamalarını farkındalık geliştirerek doğrudan deneyimleme süreci olduğunu söyleyebiliriz.

Edebiyat öğretiminin iki temel görevinden birincisi öğrencinin dil bilimi bilgisini artırıp dil kullanma becerilerini geliştirmek, ikincisi ise öğrencinin dünya görüşünü geliştirip onun çeşitli yönleriyle insanlıkla ilişkiye girmesini sağlamak olduğu için ana dili öğretimi ile edebiyat öğretimini birbirinden ayırmak pek mümkün görünmemektedir. (Demir, 2016, s. 65)

2. KAVRAMSAL ÇERÇEVE İLE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

2.1 Uygur Adı

Uygur adı çeşitli Çin kaynaklarında *Hoei-ho*, *Vei ho*, *Yüen-ho*, *Hui-ho*, *Huei-hu*, *Wei-wu* olarak yazılmıştır. 974 yılında yazılmış Çince *Kiu Wu Tai* adlı eserde sözcük ‘şahin sürati ile dolaşan ve hücum eden’ anlamına gelir.

Sözcüğün ilk geçtiği yer ise Bilge Kağan Yazıtı’nın doğu yüzü 37. satırıdır¹ (Tekin, 1988, s. 51). Kâşgarlı Mahmut’ta Uygur sözcüğü ‘Beş şehirli bir vilayetin adı.’ olarak geçmektedir (Atalay, 1992, s. 111). Uygur adı ile ilgili çok sayıda etimoloji önerisi bulunmaktadır, en yaygın görüş doğrultusunda da Gyula Németh’e göre Uygur adı, uy- “uymak, takip etmek” fiilinden türer (Németh, HMK, akt. Kafesoğlu, 1988, s.130). Ebulgazi Bahadır Han, Şecere-i Terakime’sinde Uygur, Çağatay Türkçesinde *yapışgur* ‘yapıştır’ anlamına gelir (Ebulgazi Bahadır Han, 1974, s. 29). Uygur sözcüğünün ögüz, ügüz ‘nehir’ anlamına geldiği de söylenmektedir (İnayet, 2008, s.8)

Bunun yanı sıra Uygur adının ‘akraba, müttefik’ anlamına geldiği, Oğuz ve Uygur adının aslında aynı sözcük olduğu gibi çeşitli etimoloji önermeleri de sunulmaktadır.

2.2 Uygur Tarihi

Uygurlar, 5. yüzyılın ikinci yarısında Tabgaçlar devrinde bir beylik kurmuş ve Kök Türkler zamanında Selenge Irmağı yakınlarında yaşamışlardır (Şen, 2021, s. 42-43). Yedinci yüzyılın ilk çeyreğinde ise 6 kabileden oluşmuş *Sir Yen t’o* birliğine katılmışlar ve sonra 5 kabile Uygurlarla ittifaklaşarak Uygur adını almıştır.

745 yılında Kök Türklerle savaşıp onları yıkmış ve Ötüken’de bir devlet kurmuşlardır. Orhun kıyısında başkenti Ordu-bahk şehrini kuran ilk Uygur kağanı Kutlug Bilge Kül Kağan 747’de ölünce yerine oğlu Moyen Çor kağan olmuştur. Bu dönemde Şine Usu Yazıtı’ndan anladığımıza göre Uygurlar; Kırgızlar, Türgişler, Basmılar, Sekiz Oğuz, Dokuz-Tatar ve Çiklerle savaşmış ve onları hakimiyeti altına almıştır (Aydın, 2007, s. 57-63). Moyen Çor Kağan’ın ilk zamanlarında Çin, Talas Savaşı’nın kaybedilmesiyle çok güçsüz düşmüş, karışık bir haldedir. Çin, Uygurların yardımına muhtaç kalmış ve iyi ilişkiler kurması için Su-Tsung iktidardayken Ch’eng-ts’ai’i elçi olarak Uygurlara yollamıştır (Çandarlıoğlu, 2004, s. 148). Sonrasında isyanlar çıktıkça Çinlilerin Uygurlardan yardım istemesi Uygurların yayılmasını kolaylaştırmış ve Çin’de hâkim tarafın yavaş yavaş Uygurlar olmasını sağlamıştır.

¹ ‘Uygurların elteberi yüz kadar adamla doğuya doğru kaçıp gitti’ BK D-37.

Moyen Çor Kağan öldüğünde başa geçen Böğü Kağan döneminde Çin'e karşı daha şiddetli saldırılar yapılmış ancak 778 yılında Çin kaynakları bir Uygurlara karşı Çin galibiyetinden bahsedebilmiştir. Aynı zamanda T'ang sülalesinin yardımına daima kendi hakimiyetlerini sürdürmek için koşmuşlar ve onlardan vergi almışlardır. Böğü Kağan siyasi faaliyetlerinin yanında bir din reformcusudur. Çin seferleri sırasında ışık dini Manihaizmi tanımış ve yaymıştır. Uygurların zayıflamasında en önemli neden olsa da ilim, sanat ve edebiyatta gelişmelerine katkıda bulunmuştur.

Böğü Kağan'ı ve yakınlarını T'ang ile savaşmak istemesi yüzünden 779 yılında öldüren Tun Baga Tarkan aynı yıl Alp Kutlug Bilge Kağan adıyla kağan olmuştur. Dokuz Oğuzlar Çin'de malları haksız yollarla kendi üzerlerine geçirince Alp Kutlug Bilge Kağan çok sinirlenmiş ve Dokuz Oğuzlarla aralarında husumet başlamıştır. Çin ise bu durumu kendi lehine çevirmeye çalışmış ancak Uygurlarla aralarını bozmaya cesaret edememişlerdir.

Alp Kutlug Bilge Kağan ölünce yerine oğlu Ay Tengride Kut Bulmuş Külüg Bilge Kağan 789 yılında kağan olmuştur. Bu dönemdeki en önemli vaka Beşbalık şehrinde yaşanan olaylar olarak kayda geçmiştir. Çinliler, Türklerin birbirlere düşman olmasından memnun olup onları Beşbalık şehri için savaşa sürüklemiştir. Ay Tengride Bolmuş Külüg Bilge Kağan şaibeli olarak 790 yılında öldürülmüştür.

Beş yıl boyunca, 790-795, Feng- Ch'eng Kağan hüküm sürmüş ve ardında hiç oğul bırakmadan ölmüştür. Sonrasında ilerigelenlerle halk tarafından başa getirilen Ay Tengride Ülüg Bulmuş Alp Ulug Bilge Kağan, Karlukları bastırmış, yeni yurtlar edinmiş ve Kırgızlara karşı büyük bir güç elde etmesiyle Karabalgasun Yazıtı'na konu olmuştur. Orta Asya'da en geniş sınırlara ulaşmıştır. Kırgızları mağlup etmesiyle kuzeye giden ticaret yolları da Uygurların eline geçmiştir.

Ay Tengride Ülüg Bulmuş Alp Ulug Bilge Kağan'dan sonra 805-808 yılları arasında kağan olan Tengride Bolmuş Alp Külüg Bilge Kağan hakkında çok bilgi olmasa da 806 yılında ilk defa Mani rahipleriyle Uygurlar Çin'de bir ibadethane kurmuşlardır. Bu ibadethanenin kurulmasında yetki mercii Uygurlardır ve Çin aynı zamanda ağır vergiler de ödemektedir.

Uygurların en parlak dönemini yaşadığı Ay Tengride Kut Bulmuş Alp Bilge Kağan devridir. Bu dönemde hem siyasi hem dinî olarak Uygurlar Çin'i etkilemiş ve Çin'de Manihaizm yayılmıştır. Uygurlar zorla Manihaizmi yaymaya çalıştıkları için Budizme göre daha dar alanda sınırlı kalmıştır. Uygurların Çin'de hakimiyetinin azalmasıyla Manihaizm de zayıflamıştır. Ay Tengride Kut Bulmuş Alp Bilge Kağan'ın en önemli özelliği Karabalgasun Yazıtı'nın onun adına dikilmesidir. 821 yılında ölmüş eve üç gün Çin yas tutmuştur.

Kün Tengride Ülüg Bulmış Alp Küçlüg Bilge Kağan bunun üzerine kağan olmuştur. Artık Uygurların güçlü döneminin sonuna gelinmiş ve çöküş dönemi başlamıştır. 824 yılında kağan vefat etmiş, yerine kardeşi Ay Tengride Kut Bulmış Bilge Kağan gelmiştir. Bu dönemde Çin entrikalarına devam etmiş, Uygurları şüphelendirecek hareketlerden kaçınmışlardır. 832 yılında kağan öldürülünce Ay Tengride Kut Bulmış Alp Külüg Bilge Kağan başa geçmiştir. Yedi sene sonra Kürebir tarafından öldürülmesi veya kendisinin intihar etmesi gibi farklı iddialar ortaya atılmıştır. Sonrasında Ho-sa Tegin başa gelmiş bir sene kağan olmuştur.

Ho-Sa Tegin zamanında Uygurların sonunu getiren olaylar meydana geldi. Külüg Baga 100 bin Kırgız'ı Uygurların üzerine üzerine salmıştır. Bu katliamdan sonra Uygur çadırları yakıldı ve sayısız kadın erkek öldürüldü. Orhun bölgesindeki Uygur hakimiyeti sonlandı.

Kırgızlara 840 yılında yenildikten sonra Uygurlar çeşitli bölgelere geç etmişlerdir. Güneye göç eden Uygurlar varlıklarını çeşitli nedenlerden kaynaklı sürdürememiş ve sonrasında küçük devletler kurarak İpek Yolu'na hâkim olmuşlardır. Bu devletlerden biri Sarı Uygurlardır. 905 yılında Çinli bir ordu kumandanı dört şehirden oluşan bir devlet kurunca Uygurlara baskı yapmışlar ve Uygurlar bu devletin merkezi Tun-huang'ı ele geçirmişlerdir. Birbirlerine sıklıkla elçi gönderme faaliyetleri devam ederken Tngutlar Uygurlara bela olmuş ve ve Çinlilerle Uygurlar, Tangutlara karşı birlikte mücadele etmişlerdir. Siyasi olarak 940 yılından sonra farklı milletlerin tesiri altında varlıklarını sürdürmüşler. Bugün de Çin'in kuzeybatısında yaşamaktadırlar.

Dağılmış Uygur boyları, 840 yılında batıya giderek Turfan, Beşbalık, Hoço, Kaşgar taraflarına yerleştiler ve son Uygur kağanının yeğenini kağan seçtiler. İlk ticaret heyeti 962 yılında gitmiş, sonraki süreçte de bu uygulama devam etmiştir. Çin, Uygurlara bir resmî elçi göndermiş ve 981-984 yılları arasında bir rapor hazırlatmıştır. 1209'da Cengiz Han'a bağlanmış ve 1368'e kadar Moğol idaresinde olmuşlardır. Bugün Doğu Türkistan Uygur Özerk Bölgesi'nde varlıklarını sürdürmektedirler (Çandarlıoğlu, 2004, s. 36-37)

2.3. Uygur Türkçesi

Eski Türkçenin Kök Türkçeden sonraki dönemini Eski Uygur Türkçesi oluşturur. Bu dönem, Uygurca ve Eski Uygurca olarak da adlandırılmaktadır. Eski Uygur Türkçesinde çeşitli kültürel değişimler, din değişimleri, yaşam tarzının farklılaşması gibi nedenlerle yabancı sözcüklere karşılık kendi dilimizden kelimeler türetilmiştir. Bu türetme başarısı, Türkçenin ne kadar derin ve zengin bir dil olduğunu kanıtlar niteliktedir.

2.4. Uygur Edebiyatı

Bu dönemde Uygurlar genellikle çeviriye dayalı ve dinî konulu edebî eserler ortaya koymuşlardır.

2.4.1. Manihaist Uygur Edebiyatı

“İlahiler, dualar, günah çıkarma ile ilgili deyişler, ilmiyeler, tefsirler, tarihi ve mitolojik türden masallar, duvar resimleri ve minyatürlerden oluşmaktadır” (Şen, 2016: 37). Budist yazmalara kıyasla daha titizlikle yazılmıştır.

2.4.2. Budist Uygur Edebiyatı

Budist Uygur metinleri, dinin sonraki kuşaklara aktarılması ve geniş kitlelere ulaştırılmasında anlatıların ve yazının önemini vurgular. Uygurlardan kalan en hacimli eserler Budist çevrede yazılmıştır. Bu eserler içerisinde rahip ve rahibelerin gündelik yaşamlarını düzenleyen vinayalar, Buda’nın vaazlarını içeren sutralar, Budizm’in felsefe ve kıstaslarını anlatan abhidharmalar, Buda’nın Nirvana’ya ulaşmadan önceki hayatını konu edinen ve Nirvana’ya ulaşmak için gösterilmesi gereken davranışları ve ideal yaşam biçimini anlatan anlatı ve masallar yer alır. Bunların dışında tövbe duaları, büyü metinleri ve şiirler de bu çevrede ortaya konmuştur.

2.4.3. Hristiyan Uygur Edebiyatı

Uygurlardan bazıları Hristiyanlık’ın Nesturi mezhebini benimsemişlerdir. Hristiyan çevrede Budizm ve Manihaizm’deki kadar çok eser verilmemiştir. Çin’de bulunan 13-14. yüzyıllardan kalma Nesturi mezar taşlarını Hristiyan Uygur edebiyatına örnek verebiliriz (Şen, 2016, s.38). Yine az sayıda metin de Hristiyan azizlerinin hayatlarını ele alan kısa metinler veya İncil’den yapılmış çeviri parçalarıdır (Ölmez, 2017, s. 221).

2.4.4. Din Dışı Uygur Edebiyatı

Hukuk belgeleri, mektuplar, astronomi metinleri, sağlık metinleri, fal kitapları, şiirler ve halk edebiyatı ürünleri din dışı Uygur edebiyatına aittir.

3. YÖNTEM

3.1. Araştırmanın Modeli

Bu araştırma, nitel bir araştırma ve inceleme çalışmasıdır. Araştırmada Eski Uygur Türkçesi ile yazılmış Sevginin Gücü adlı eserin dil incelemesi, transkripsiyonlu metni ve açıklamalı dizini hazırlanarak Türk dili ve edebiyatı eğitimindeki yeri ve önemi, doküman incelemesi ve tarama yöntemi uygulanarak tespit edilmiştir.

3.2. Evren ve Örneklem

- Araştırmanın evreni Türk edebiyatında yazılmış öğretici ve dinî metinlerdir.
- Araştırmanın örnekleme, Eski Uygur Türkçesi ile yazılmış Sevginin Gücü adlı eserdir.

3.3. Veri Toplama Araçları

Alan odaklı olarak yapılan bu araştırmada verilerin toplanması, doküman analizi ve literatür taraması ile elde edilmiştir. Araştırma konumuzla ilgili daha önce yapılmış çalışmalar incelenerek alan yazını gözden geçirilmiş ve ampirik bilgi geliştirmek için bu bilgiler çalışmaya dâhil edilmiştir.

Doküman analizi, yazılı belgelerin içeriğini titizlikle ve sistematik olarak analiz etmek için kullanılan bir nitel araştırma yöntemidir (Wach, 2013). Yöntemin avantajlı bir yanı diğer yöntemlerle kıyaslandığında, görüşme ve gözlem gibi çalışmalarda katılımcıların tepkiselliği sorununa yol açmaktadır. Çünkü dokümanlar, araştırmaya katılan kişiler gibi fiziksel, davranışsal ve duygusal tepkiler vermedikleri ve etkileşimde bulunmadıkları için avantajlı oldukları söylenebilir (Yıldırım & Şimşek, 2021).

Doküman analizinde araştırılan konu ile ilgili dokümanların bilimsel esaslara uygun olarak incelenmesi söz konusudur.

3.4. Verilerin Toplanması

Verilerin toplanmasında literatür taramasından yararlanılmıştır ve veriler doküman incelenmesi yöntemi ile elde edilmiştir. Bu araştırma alan odaklı olarak yapıldığından veriler toplanırken öncelikle bu alanla ilgili literatür taraması yapılarak bu sayede kullanılabilecek kaynaklar elde edilmiştir. Kaynaklara çeşitli kütüphanelerden, internet ortamında yer alan veri tabanlarından ve diğer internet kaynaklarından ulaşılmıştır. Bunun sonucunda elde edilen bilgi ve bulgulardan yola çıkılarak veriler toplanmıştır.

3.5. Verilerin Analizi

Verilerin analizinde doküman analizi yöntemi kullanılmış olup istatistiksel herhangi bir analiz çalışması yapılmamıştır. Çalışmanın sonuç kısmında literatür taramasından da faydalanılarak toplanan verilerin çözümlenmesi yapılmıştır.

4. BULGULAR

4.1. Giriş

4.1.1. Eser Hakkında

İncelediğimiz eser F. W. K. Müller'in Uigurica III adlı eserinde geçen sekizinci öyküsüdür. Müller bu öykü Sevginin Gücü olarak adlandırdığı için bu başlığa sadık kaldık. Bu öykü on kötü davranış yollarının zincirleme hikâyesi anlamına gelen Daśakarmapathaavadānamālā'ın üçüncü bölümünde yer alır. (DKPAM) üzerine çalışmalar Uygur belgelerinin bulunmasıyla başlamıştır. F. W. K. Müller tarafından 1908, 1910, 1920, 1931 yıllarında Uigurica serisinde başlayan DKPAM çalışmaları günümüzde de devam etmektedir. Bu çalışmalardan biri de Gerhard Ehlers'in 1987 yılında Altun Yaruk'a (AY) ait belgelerle DKPAM belgelerinin kataloğunun yayımlanmasıdır.

Eser, Tohar A dilinden Eski Uygur Türkçesine çevrilmiştir. Theravada Budizminin vaibhāṣika okuluna ait bir eserdir. (Elmalı, 2022)

4.1.2 Eserin İçeriği ve Çözümlemesi

Öykü, rahibin öğrencilere öğüt vermesi ve çeşitli günahlardan uzak durmasını söylemesiyle başlar. Sonrasında bir öğrencinin şehvet günahından nasıl uzak duracağını rahibe sorması üzerine rahip bir öykü anlatmaya başlar. Bir tüccar öldükten sonra iki oğlu babasız kalır ve Sını adlı büyük oğlu, evde Ragagayını adlı eşini bırakır. Evde Ragagayını ile Sını'nın kardeşi Upasını da yaşamaktadır. Zamanla Ragagayını Upasını'yı arzulamaya başlar. Upasını onu reddedince Ragagayını Harini adlı ana şeytandan yardım ister. Upasını onlara kanar ve Ragagayınıyla birlikte olur. Çok pişman olan Upasını, ağabeyi Sını'nın geleceğini öğrenince evden kaçır. Ragagayını ise pişman olmuştur ve yemeğinin içine cıva koymuştur. Bu sırada Upasını bir mağaraya gider, sonrasında bir yılan Upasını'yı ısırır. Upasını bağırınca bir rahip onu kurtarmaya gelir ve Upasını zehirden arınır.

Yılan: Budist düşünce sisteminde şeytan, yılan ve kadın figürleri, bazı kozmolojik ve sembolik anlatılarda evrenin ve şamsāra'nın (doğum, ölüm ve yeniden doğuş döngüsünün) ortaya çıkışıyla ilişkilendirilen unsurlar arasında yer almaktadır (Tokyürek, 2016, 308). Bu çerçevede, mikrokozmos ve makrokozmosun oluşumuna dair belirli anlatılarda söz konusu figürler sembolik anlamlar yüklenerek yorumlanmıştır. Özellikle arzu, bağlanma ve cehalet gibi bireyi şamsāra içerisinde tutan unsurlar, bazı Budist metin ve yorum geleneklerinde şeytan, yılan ve kadın imgeleri üzerinden temsil edilmektedir. Bunun yanı sıra doğurganlık, dünyevî bağlılık ve

bilgisizlik kavramları da bu sembollerle ilişkilendirilmiş; söz konusu figürler, bireyin kurtuluşa ulaşmasını engelleyen etkenlerin alegorik yansımaları olarak değerlendirilmiştir. Ancak bu sembollerin anlamlandırılması, Budizmin farklı mezhep ve geleneklerinde değişiklik gösterebilmekte olup ilgili yorumların belirli metinsel ve kültürel bağlamlar içerisinde ele alınması gerekmektedir.

Öykümüzün üzerinde önceden yapılmış çalışmada Müller bu yılanın Sını olduğunu söylemiştir. Ancak incelememizde kadın-yılan arasında kurulan ilgiye dayanarak Upasını'yı ısiran yılanın Ragagayını olduğu çıkarımını yapıyoruz.

Zehir: Budist anlatılarda zehir önemli bir semboldür. Öykümüzde iki tane zehir geçmektedir. Bunlardan birincisi Ragagayını'nın yemeğine kattığı *zımıg* yani cıva, ikincisi ise Upasını'yı ısiran yılanın zehridir. Bu iki zehrin de altında yatan unsur şehvettir. Şöyle ki, Ragagayını eşinin kardeşine şehvet besleyerek bunu nihayete erdirmiş ve pişman olduğunu söylemiştir. Bu pişmanlıkla eşi gelmeden önce yemeğine *zımıg* katmıştır. Upasını ise bu günaha ortak olduğu için evden kaçtığı anda onu döngüde kalan ve bir yılan olarak dünyaya gelen Ragagayını zehirlemiştir. Zehir öykümüzde şehvet, ceza olarak yorumlanabilmektedir.

Öteki kıyı: Budist eserlerde metaforlar çok zengin olarak kullanılmaktadır. Nirvana ve samsara birbirine karşı duran kıyılarıdır, Dünya bu kıyı iken nirvana öteki kıyıdır. (Yunusoğlu, 2020, s.105) Öykümüzde Upasını'nın öteki kıyıya vardığı yazmaktadır. Upasını pişman olduğu için yılan sokmasıyla cezasını çekmiş ve nirvanaya varmıştır ancak Ragagayını döngüde kalmıştır.

Mağara: Mağaralarda kutsal kişiliklerin ruhları huzura erer. Mağara arketipi, sıradan olmaktan kutsal kişiliğe dönüşen bireyin dönüşümünün yaşandığı mekândır. Bu bağlamda mağara, kişinin kendi benliğini bulmak için yaptığı yolculuğun temsilidir. (Bars, 2017, s. 78-79)

Öyküde Upasını evden kaçınca bir mağarada dinlenir. Mağara onun manevi dönüşümünün gerçekleştiği yerdir. Mağaraya gitmeden önce duyduğu yoğun utanç, pişmanlık duygusu onun mağaradan çıkmasıyla sonuç verir ve samsaradan kurtulur. Yine mağaranın çeşitli anlatılarda karşımıza çıktığını görüyoruz, bunun için Hz. Muhammet'in mağarada saklanması, Türk destan karakterlerinin mağarada alplık göstermesi, modern dönem şiirlerinde mağaranın anne karnıyla ilişkilendirilmesine vs. bakılabilir.

4.1.3. Tenkitli Metin

Tenkitli metinler, özellikle dil araştırmaları, klasik edebiyat incelemeleri ve tarih çalışmalarında temel başvuru kaynakları arasında yer almaktadır. Tarihî metinlerin yazma nüshaları zaman içerisinde çeşitli sebeplerle tahribata uğrayabilmekte, istinsah süreçlerinde kopyalama hataları ortaya çıkabilmekte veya farklı müstensihler tarafından bilinçli ya da bilinçsiz müdahalelere maruz kalabilmektedir. Bu durum, metinlerin özgün biçimlerinin belirlenmesini güçleştirmekte ve bilimsel araştırmalar açısından güvenilir bir metin tesis edilmesini zorunlu hâle getirmektedir. Bu bağlamda tenkitli metin neşri, mevcut nüshaların karşılaştırılması ve değerlendirilmesi yoluyla eserin müellif nüshasına en yakın şeklinin ortaya konulmasını amaçlayan bilimsel bir yöntem olarak önem kazanmaktadır.

Tenkitli metinler, araştırmacılara güvenilir bir çalışma zemini sunmalarının yanı sıra kültürel mirasın doğru ve sağlıklı bir biçimde gelecek nesillere aktarılmasına da katkı sağlamaktadır. Nitekim bir metnin tenkitli neşri, yalnızca metnin aslına en yakın biçiminin tespit edilmesine hizmet etmez; aynı zamanda metnin ait olduğu kültürel, tarihî ve dilsel çevrenin anlaşılmasına da önemli ölçüde katkıda bulunur. Bu nedenle tenkitli metin çalışmaları, metin merkezli araştırmaların temelini oluşturan vazgeçilmez bir bilimsel faaliyet olarak değerlendirilmektedir. Andrews'e göre bir metnin tenkitli neşri, hem metnin kendisini hem de onun içerisinde şekillendiği kültürel, tarihî ve dilsel bağlamı aydınlatma bakımından hayati bir öneme sahiptir (Andrews, 1985, s. 14).

Metin tenkidinin kapsamı ve amacı üzerine farklı araştırmacılar tarafından çeşitli tanımlar yapılmıştır. Akyüz (2013, s. 53), metin tenkidini bir eserin sağlam ve güvenilir metnini elde etmeye yönelik sistematik bir çalışma olarak tanımlamaktadır. Korkmaz (1992, s. 27) ise metin tenkidinin yalnızca doğru bir metin oluşturma süreciyle sınırlı olmadığını, bunun yanında metnin tarihî, dilsel ve edebî özelliklerinin ortaya çıkarılmasına da imkân sağladığını belirtmektedir.

4.2. Eserin Türk Dili ve Edebiyatı Eğitimi Açısından İncelenmesi

Kaplan'a (2006) göre edebiyat, insanın kendini ve çevresini anlamasında aracılık eden, bireysel deneyimleri evrensel değerlere dönüştüren bir sanattır. Yani edebiyat, yalnızca estetik bir uğraş değil, aynı zamanda insanı eğiten bir süreçtir. Edebiyat eğitimi, bireyin edebiyat eserleri aracılığıyla dil, duygu, düşünce ve değer dünyasının geliştirilmesini amaçlayan sistemli bir öğretim sürecidir. Dilin estetik kullanımını öğretmenin yanında öğrencinin kültürel bilincini, empati gücünü ve eleştirel düşünme becerisini geliştirmeyi hedefler (Kavcar, 1999, s.12-13). Öğrencilerin farklı dilsel becerilerini geliştirme, kültürel kimlik bilinci oluşturma, eleştirel

okuma ve düşünme becerisi kazandırma, estetik duyarlılık uyandırma edebiyat eğitiminin temel amaçlarındandır (Ongun, 2017 s. 45-58).

Edebiyat eğitimi; dil bilimi, psikoloji, tarih, kültür kuramları ve estetik gibi farklı disiplinlerle etkileşim içerisinde gelişen çok yönlü bir çalışma alanıdır. Bu alan, bireyin dilsel, bilişsel, duyuşsal ve kültürel gelişimini desteklemeyi amaçlayan çeşitli kuramsal yaklaşımlar çerçevesinde şekillenmektedir. Dil merkezli yaklaşıma göre edebiyat eğitiminin temel amacı, öğrencilerin dilin yapısal ve biçimsel özelliklerini kavramalarını sağlamaktır. Bu doğrultuda edebî metinlerin dil, üslup ve anlatım özellikleri ön plana çıkarılarak metin çözümlemeleri gerçekleştirilmektedir. Buna karşılık, 20. yüzyılın ikinci yarısından itibaren etkisini artıran okur merkezli yaklaşım, anlamın yalnızca metinde değil, okurun metinle kurduğu etkileşim sürecinde oluştuğunu savunmaktadır. Bu yaklaşımda öğrencinin yorumlama becerisi, bireysel deneyimleri ve metne yüklediği anlamlar, okuma sürecinin temel unsurları olarak değerlendirilmektedir. Kültürel ve değer odaklı yaklaşım ise edebiyat eğitimi bireyin kültürel kimliğinin oluşumu, toplumsal değerlerin aktarımı ve ahlaki duyarlılığın geliştirilmesi bağlamında ele almaktadır. Bu doğrultuda edebî eserler, yalnızca estetik birer ürün olarak değil, aynı zamanda kültürel mirasın ve toplumsal değerlerin gelecek kuşaklara aktarılmasını sağlayan önemli araçlar olarak değerlendirilmektedir.

2024-2025 eğitim-öğretim yılı itibariyle ortaöğretim 9. Sınıf düzeyinde uygulanan Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli'nde Türk Dili ve Edebiyatı Dersi Öğretim Programı'nın temel felsefesi ve özel amaçları güncellenmiştir. Buna göre dil; insanın varlık dünyasına erişiminin, düşünceyi oluşturmalarının ve değer üretmesinin, dolayısıyla kendini ve başkalarını anlamlandırmasının temel aracı olarak önem kazanır. Türkçe bütün zenginliği, derinliği ve estetiği ile toplumun birbiriyle iletişimine, bu iletişimi anlamlandırma çabalarına ve kültür unsurlarımızın nesilden nesile aktarılmasına öncülük ve eşlik eder. Bu nedenle Türkçemizin öğretimi ve geliştirilmesi, eğitim sistemimizde temel bir politika olarak yer alır. Eğitimin her aşamasında Türkçemizin öğretimine, doğru kullanımına titizlikle dikkat edilir ve etkili kullanılmasına yönelik becerilerin kazandırılması hedeflenir (TYMM, s. 4).

Yalçın'ın dilin dört temel becerisinin (okuma, yazma, konuşma, dinleme) birbirinden kopuk değil, etkileşimli yatay yapı içerisinde tasarlanması gerektiği görüşü maarif modelinde metin merkezli öğretimle birlikte sağlanmaya çalışılmıştır (2002). Metinde tarihsel unsurların dönemin gerçekliğiyle olan ilişkisine dair öğrencilerin anlama ve yorumlama gücünü ölçebileceğimiz bölümler bulunmaktadır. Ayrıca tarihsel unsurlar öğrencilere hem edebî hem kültürel bir birikim

kazandıracaktır. Bu tür metinler edebiyat öğretiminde bağlam merkezli yaklaşımın uygulanabilmesine fırsat sunar.

Ayrıca öğrenciler, metinde yer alan tarihî dil unsurlarını günümüz Türkçesiyle karşılaştırarak Türkçenin tarihsel gelişim sürecini ve dilde meydana gelen ses, şekil ve söz varlığına ilişkin değişimleri somut örnekler üzerinden inceleme fırsatı elde edebilirler. Bu yönüyle eser, öğrencilerin dil bilincinin gelişmesine ve Türk dilinin tarihî dönemlerine ilişkin farkındalık kazanmalarına katkı sağlayabilecek niteliktedir. İncelediğimiz eserin dinî ve öğretici karakteri, dönemin kültürel değerlerini yansıtmayı, zengin söz varlığı ve dil özellikleri bakımından taşıdığı eğitimsel potansiyel göz önünde bulundurulduğunda, Türk dili ve edebiyatı ders kitaplarında örnek metin olarak değerlendirilmesinin Türk dili ve edebiyatı öğretimine önemli katkılar sunacağı kanaatindeyiz. Bu sayede öğrenciler hem tarihî metinlerle tanışma imkânı bulacak hem de dil, kültür ve edebiyat arasındaki ilişkiyi daha iyi kavrayabileceklerdir.

4.3. Eserin Dil İncelemesi

4.3.3 Biçim Bilgisi

4.3.3.1. İsim

4.3.3.1.1. İsim Çekim Ekleri

4.3.3.1.1.1. Çokluk Eki

Eski Uygur Türkçesinde çokluk eki belirli çokluk ve belirsiz çokluk olarak ikiye ayrılır. Belirli çokluk sayı sıfatlarıyla sıfat tamlaması yapılarak kurulur. Nesnenin kesin sayısı bildirilir ve +lar/+ler tamlama sonuna getirilir. Belirsiz çoklukta ise yalnızca +lar/+ler kullanılır (Eraslan, 2023, s. 126). Metnimizde belirsiz çokluk kullanılmıştır:

edgü kutlug tınlıglar (1a/12), *tevlig kürlüg savlarıg* (8a/16), *kunçuylar* (7b/10), *süñükleri* (3a/2)

4.3.3.1.1.2. İyelik ekleri

Tekil 1. Kişi +m: *içim* (5b/23), *küçüm* (2b/12)

Tekil 2. Kişi +ñ: *tapıgçıñ* (5b/9) *içiñ* (5a/13)

Tekil 3. Kişi +ı/+i, +sı/+si: *körki* (2b/22), *yırçisi* (6a/5)

Çoğul 1. Kişi +mız/+miz, +muz/+müz: *kañımız* (4b/11), *kızımıznı* (7b/6)

Çoğul 2. Kişi +ñız/+ñiz, +ñuz/+ñüz: Metnimizde bulunmamaktadır.

Çoğul 3. Kişi +ları/+leri: *küsüşlerin* (5a/24)

4.3.3.1.1.3. Aitlik Eki

Eski Uygurcada aitlik eki +ki/+k1, +g1 şeklindedir. Metinde geçen aitlik eki almış bazı sözcükler şunlardır:

ugruntakı (11b/6), *yañıdaki* (2b/21), *köñülinteki* (5a/8)

4.3.3.1.1.4. Hâl ekleri

4.3.3.1.1.4.1. İlgi hâli

Eski Uygurcada ilgi hâli eki +nıñ/+niñ, +nuñ/+nüñ şeklindedir. Metinde bazı örnekleri şunlardır:

bayagutnuñ (4a/21), *erniñ* (1b/2)

4.3.3.1.1.4.2. Yükleme hâli

Yükleme hâli isim +g, +nı/+ni, +n şeklindedir. Örnekleri şunlardır:

amranmakın (1b/17), *bizni* (4b/10), *olarnı* (4b/25)

4.3.3.1.1.4.3. Yönelme hâli

Eski Uygur Türkçesinde yönelme hâli eki +ka/+kke şeklindedir. Metnimizde bazı örnekleri şunlardır:

satıgka (4b/17), *kutka* (4a/5), *señremke* (1a/3)

4.3.3.1.1.4.4. Bulunma Hâli

Bulunma-çıkma hâli Eski Türkçeden beri ekle sağlanan bir hâldir. Orhon Türkçesindeki gibi burada da bulunma hâli +da/+de, +ta/+te, ayrılma çıkma da ifade eder (Eraslan, 2023, s.145). Örnek olarak şunları metnimizden gösterebiliriz:

küçinte (1b/4), *arasınta* (4b/5), *munta* (4b/17) *yirtinçüde* (4b/12)

4.3.3.1.1.4.5. Çıkma Hâli

Çıkma hâli eki +dın/+din, +tın/+tin şeklindedir. (Bk. Bulunma hâli) Metnimizde Çıkma hâli ekinin kullanımına şunları örnek verebiliriz:

töridin (1b/20), *sansardın* (11a/3).

4.3.3.1.1.4.6. Vasıta Hâli

Vasıta hâli eki Orhon Türkçesinde olduğu gibi bu dönemde de +n şeklindedir. Metnimizden şu örnekleri verebiliriz:

sakınçın (1b/10), *töpün* (11b/6).

4.3.3.1.1.4.7. Eşitlik Hâli

Eşitlik hâli eki +ça/+çe şeklindedir. Metnimizden şu örnekleri verebiliriz:

yolınça (3b/6), *yetmişinçe* (2b/13)

4.3.3.1.2. İsim Yapım Ekleri

4.3.3.1.2.1. İsimden isim yapan ekler

+a/+e: *oguluma* (1a/12)

+agu/+egü: *ikigü* (*iki+egü*) (4b/12)

+an/+en: *eren* (5a/22), *oglanı* (*ogul+an*) (4b/4)

+ça/+çe: *ança* (*ol+ça*) (2a/14), *ançata* (4b/3)

+ar/+er: *birer* (4a/5)

+çı/+çi: *tapıgçıñ*, *udugçıñ* (5b/9)

+çu/+çü: *yirtinçüde* (5b/3) *munçulayu* (8b/15)

+çuk/+çük: *neçük* (5b/16)

+dam/+dem, +tam/+tem: *birtem* (1b/20)

+kek/+kak, +gak/+gek: *erkek* (1b/6)

+kına/+kine, +kıya/+kiye, +k1a/+kie: *ödünkie* (11a/8)

+layu/leyü: *ikileyü* (5b/19)

+lıg+lig, +lug/+lüg: *körklüg* (2b/10) *kıvılg* (4a/19) *kutlug* (4a/19)

+lık+lik, +luk/+lük: *agılık* (6a/7)

+nti: *birinti* (4a/21) *ikinti* (4a/22)

+rak/+rek: *artukrak* (5b/27)

+sız/+süz, +suz/+süz: *uvutsuz* (7a/2), *sizigsiz* (11b/25), *yarlıkançsız* (9b/2)

+suk/+sük: *bagırsukın* (3b/4)

4.3.3.1.2.2. Fiilden isim yapan ekler

-a/-e, -ı/-i, -u/-ü: *kalısız* (8a/6)

-ç: *korkınç* (1a/9), *kılınç* (1b/4)

-g: *kuvragı* (4a/15), *çızıgın* (8a/7), *biligde* (1a/4)

-l: *tükel* (5a/26)

-n: *tügün* (5b/1)

-nç: *ögrünç* (4b/27)

-t, -ut/-üt: *adırsız* (5b/7)

-z: *uz* (4b/19)

4.3.3.1.3. İsimlerde Tamlama

4.3.3.1.3.1. Belirtili İsim Tamlaması

Tamlayan ilgi ekli, tamlananın iyelik ekli olduğu tamlama türüdür. Metnimizde şu örnekler mevcuttur:

erniñ kişisiñe (1b/2), *anıñ arasında* (4b/5),

4.3.3.1.3.2. Belirtisiz İsim Tamlaması

Tamlayanı yalın halde, tamlananın iyelik ekli olduğu tamlama türüdür. Metnimizden şu örnekleri verebiliriz:

arhant kutın (1a/5), *kılınç küçinte* (1b/4).

4.3.3.1.3.3. Eksiz İsim Tamlaması

Bu isim tamlamasında tamlanan ya da tamlanandan biri eksiz olabilir ya da ikisi de eksiz olabilir. Metinden örneklerimiz şunlardır:

Şravast kent (4a/18), *Goşılaram señrem* (1a/3)

4.3.3.2. Sıfat

Nesnelerin özelliklerini bildiren sözcükler sıfat olarak adlandırılır.

4.3.3.2.1. Niteleme Sıfatları

Niteleme sıfatları nesnenin bir özelliğini, durumunu ya da hareketi ile ilgili bir özelliğini belirtir. Metnimizdeki niteleme sıfatlarını şunlarla örneklendirebiliriz:

sekiz ulug tamu (1b/14), *seviglig körki meñizi* (2b/22), *ulug ayıg kılınçlıg* (2a/14)

4.3.3.2.2. Belirtme sıfatları

4.3.3.2.2.1. İşaret sıfatları

Nesneleri işaret ederek belirten sıfatlara işaret sıfatları denir. Metinden şu örnekleri verebiliriz:

bu yirtinçüde (5b/3), *ol arjılarıg* (1a/1)

4.3.3.2.2.2. Sayı sıfatları

4.3..2.2.2.1. Asıl sayı sıfatları

Sekiz ulug tamu (1b/14), *miñ iki yüz elig titsiler kuvragı* (4a/15)

4.3.3.2.2.2.2. Sıra sayı sıfatları

İkinti ajunta (8b/9)

4.3.3.2.2.2.3. Üleştirme sayı sıfatları

birer kutka (4a/5)

4.3.3.2.2.2.4. Kesir sayı sıfatları

Metnimizde kesir sayı sıfatı olarak herhangi bir örnek tespit edilememiştir.

4.3.3.2.2.2.5. Topluluk sayı sıfatları

İkigü (5a/17)

4.3.3.2.2.3. Soru sıfatları

Ne tıltagın (3b/10), *ne atlıg* (7a/10)

4.3.3.2.2.4. Belgisiz sıfatlar

Kim kayu tınlıg (6b/2) *adın ajunka* (4b/6), *alku edke* (4a/19) *telim üküş kutka* (1b/1), *tolp etözimi* (5b/8)

4.3.3.3. Zamir

“Ardında bir nesne veya bir kimse kavramı olan, dolayısıyla bir adın yerini tutan kelimeye zamir (pronom) deriz.” (Banguoğlu, 1974, s. 356)

4.3.3.3.1. Kişi Zamirleri

Teklik 1. şahıs: ben, men, min. *Meniñ* (9b/4)

Teklik 2. şahıs: sen, sin. *Sen* (4b/17)

Teklik 3. şahıs: ol. *Ol* (4b/15)

Çokluk 1. şahıs: biz. *Biz* (5a/17)

Çokluk 2. şahıs: siz. *Sizni* (1a/8)

Çokluk 3. şahıs: olar. *Oların* (4b/25)

4.3.3.3.2. Dönüşlülük zamirleri

Kentü özi (11b/18), *özimte* (5b/6)

4.3.3.3.3. İşaret zamirleri

Muntag (11a/25), *munçulayu* (8b/15)

4.3.3.3.4. Belgisiz zamirler

Barça (5b/2), *alkuka* (3a/6), *amarıları* (1b/6)

4.3.3.3.5. Soru zamirleri

Kim (5b/27), *neçük* (8a/12)

4.3.3.4. Zarf

Kelime gruplarında sıfatın, fiilin veya başka bir zarfın manasını değiştiren isimlere verilen addır (Ergin, 2009, s.258). Zarflar zaman, yer, hâl ve miktar belirtirler.

4.3.3.4.1. Durum Zarfları

Neñ (10b/11), *basa basa* (2b/1), *odgurak* (5a/12), *yetmişinçe* (2b/13), *terkin* (9b/3), *kalısız* (8a/6), *iyin kezigçe* (7b/13), *aça* (5a/9), *uzatı* (2a/12), *koduru* (4a/9), *yiñçürü* (11b/5)

4.3.3.4.2. Zaman Zarfları

Amtı (2b/12), *tün* (4a/15), *kün* (4a/16), *tegdükte* (1a/3), *ol ödün* (11a/15), *uzun turkaru* (2a/6), *ür kiç* (5a/14)

4.3.3.4.3. Miktar Zarfları

ertiñü (1a/7), *ançakıa* (11a/26), *az* (4b/2)

4.3.3.4.4. Yer-Yön Zarfları

Fiillerin yönünü gösteren yer isimleridir.

ırak (1b/18), *yakın* (11a/18), *munta* (4b/17), *utru* (8a/7)

4.3.3.4.5. Soru Zarfları

ne (3a/9), *neçük* (8b/11), *ne üçün* (4a/8), *kaltı* (2b/19)

4.3.3.5. Edat

Tek başlarına anlam ifade etmeyen, isim ve isim soylu sözcük ile sözcük gruplarından sonra gelerek onlarla yeni anlam ilişkileri kuran sözcüklere edat denir. Edatlar ünlem edatları, bağlama edatları ve son çekim edatları olmak üzere üçe ayrılır.

4.3.3.5.1. Ünlem Edatları

Ünlem edatı olarak metnimizde yalnızca “ay” geçmektedir:

ay (11a/13)

4.3.3.5.2. Bağlama edatları (Bağlaçlar)

Uygurcada bağlama edatları olarak metnimizde geçenlerden bazıları şunlardır:
takı (7a/5), *uladı* (3b/2), *yime* (3a/9)

4.3.3.5.3. Son Çekim Edatları (İlgeçler)

Uygurcada son çekim edatları olarak metnimizde geçenlerden bazıları şunlardır:
birle (4a/15), *ötrü* (4b/21), *üze* (1a/2), *teg* (1a/8)

4.3.3.6. Fiil

Bir eylemi, bir durumu veya bir oluşu anlatan sözcüklere fiil (eylem) denir.

4.3.3.6.1. Fiil Yapım Ekleri

4.3.3.6.1.1. İsimden Fiil Yapan Ekler

+a-/+e-: *örtenü* (2a/10)
 +ga-/+ge-, +ka-/+ke-: *yarlıkadı* (2a/2)
 +ta-/+te-, +da-/+de-: *üntedi* (11a/13)
 +le-/+la-: *ikileyü* (5b/19)

4.3.3.6.1.2. Fiilden Fiil Yapan Ekler

-ar-/er-: *kitergülik* (2b/8)
 -d-, -id-/ıd-, -ud-/üd-: *uyatdı* (5b/11)
 -gur-/gür, -kur-/kür: *turgurzun* (5b/19)
 -t-, -ıt-/it-, -ut-/üt- : *öritzünler* (1b/19)
 -l-, -ıl-/il-, -ul-/ül- : *kötrülmiş* (4a/10)

4.3.3.6.2. Fiillerde Olumsuzluk

Metnimizde olumsuzluk genel Türkçedeki gibi -ma/-me eki ile yapılmaktadır. Örneğin:
bolmagay (5a/19) *kılmazun* (1b/25)

4.3.3.6.3. Fiil Çekimi

4.3.3.6.3.1. Fiil Çekiminde Kişi Zamirleri

4.3.3.6.3.2. İyelik Kökenli Kişi Ekleri

İkinci tip şahıs ekleri olarak da bilinen bu ekleri şu şekilde gösterebiliriz:

Teklik 1. şahıs: -m sözledim (5a/27)

Teklik 2. şahıs: -ñ

Teklik 3. şahıs: -

Çokluk 1. şahıs: -mız/-miz, -muz/-müz *kaltımız* (4b/12)

Çokluk 2. şahıs: -ñız/-ñiz

Çokluk 3. şahıs: -lar/-ler *buldılar* (1a/6)

4.3.3.6.3.3. Emir Kişi Ekleri

Emir kişi ekleri bütün tarihsel şivelerde olduğu gibi metnimizde de aynı zamanda biçim eki durumundadır. Bu nedenle bu ekler emir kipi bahsinde anlatılmıştır. Bk. Emir Kipi

4.3.3.6.3.4. Biçim ve Zaman Ekleri (Kipler)

4.3.3.6.3.4.1. Koşaç (Bildirme Eki)

Bildirme eki Uygurcada tur-, er-, bol- fiilleriyle sağlanır. Metinden örnekler olarak şunları gösterebiliriz:

bolup turur (3b/10), *bolur erdi* (11a/17)

4.3.3.6.3.4.2. Bildirme (Haber) Kipleri

4.3.3.6.3.4.2.1. Geniş Zaman

Geniş zaman kipi -r, -ar/-er, -ur/-ür şekil ve zaman eki olarak kullanılır, şahıs unsuru olarak da 1. tip şahıs unsurları kullanılır. Metnimizden örnekler şu şekildedir:

sözleyür men (2a/25) *bolur* (5b/14), *kılurlar* (8b/10), *tıdılmazlar* (1b/9)

4.3.3.6.3.4.2.3. Gelecek Zaman

Gelecek zaman kipi -gay/-gey, nadiren de -ga/-ge olarak karşımıza çıkar. Metinden örnekler olarak şunları gösterebiliriz:

bolmagay mu (5a/19), *kötürgey* (5b/16), *yorigay men* (5b/17)

4.3.3.6.3.4.2.4. Görülen Geçmiş Zaman

Görülen geçmiş zaman eki -dı/-di, -tı/-ti şeklindedir. Metinden örnekler olarak şunları gösterebiliriz:

tegdiler (1b/1), *bardı* (1a/3), *ötiinti* (1a/7), *nomladı* (2a/12)

4.3.3.6.3.4.2.5. Öğrenilen Geçmiş Zaman

Öğrenilen geçmiş zaman eki -mış/-miş şeklindedir. Metinde geçmemektedir.

4.3.3.6.3.4.3. Tasarlama Kipleri

Tasarlama kipleri yalnız şekil bildiren kiplerdir, zaman anlamı taşımazlar. Bu kipler, daha gerçekleşmemiş olan, ancak gerçekleşmesi istek, emir, şart ve gereklilik şekillerinde tasarlanan kiplerdir (Korkmaz, 2014, s. 577).

4.3.3.6.3.4.3.1. Emir Kipi

Emir kipi her şahıs için farklı çekimlenir.

I. tekil şahıs -ayın/-eyin

II. tekil şahıs -gıl/-gil, Ø kalgıl

III. tekil şahıs -zun/-zün

1. çoğul şahıs -alıñ (-alım)/-eliñ (elim)

II. çoğul şahıs -ñ

III. çoğul şahıs -zunlar/-zünler

Metnimizde örneği olan çekimleri şunlardır:

barayın (4b/17), *bolayın men* (5b/10), *kalgıl* (4b/17), *eşidgil* (5a/10), *kılmazun* (2a/25), *öritzünler* (1b/19)

4.3.3.6.3.4.3.2. Şart Kipi

Şart kipi -sar/-ser şeklindedir. Metinden örnekler olarak şunları gösterebiliriz:

unamasar (2a/4), *kodsar* (1b/14), *yarılsar* (2b/23), *bedüser* (4b/2), *teşilser* (3a/3), *kirser* (8a/19)

4.3.3.6.3.4.3.3. Gereklilik Kipi

Uygurcada gereklilik kipi için özel bir şekil ve zaman eki bulunmamaktadır. Bunun için kergek sözcüğü kullanılmaktadır. Metinden örnekler olarak şunları gösterebiliriz:

ıdmış kergek (5a/22), *sakınmış kergek* (3a/10)

4.3.3.6.3.4.4. Fiillerin Bileşik Çekimi

Kılmış erser (11b/14), *kılmış erdi* (11b/18).

4.3.3.6.3.3.5. Fiillerde soru

Fiillerde soru, çekimli fiilin ardından soru edatı gelmesiyle oluşturulur. Metinden örnekler olarak şunları gösterebiliriz:

ermez mü (1a/8), *bolmagay mu* (5a/19)

4.3.3.6.4. Fiilimsiler

4.3.3.6.4.1. Sıfat-fiiller

Sıfat fiiller sözcüğün tabanına gelip onları sıfatlaştırırlar. Metnimizde bulunan sıfat fiillerden örnekler şunlardır:

turdaçı (8a/14), *igitdeçi* (4b/10), *uçugma* (3b/3), *kerişgüçi* (5a/1), *taplaguluk* 5b/4), *turmuş* (4a/27), *közünür* (8b/8), *yiryük* (5b/27)

4.3.3.6.4.2. Zarf-fiiller

Hareket hâli ifade eden fiil şekilleridir. Mana bakımından sıfat-fiillerden farklı olarak isim değil fiil ifade ederler (Ergin, 2009, s.338). Metnimizde bulunan zarf fiillerden örnekler şunlardır:

tegdükte (1a/3), *tınturgalı* (11a/8), *tegingeli* (7b/9), *erken* (4b/1), *kelginçe* (4b/18), *kigürüp* (1a/2), *tip* (1a/11), *barıp* (1b/2)

5. TRANSLİTERASYON-TRANSKRİPSİYON-ÇEVİRİ

1a (U-417a)

1- ''T' 'WQ T'KRY PWRQ'' 'WL 'RZ YL'RYQ : K'L

anta ok t(e)ñri burkan ol arj-ılarıg kel

sonra tanrı buda o kâhinleri gel

2- TWYY' TYM'K WYZ ' TWYY' KYKWRWP KWSYL'R'M

toyn timek üz-e toyn kigürüp goşılaram²

rahip demek üzere rahip olarak atayıp goşılaram

3- S''KR'MK' YLTW P'RDY : ''T' T'KDWKT' TWY'

señremke iltü bardı anta tegdükte tün

manastırına götürdü oraya ulaştıklarında gece

4- KWy' Q'TYQL''TY L'R : ''Z 'WYVK' PYLYKSYZ PYLYKD'

kün katıglantı-lar az övke biligsiz biligde

gündüz çabaladılar hırs öfke ve cahillikten

5- 'WL'TY 'YZ V''Y L'RYQ 'WYZM'L'P 'RQ''T QWTY'

uladı nızvanı-larıg³ üzmelep arhant kutın

ve başka pisletmeleri yok edip arhat kutunu

6- PULTYL'R : : 'WYTRW T'YTSY SY 'YZ V''Y L'RQ'

buldılar ötrü taitsi-si nız-vanı-larka

buldular sonra öğrencisi pisletmeler için

7- 'RTY'KW QWRQWP P'QSY SY'K' Y'Ç' TYP 'WYTW'TY :

ertiñü korkup bahşı-sıña⁴ inça tip ötünti

şiddetlice korkup bahşına öylece deyip dedi

² U III s. 75 kuşılaram

³ U III s. 75 nızvanı-larıg (Bundan sonraki tüm nızvanı sözcüğü de Müller tarafından nızvani okunmuştur.)

⁴ U III s. 75 baxşı (Metin boyunca Müller bu şekilde yazmıştır.)

8- 'WQS'TY 'RM'Z MW KYM SYZ 'Y T'Q DKW QWTLWQ

ogşatı ermez mü kim siz-ni teg (e)dgü kutlug
uygun olmaz mı ki sizin gibi iyi kutlu

9- TY'LQ L'R : ''MR''M'Q 'YZ V''Y Q' QWRQY'Ç KW'KWL

tınl(ı)g-lar amranmak nız-vanı-ka korkınç köñül
canlılar şehvete korku algısı

10- 'WYRYTMYS L'RY ''''T' WYTRW S'STR'K'RY P'QSY :

öritmiş-leri anta ötrü şastrakari bahşı⁵
oluşturmaları ondan sonra şastrakari bahşı

11- T'YTSY SY'K' Y'Ç' TYP T[']DY : 'WQS'TY SWYZ LYWR

taitsi-siñe⁶ inça⁷ tip t[e]di ogşatı söz-l(e)yür
öğrencisine şöyle deyip dedi uygun söyler-

12- [S''] [T]WYZ W' WQWLWM ' : 'DKW [QWTLW]Q TY'LQ L'R

[sen] [t]öz-ün ogulum-a edgü [kutlu]g tınl(ı)g-lar
sin ey asil evladım iyi kutlu canlılar

1b (U-417 b)⁸

1- [TY]'LQL'R T'LYM 'WYKWS [QWT]Q' T'K[DYL'R] [...]

[tı]nl(ı)glar telim üküş [kut]ka teg[diler] [...]
canlılar pek çok kuta ulaştılar ...

2- ['WY]W'Q' P'RYP ''DYN 'R 'Y'K KYSYSY'K' [...]

[oy]unka barıp adın er-niñ kişisiñe [...]
oyuna varıp başka adamın eşine ...

⁶ U III s. 75 taitsi singa

⁷ U III s. 75 inçe

⁸ Müller ve Wilkens yayınlarında 22 satır vardır. Ancak ilk satır okunmadığı için ikinci satır 1 olarak numaralandırıldı.

3- [S']QY'ÇY' : ''K MY'TY' PYR M''Q WQS'[M'Z]

[sa]kınçın : eñ mintin bir mañ ogşa[maz]

düşünerek bir adım bile uygun olmaz

4- ['DKW]⁹ QYLY'Ç KWyÇY'T' S''SZ 'WYKWS 'Z' W'L['RD']

[edgü] kılınç küçinte sans(ı)z üküş aj-unl[arda]

... amel gücünde sayısız çok dünyalarda

5- P'K QW'ÇWY L'R PWLQWLWQ : ''V'T TYLT'Q QYLMYS

beg kunçuy-lar bolguluk avant tıltag kılmış

prens ve prensesler olmaya mevcut sebep oluşturmuş

6- PWLWR 'M'RY L'RY TWYZ W' QWTLWQ TY'LQL'R : 'RK'K

bolur amarı-ları töz-ün kutlug tınl(ı)glar erkek

olur bazıları asil kutlu canlılar erkek-

7- L'R 'Y'K ''TY' YM' 'SYDK'LY T'PL'M'Z L'R MW'Y

ler-niñ atın y(i)me eşidgeli taplamaz-lar muni

lerin adını da işitince onay vermezler bunun

8- T'K Y'RY'TY SYN 'SYDYP PYR 'WYDW'KY ' YM'

teg yerinti-sin eşidip bir ödünki-e y(i)me

gibi günahları işitip bir lahzada da

9- ''DY' 'MR'QY' 'MR''QW Q' 'RYTY TYDYLM'Z L'R :

adın amrakin amrangu-ka arıtı tıdılmaz-lar

başka sevgiliyle sevişmeye asla kalkışmazlar

10- KYM Q'YW 'R QWNÇWY L'RQ' Y'R''Q'LY S'QY'ÇY'

kim kayu er kunçuy-larka yarangalı sakınçın

her kim erkek kadınlara yaranmak düşüncesiyle

⁹ U III 75'e göre.

11- Y'RL'P T'QSWRWP PYTYQ PYTYTS'R : ''K MY'TY'

y'rlap takşurup bitig bititser eñ mintin
şarkı söyleyip şiir yazarak kitap yazdırsa en azından

12- PYR 'WZ 'Q 'RS'R YM' PYTYTS'R : 'WL TYLT'QY'

bir uj-ek erser y(i)me bititser ol tıltagın
bir harf olsa da yazdırsa o sebeple

13- KYNKY ''Z-W'L'RD' TWQ' T'KLWK PWLWR : 'WYKSWZ

kinki aj-unlarda tuga teglük bolur ögsüz
ikinci varlıklarda kör olur akılsız

14- Q'L TYLV' PWLWP 'T'WYZ QWDS'R S'KYZ 'WLWQ T'MW

kal tilve bolup etöz kodsar sekiz ulug tamu
deli olup ölse sekiz büyük cehennem-

15- L'RD' WTQWR'Q TWQ'R : 'WZ W' S''S'R 'YÇY'T'

larda odgurak tugar uz-un sansar içinde
lerde şüphesiz doğar uzun sansara içinde

16- T'KZ Y'W 'R 'T'WYZ Y' TRK WÇWZ PWLM'Z : KYMK'

tegz-inü er etöz-in t(e)rk uçuz bulmaz kimke
dönerek adam bedenini hızlı kolay bulmaz kime

17- PYRWK WYZ 'T'WYZ Y KRK'K RS'R : ''DY' 'MR''M'QY'

birök öz etöz-i k(e)rgek (e)rser adın amranmakın
eğer kendi bedeni gerekli ise başkasıyla sevişmeyi

18- 'T'WYZ Y'K' YR'Q T'RQ'RYP S''S'R Q' QWRKY'Ç

etöz-iñe ırak tarkarıp sansar-ka korkınç
vücuduna uzak tutup sansaraya korku

19- KW'KWL 'WYRYTZ W'L'R : PYRWK QWPT' QWP 'MR''M'Q

köñül öritz-ünler birök kopta kop amranmak
oluştursunlar eğer sürekli sevişmek

20- TWYRYDY' PYRT'M KY[TK']LY 'WM'S'R : ''DY'L'R 'Y'Q
töridin birtem ki[tge]li umasar adınlar-nıñ
töresinden tamamen gitmeye gücü yetmese başkalarının

21- ''MR'QY' [...] RS'R YM' 'T'WYZ Y'[...]
amrakın [...](e)rser¹⁰ yme etöz-in [...]
sevgilisini ... olsa da vücudunu ...

2-a (Mainz 808a)

1- PWLW T'KY'WR 'RKY : T'KRY T'KRYs[Y]
bulu teginür erki t(e)ñri t(e)ñris[i]
arkasından gider belki tanrı tanrısı

2- PWRQ'' 'YÇ' TYP YRLYQ'DY : KYM [Q'YW]
burkan inça tip y(a)rılıkadı kim [kayu]
buda öyle deyip buyurdu her kim

3- TWYY' SM'''Ç KYKWRK'LY 'WQW[RY'T']
toyn ş(a)mn(a)nç kigürgeli ugu[rınta]
rahip rahibe atanacağı zamanda

4- TYDYQ ''D' QYLS'R 'W''M'S'R '[...]
tıdıg ada kılsar unamasar '[...]
engel tehlike olsa rıza göstermese ...

5- SYZ TY'LQ 'WYZ ' [...]
siz tınl(ı)g üz-e [...]
siz canlı için ...

¹⁰ U III s. 76 erser

6- 'WZ W' TWRQ'RW 'W[LWQ ...]

uz-un turkaru u[lug ...]

her zaman büyük ...

7- SYQT'MYS Y[...]

sıgtamış Y[...]

ağlamış ...

8- 'WYLKWSWZ 'WYKWS [...]

ülgüsüz üküş [...]

pek çok ...

9- 'LYP 'VYS 'WL[...] [WZ]

alıp avış ol[...] [uz]-

alıp avış o ... her

10- W' TWRQ'RW 'WYRT''W [...]

un turkaru örtenü [...]

zaman yanarak ...

11- STY''WPRVYRT [TYLY' ...] [Y'Z WQ]

s(a)tyanup(a)rvirt [tilin ...] [yazuk]

gerçeğe yönelik diliyle ... günah-

12- SWZ KWNKWLY' WZ 'TY 'WML['DY]

suz köñülün uz-atı noml[adı]

sız gönlüyle daima vaaz verdi

13- TRK 'WYDW' TWK'TKWLWK [...]

t(e)rk ödün tüketgülük [...]

hızlı zaman tüketmek ...

14- ''Ç' 'WLWQ ''YYQ QYLY'[ÇLYQ]

ança ulug ayıg kılın[çlıg]

öyle çok büyük günahlı

15- twz w' ''''t [...]

töz-ün anant [...]

asil öğrenci ananda

16- TWYK'L PYLK' T'KRY [T'KRYSY PWRQ'' ...]

tükel bilge t(e)ñri [t(e)ñrisi burkan ...]

mükemmel bilgili tanrı tanrısı buda ...

17- Y'Ç' TYP YRLYQ'DY PYRWK [... TWYY']

ınça tip y(a)rılıkadı birök [... toyın]

öyle deyip buyurdu eğer ... rahip

18- SM'''Ç KYKWRK'LY 'YDM'T[Y' TYDYQ]

ş(a)mnanç kigürgeli ıdmat[ın tıdıg]

rahibe atanması sürecinde tuzak

19- 'D' QYLQWÇY TY'LQ YYRT[W'ÇYD']

ada kılguçı tınl(ı)g yirt[ünçide]

tehlikeye düşüren canlı dünyada

20- TWQS'R TWQ' T'KLWK 'RYP QWL[...]

tugsar tuga teglük erip QWL [...]

doğsa doğuştan kör olup ...

21- [...] SWZ L'YWR M' TWYZ[W']

[...] söz-leyür m(e)n tüz[ün]

... söylerim ben asil ...

22- [...] KYM K' 'WYZ 'T'WYZ Y

[...] kim-ke öz etöz-i

... kime kendi bedeni

23- KRK'K 'RS'R ''DY' L'R

k(e)rgek erser adın-lar

gerekli ise başkaları

24- [TWYY'] SM''Ç KYRK'LYR 'RK'' TYD[YQ]

[toyın] ş(a)mnanç kiregelir erken tıd[ıg]

rahip rahibe olarak atanırken günah

25- [']D' QYLM'Z W' : ''Ç' SWYZ L'[YWR M' ...]

[a]da kılmaz-un ança söz-le[yür m(e)n ...]

kötülük işlemesin öyle söylerim ...

26- [... T'KRY T'KRYSY PWRQ''...]

[... t(e)ñri t(e)ñrisi burkan ...]¹¹

... tanrı tanrısı buda ...

2-b (Mainz 808b)

['WYÇW]'Ç 'WYLWS [']LTM[Y]S¹²

[üçü]nç ülüş [a]ltm[ı]ş

üçüncü bölüm: altmış

1- P'S' P'S' 'MR''M'Q NYZ V'NY 'Y'Q

basa basa amranmak nız-vanı-nıñ

tekrar tekrar şehvet lekelemesinin

2- MWY' Q'D'QY' ÇY'Q'RW S'QYNYP

mün kadagın çingarü sakınıp

suçu günahını doğru düşünüp

3- [P'QSYSY']K' 'Y'Ç' TYP 'WYTW'TY

¹¹ U III s. 77'den.

¹² U III s. 77'den.

[bahşısı]ña ınça tip ötünti
bahşısına öylece deyip konuştu

4- [...] P'QSY ''Y 'WML'YW YRLYQ'Z W'
[...] bahşı anı nomlayı y(a)rıkaz-un
... bahşı onu vaaz vererek buyursun

5- ['Y]Z V''Y KW'KWLT'
[nı]z-vanı köñülte
ihtirashı gönülde

6- [...]TWK T' ''T'K
[...]tük-te neteg
... nasıl

7- [...] S'QY'YP
[...] sakınıp
... düşünüp

8- [...]KYT'RKWLWK
[...]kitergülük
... uzaklaştırma

9- [...] TYP TYDY TWYZ W'
[...] tip tidi tüz-ün
... deyip dedi asıl

10- [...] [WL] K'RTY KWYRKLWK
[...] [Wl] karti körklüg
... rahip olmayan erkek görünüşlü

11- [...] DY' [S'V]YQ TWYK'L SWYZ
[...]dın [sav]ıg tükel söz
... sözü tamamen söy-

12- [L'M'KK' K WY]ÇWM Y'TM'Z : 'MTY SLWKYN

[lemekke kü]çüm yetmez amtı şlokın

lemeye gücüm yetmez şimdi şiiri

13- [KWYÇWM Y'T]MYSY'Ç' SWYZ L'YY' SWYZ

[küçüm yet]mişinçe söz-leyin süz

gücüm yettiğince söyleyeyim süz-

14- [WK KWY'KW]LY' TY'KL'QYL : KYM 'Y'Q

[ük köñl]in tıñlagıl kim-niñ

saf inancınla dinle kimin

15- [...]Y L'R 'Y'K

[...]Y-ler-niñ

...lerin

16- [...] K WYRDWKT'

[...] kördükte

... gördüğünde

17- [']YZ V''Y KW'KWLY'T' [...]

[n]ız-vanı köñülinde [...]

ihtirash gönlünde ...

18- [] [KWY']KWLY' WYTL'YW 'RYKL'YW

[] [köñ]ülin ütleüy¹³ erigleyü

... gönlünü uyararak

19- [...] S'QY'MYS KRK'K : QLTYPW

[...] sakınmış k(e)rgek k(a)ltı bu

... düşünmüş gerek yani bu

¹³ U III'te oyunlayı.

20- [...]Y L'R 'Y'K Y''KY TWQMS 'WYÇ

[...]Y-ler-niñ yañı tugmış üç

...lerin yeni doğmuş ayın

21- [Y''KY]D'QY ''Y T'KRY T'K [YWYWZ Y]

[yañı]daki ay t(e)ñri teg [yüüz-i]

üçündeki dolunay gibi yüzü

22- S'VYKLLK KWYRKY M''KYZ [Y...]

sevigl(i)g körki meñiz-[i ...]

sevimli dış görünüşü ...

23- 'TY YY'Y TWQRWLWP Y'RYLS'R [...]

eti yini togrulup yarıl sar [...]

eti bedeni patlayıp yırtıl sa ...

24- PWLWP 'MR''M'Q KW'KWL YWK'RW [...]

bolup amranmak köñül yügerü [...]

olup sevinçli gönül peyda ...

25- []WQ QW'ÇWY L'R 'Y'K K''K Y'TY[Z]

[]WQ kunçuy-lar-niñ keñ yeti[z]

... kadınların uzak geniş

26- [... ''']'T' [...] 'T[...]P[...]

[...] [a]nta [...] at[...]p[...]

... öyle ...

3a (Mainz 49a)

1- Y'R'SY TWRWR : Q'Ç'' PYRWQ PW 'WQ

yaraşı turur kaçan birök bu ok

uygun olur her kim ki bu

2- SWY'KWK L'RY ''DRYLYP 'YÇY 'YÇ'KWSY

süñük-leri adrlıp içi içegüsi

kemikleri ayrılıp içi iç organları

3- T'SYLS'R ''RYQSYZ Y ''Q' SY'KYRY

teşilser arıgsız-ı aka siñiri

deşilse pisliği aksa siniri

4- T'MYRY 'WYZ WLWP YYDYQ 'T'WYZ Y'

tamırı üz-ülüp yıdıg etöz-in

damarı kesilip pis kokan bedeni

5- QWRT QW'KWZ Q'YY'' ''LQW

kurt koñuz kayma alku

kurt böcek kaynayarak herkes

6- Q' Y'RSY QWLWQ T'K

ka yarsı-guluk teg

için tiksindirici gibi

7- PWLWP Y'TWR : PW QW'ÇWY

bolup yatur bu kunçuy

olup yatar bu kadın-

8- L'R 'Y'K KWYZ W'W TWRWR R

lar-nıñ köz-ünü turur r

ların canlı hazır

9- KWYRKY'K' YM' '' YYLY'KWLWK

körkiñe y(i)me ne yilingülük

görünümüne de ne bağlanıp

10- Y'PSY'QWLWQ 'WL TYP S'QY'MYS KRK'K :

yapşinguluk ol tip sakınmış k(e)rgek
kalma deyip düşünmek gerek

11- KYÇM'DY' 'R' PW ['W]Q̈ [QW'ÇWYL'R]¹⁴

kiçmedin ara bu (o)k [kunçuy]lar]
yakın zamanda bu kadınla-

12- 'Y'K 'TWYZ Y [...]

niñ etöz-i [...]
rın bedeni ...

13- [...]Y' [...]

3b (Mainz 49b)

'WYÇW'Ç 'WYLWS PYR YYTMYS

üçünç ülüş bir yitmiş
üçüncü bölüm: altmış bir

1- PWLWP T'KZ Y'W 'WÇ'R L'R : TYLKW PWRY

bolup tegz-inü uçar-lar tilkü böri
olup dönerek uçarlar tilki kurt-

2- T' WL'TY Y'VYZ TY'LQ L'R PWT'RL'YW

te ulatı yavız tınl(ı)g-lar butarlayu
ta ve benzerleri kötü canlılar parçalayıp

3- T'RTYP : 'WÇWQM' QWS L'R P'QWRSWK

tartıp uçugma kuş-lar bagursuk
sökerek uçan kuşlar bağırsa-

4- Y' 'WYPK'SY' P'QYRY' TWMSYQ̈ L'R

¹⁴ U-1692b 2.str.

in öpkəsin bağırın tumşık-lar
ğını iğrençliyi sevinçle gagalar-

5- Y'T' TWT' : KWYK Q'LYQ

inta tuta kök kalık
ında tutarak gökyüzü

6- YWLY'Ç' 'WY''YW 'WÇWP

yolınca oynayı uçuş
yolunca oynayarak uçuş

7- P'RYR L'R : ''K KY'Y'T'

barır-lar eñ kininte
varırlar sonunda

8- PW QW'ÇWY L'R 'Y'Q KWYRKY

bu künçuy-lar nıñ körki
bu kadınların görünümü

9- M''KYZ Y MW'Y T'K Y'RKWLWQ Y'RSYQW

meñiz-i münü teg yergülük yarsıgu
yüzü bunun gibi iğrenç tiksın-

10- LWQ P[WL]WP TWRWR 'RK'' '' TYLT'QY'

luk b[ol]up turur erken ne tıltagın
dirici olurken ne sebeple

11- [MW'Q' 'MR''M']Q KW'KWLY' 'YLY'WR M'

[muña amranma]k¹⁵ köñülin ilinür m(e)n
şehvete bağlanırım

12- [...]P QWRQY'Ç

¹⁵ U-1692b 2. str.

[...]p korkınç

... korkunç

13- [...] T'K

[...] teg

... gibi

4-a (Mainz 809a)

1- [...] QW'[ÇWY] L'R Y''' Y''KYL M'Z L'R [...]

[...] kun[çuy]-lar yana yañılmaz-lar [...]

... kadınlar yine yanılmazlar ...

2- [] [']R 'Y'K KW'KWLY'T' YM' 'M[R''M'Q]

[] [e]r-niñ köñülinde y(i)me am[ranmak]

erin gönlünde de şehvet

3- [']YZ V''Y YWK'RW PWLS'R ''T'Q 'WQ

[n]ız-vanı yügerü bolsar antag ok

peyda olsa tam onun gibi

4- 'YYQ TWYRW 'YY' YVRYLWRL'R : 'WYTRW W[L]

ayığ törü iyin ivrilürler ötrü o[l]

kötü ahlâk örnek alırlar sonra o

5- PYR'R QWTQ' T'KMYS TY'LQ L['R ...]

birer kutka tegmiş tınl(1)g-l[ar...]

birer kuta ulaşmış canlılar ...

6- YM' PW 'YZ V''Y KWYÇY'T'

y(i)me bu nız-vanı küçinte

da bu günahın gücünde

7- 'MK'K K' T'KYR L'R : ''

emgek-ke tegir-ler ne
sıkıntıya düşerler ne

8- 'WYÇW' TYP TYS'R : ''Y

üçün tip tiser anı
için deyip dese onu

9- 'MTY SWYZ L'YY' QWDWRW QWLWL'P

amtı söz-leyin koduru kolulap
şimdi söyleyeyim odaklanarak

10- TY'KL'QYL : PYR 'WYDW' ''TY KWYTRWLMYS

tıñlagıl bir ödün atı kötrülmiş
dinle bir zaman adı yüceltilmiş

11- ''Y'Q Q' T['KYMLY]K TWYK'L PYLK'

ayag-ka t(egimli)g tükel bilge
saygıdeğer mükemmel bilgili

12- T'KRY [T'KRYSI PWRQ'' SR'V'S]T K''T

t(e)ñri [teñrisi burkan şravas]t kent
tanrı tanrısı buda şravast kent-

13- K' Y'QY' [ÇT'V''] SKR'M T'

ke yakın [çitavan] s(eñ)rem-te
e yakın çitavan manastırında

14- MY'K YYKY YWZ 'LYK TYTSY L'R R

miñ iki yüz elig titsi-ler r
bin iki yüz elli öğrenciler

15- QWVR'QY PYRL' YRLYQ'YWR 'RTY : TWY'

kuvragı birle y(a)rılıkayur erti tün
topluluğu ile buyururlar idi gece

16- KWY' ''RWQSWZ KW'KWLY' TY'LQ L'RQ'

kün aruksuz köñülin tınl(ı)g-larka

gündüz yorulmak bilmez gönlüyle canlılara

17- 'DKW ''SYQ TWSW QYWL YRLYQ'YWR 'RTY :

edgü asıg tusu kılı y(a)rılıkayur erti

yarar sağlayarak buyurur idi

18- 'WL 'WQ SR'VST K''TD ÇWQLWQ Y'LY'

ol ok şrav(a)st kentde çoğlug yalın

o tabii şravast kentte haşmetli parıltı-

19- LYQ QWTLWQ QYVLYQ ''LQW 'DK' T'V'R Q'

lıg kutlug kıvılg alku edke tavar-ka

lı kutlu sevinçli tüm mala mülke

20- TWK'L LYK Ç'Y'SY'Y ''TLQ P'Y'QWT

tükel-lig çayasini atlıg bayagut

sahip olmuş çayasini adlı tüccar

21- [TWR]WR 'RTY : 'WL P'Y'QWT ['W'Q PYRY'TY SY'Y]

[tur]ur erti ol bayagut-[nuñ birinti snı]

yaşar idi o tüccarın birinci snı

22- ['T]LQ : 'YKY'TY WP'SY'Y ''T[LQ 'WQ]

[at]l(ı)g ikinti upasını at[l(ı)g og-]

adlı ikinci upasını adlı ço-

23- L''Y P'R 'RTY : 'WL 'Y[KY 'Y'Y 'YÇY]

lanı bar erti ol i[ki ini içi] ¹⁶

cuğu var idi o iki ağabey kardeş

¹⁶ U III s. 80'e göre.

24- PYR 'YKY'TYK' 'RT[Y'KW 'MR'Q 'RTYL'R]

bir ikintike ert[iñü amrak ertiler]¹⁷

birbirlerini çok sever idiler

25- TWYZ W' Y'V'S TWY[RWLWK TWQWLWQ TYTYK]

töz-ün yavaş törülüg tokulug titik

asil faziletli düzgün akıllı

26- 'WTQWR'Ö YWMS'Ö [S'VLYQ 'RTYL'R PW]

odgurak yumşak [savlıg ertiler bu]

şüphesiz yumuşak sözlü idiler bu

27- [YY]RTY'ÇW D' [TWRMYS TWYRW 'DKW]

[yi]rtinçü-de [turmuş törü ol edgü]¹⁸

dünyada geleneğe göre o iyi

28- [QWTLUQ] TY'LQ-[L'R 'Y'Q 'WQWL''Y 'WLQ'D]

[kutlug] tınl(ı)g-[lar-nıñ ogulanı ulgad]¹⁹

kutlu canlıların çocukları yetiştiril-

4b- (Mainz 809b)

'WYÇW'Ç 'WYLWS Y[...]

üçünç ülüş y[...]

1- [S]'R KYÇYK 'RK'' 'WZ['K] P[W]S[Q]WRQ['LY]

[s]ar kiçig erken uj[ik boşgurgalı]

se küçük iken okuma yazma öğre-

¹⁷ U III s. 80'e göre.

¹⁸ U-III s. 80.

¹⁹ ulgad- Müller neşrinde Mainz 808b'nin ilk satırında.

2- [...]L'R : ''Z P'DWS'R TV'R Q'Z Q'' [...]

[...]L'R az bedüser t(a)var kaz-gan [...]

[...] büyüse mal mülk kazan-

3- Q'TYQL''WR : ''Ç'T' Ç'Y'SY'Y P'Y'QWT

katıglanur ançata çayasini bayagut

maya başlarlar o zamanda çayasini tücca-

4- 'Y'Q YKY WQL''Y P'DWK PWLT Y L'R :

mñ iki oğlanı bedük boltı-lar

rın iki çocuğu büyüdüler

5- ''Y'Q ''R'SY'T' K'TW 'WYZ Y

anıñ arasına k(e)ntü öz-i

bunların arasında kendisi

6- 'T'WYZ QWDWP 'DY' 'Z W'Q'

etöz kodup adın aj-unka

ölüp başka dünyaya

7- P'RDY : ''T' 'WYTRW SY'Y

bardı anta ötrü sını

vardı ondan sonra sını

8- 'YÇYSY : 'WP'SY'Y Y'YSY'K'

içisi upasını inisiñe

ağabeyi upasını kardeşine

9- 'YÇ' TYP TYDY ''Y 'MR'Q 'Y'YM PYZ

ınça tip tidi ay amrak inim biz

öyle deyip dedi ey sevgili kardeşim bi-

10- 'Y 'YGYTD'ÇY PYZ Y'K' 'DKW S'QY'ÇLQ

ni igitdeçi biz-iñe edgü sakınçl(1)g

zi destekleyen bize iyi düşünceli

11- Q''KYMZ ''DY' YYRT[Y'ÇWK'] P'RDY :

kañımız adın yirt(inçüke) bardı

babamız başka dünyaya vardı

12- PYZ YYKYK[W PW YYRTY'ÇWD']²⁰ Q'LTMYMZ

biz ikig[ü bu yirtinçüde] kaltımız

biz ikimiz bu dünyada kaldık

13- 'MTY PYZ ''T'MYZ ['Y'Q Q']Z [Q''MY]S TV'R YQ

amtı biz atamız-[nıñ ka]z-[ganmı]ş t(a)var-ıg

şimdi biz atamızın kazandığı malı

14- YYP YW'KL'P ''DY' TV'R ''SM'S'R PYZ

yıp yuñlap adın t(a)var aşmasar biz

yıyip tüketip başka mal artırmamak biz

15- (')WL PYZ Y'K' 'WQS'TY 'RM'Z : ''Y'

ol biz-iñe ogşatı ermez anın

o bize uygun olmaz ondan

16- 'MTY M' ''DY' 'WLWS Q' S'TYQ

amtı m(e)n adın uluş-ka satıg

şimdi ben başka ülkeye ticare-

17- Q' P'R'YY' S' MW'T' Q'LQYL : :

ka barayın s(e)n munta kalgıl

te varayım sen burada kal

18- M' K'LY'Ç' 'VYK P'RQYQ

m(e)n kelginçe evig barkıg

²⁰ U 973a' ya göre.

ben gelinceye dek evi barkı

19- 'WZ TWTQYL : ''Ç' SWYZ L'P 'YÇY

uz tutgıl ança söz-lep içi

düzgün tut öyle söyleyip ağabe-

20- SY SY'Y 'R ''DY' 'WLWS Q' S'TYQ

si sını er adın uluş-ka satıg

yi sını bey başka ülkeye ticare-

21- [Q' P'R]D[Y] ''T' 'WYTRW 'Y'YS[Y]

[ka bar]d[i] anta ötrü inis[i]

te gitti ondan sonra kardeşi

22- [WP'SY'Y] ['V]YK P'RQYQ P'SL'P

[upasını] [ev]ig barkıg başlap

upasını evi barkı yöneterek

23- [SR'VST K''T]D' Q'LTy : TWRMYS TWRW

[şrav(a)st kent]de kaltı turmış törü

şravast kentte kaldı gelenek

24- ['WL PW KW'ÇWYL'R 'Y']²¹K p'ky y'qy'

[ol bu kunçuyar-nıñ] begi yakın

bu kadınların kocası yakın

25- [PWLM'S'R 'MR''MAQ 'Y]Z V''Y 'WL'R 'Y

[bolmasar amranmak nı]z-vanı olar-nı

olmasa şehvet onları

26- ['RTWQR'Q 'WYRL'TWR 'WYZ] 'VY'T'

[artukrak örletür öz] evinte

²¹ U 973a'ya göre.

rahatsız eder kendi evinde

27- [ˈWYKRWNÇ SˈVYˈÇ PWLMˈZ]²² : ˈWZ Wˈ TWRQ̃ˈ[RW]

[ögrünç sevinç bulmaz] uz-un turka[ru]

huzur mutluluk bulmaz daima

28- [ˈˈDYˈ ˈRYK SˈQYˈYP KWYSˈYWR]

[adın erig sakınıp küseyür]

başka erkekleri düşünüp ister

5-a (Mainz 797a)

1- [TYLTˈQ]SYZ [ˈVYˈTˈ] TWYTWSKW[ÇY KˈR]YSKWÇ[Y]

[tıltag]sız [evinte] tötüşgü[çi ker]işgüçi²³

sebepsiz evinde dövüşçü kavgacı

2- PWLWR ˈWL YMˈ SYˈY ˈR ˈYˈ[K] [Rˈ]KˈKˈYYˈY

bolur ol y(i)me sını er-ni[n] [ra]gagayını

olur o da sını beyin ragagayını

3- [ˈˈ]TLQ KYSYSY TWYRK YYKYT ˈRDY PˈK

atlıg kişisi türk yigit erdi beg

adlı eşi güçlü yiğit idi bey-

4- [SY]Z PWLMYS TYLTˈQYˈTˈ ˈYˈYSY ˈWPˈSYˈY

[si]z bolmuş tıltagında inisi upasını

siz olması sebebiyle kardeşi upasını

5- ˈWRY Q̃ˈ YRTYNKW Pˈ

urı-ka irtinü be(?)

delikanlıya şiddetli

²² U 973a'ya göre.

²³ U 973a'ya göre.

6- Q'TYQ Y'PSY' TY : Q'Ç

katıg yapşın-tı kaç
çok bağlandı kaç

7- KQY' 'Y 'RTM'KY'K'

kün ay ertmegiñe
gün ay geçtiğinde

8- S'RW 'WM'DY' 'WYZ KW'KWLY'T'KY

serü umadın öz köñülinteki
dayanamadan kendi gönlündeki

9- KWYSWSY' 'WP'SY'Y 'WRY Q' 'Ç'

küsüşin upasını urı-ka aç
dileğini upasını delikanlıya açarak

10- Y'D' QYLYP 'Y'Ç' TYP TYDY : 'SYDKYL

yada kılıp inça tip tidi eşidgil
ayrıntılı olarak öylece deyip dedi işitin

11- TWYZ W' L'R 'WQLY ' ' M''Y'K

töz-ün-ler oğlu-a meniñ
asiller ey oğlum benim

12- 'WTQWR'Q SWYZ L'MYS S'VYMY' S''Y[K]

odgurak söz-lemiş savımın seni[ñ]
eksiksiz söylemiş sözümle senin

13- 'YÇY'K 'DY' 'WYLWS Q' S'TYQ Q'

içiñ adın uluş-ka satıg-ka
ağabeyin başka ülkeye ticarete

14- P'RDY : 'WYR KYÇ PWLTY MW'Ç'Q'T'KY

bardı ür kiç boltı munçakategi

gitti uzun zaman oldu şimdiye kadar

15- 'RYTY K'LM'Z : S' YM' TWYRK YYKYT

arıtı kelmez s(e)n y(i)me türk yigit
hiç gelmedi sen yine de güçlü yiğit-

16- S' : M' YM' 'WQL'QW' 'WYKR''MYS

s(e)n m(e)n y(i)me oğlagun öğrenmiş
sin ben de zarif bir şekilde sevmiş

17- K''Ç KYÇYK M' PYZ 'YKYKW 'YSYK

kenç kiçig m(e)n biz ikigü isig
gencim biz ikimiz ateşli

18- 'MR'Q KW'KWLY' M''KYL'S'R PYZ 'WZ

amrak köñülin meñileser biz uz
aşkla mutlu olsak iyi

19- PWLM'Q' MW : M''Y'K KW'KWLWMD'KY KWYS[WS]

bolmagay mu meniñ köñlümdeki küs[üş]
olmayacak mı benim gönlümdeki iste-

20- WMY' ''YM''ÇSYZ KW'KWLY[' S''K' SWYZ]

ümin aymançsız köñülü[n saña söz]
ğimi korkusuz gönlümle sana söy-

21- L'DYM : S' YM' 'MTY [KWY'KWLW'KY']²⁴

ledim s(e)n y(i)me amtı [köñülüñin]
ledim sen de şimdi gönlünü

22- 'YDMYS KRK'K 'DKW '[R''L'R KW'ÇWY]²⁵

ıdmış k(e)rgek edgü e[renler kuñcuy]

²⁴ U 973b'ye göre.

²⁵ U 973b'ye göre.

rahat bırakman gerek iyi erkekler kadın-

23- L'R 'Y'Q Y'LQ''TWRW SWYZ L'MYS S'VY'

lar-nın yalganturu söz-lemiş savın

ların gönlünü okşayarak söylemiş sözünü

24- Y'RM'Z L'R KWYSWS L'RY' Q''TWRWR L'R :

yermez-ler küsüş-lerin kanturur-lar

eleştirmezler arzularını yerine getirirler

25- M' QW'ÇWY L'R TWYRWSY' KWYZ 'DM'TY'

m(e)n kuçuy-lar törüsin küz-edmetin

ben kadınların kurallarını gözetmeden

26- KW'KWLWM D'KY S'QY'ÇYMY' TWYK'L S''K'

könlüm-deki sakıncımın tükel saña

gönlümdeki düşüncemi tamamen sana

27- SWYZ L'DYM : TWY' KWy' SY'Y 'WMW'YP

söz-ledim tün kün sini umunıp

söyledim gece gündüz seni dileyip

28- S''KY 'MR''M'QY' 'WYLWR M': 'MR''

señi amranmakın ölür m(e)n amran

seni sevmekle ölürüm ben sevgi-

5-b (Mainz 797b)

'WYÇW'Ç 'WLWS ['WÇ YYTMYS]²⁶

üçünç ülüş [üç yitmiş]

üçüncü bölüm altmış üç

²⁶ Ehlers 1987 s.150'ye göre.

1- M'KL[YQ P'Q] TWYKW'W[' TW]LP 'WYZ Q'W'[WQ]

makl[ıg bağ] tüğünü [tu]lp öz kon[ok]²⁷

nin bağını düğümleyerek benim tüm uzuv-

2- M'RYM[L'RY]MY' P'RÇ' PK [Q'T'Q] P'YWQ [S']

marım[ları]mın barça b(e)g [katag] bayuk [s(e)n]

larımı tamamen bağladın sen

3- PW YYRTY'ÇW D' SY'Y D' 'WYSTW'

bu yirtinçü-de sini-de üstün

bu yeryüzünde senden üstün

4- S'VKWLWK T'PL'QWLWQ' D TV'R PWLM['Z]

sevgülük taplaguluk ed t(a)var bulm[az]

sevmeye değer mal mül bulmam

5- M': M''Y'K YWR'KYM T'

m(e)n meniñ yürekim-te

ben benim yüreğimde

6- YSYK 'WYZ WM T' ''DYRT

isig öz-üm-te adırt

sevgili özümde emsal-

7- SYZ KW'KWLY' 'WLWRQYL : TWLP

sız köñülin olurgıl tol

siz gönülle otur hep

8- 'T'WYZ WMY' S''K' 'WRW'Ç'Q

etöz-ümin saña urunçak

bedenimi sana esir

²⁷ U 973b'ye göre.

9- [TW]TWZ WR M' : T'PYWÇY'Q 'WDWQÇY'Q

[tu]tuz-ur m(e)n tapıgçıñ udugçıñ
olarak veririm kulun kölen

10- PWL'YY' M' : ''Y 'SYDYP 'WP'SY'Y 'WRY

bolayın m(e)n anı eşidip upasını urı
olayım ben onu işitip upasını delikanlı

11- ['R]TWÖR'Q 'WY'TDY : 'WYZ Y''KK'SY RK'K'

[ar]tukrak uyatdı öz yeñesi r(a)gaga
pek çok utandı öz yengesi ragaga-

12- [YY]'Y Ö' 'Y'Ç' TYP TYDY : SYZ 'WLWQ

[yı]nı-ka ınça tip tidi siz ulug
yiniye öylece deyip dedi siz yüce

13- ['Y]ÇYM 'Y'K 'MR'Ö ÖW'ÇWY SYZ : TWYRW Ç'

[i]çim-niñ amrak kunçuy siz törü-çe
ağabeyimin sevgili kadınısınız töreye göre

14- TWTS'R M''Y'K 'WYKWM PWLWR SYZ : : PW

tutsar meniñ ögüm bolur siz bu
düşünsek benim annem olursunuz bu

15- MU'Y T'K TWYRWSWZ 'YS 'YSL'P YYR T'KRY

munı teg törüsüz iş işlep yir t(e)ñri
bunun gibi yasak iş işleyip yer gök

16- YM' M'Y ''ÇWK KWYTWRK'Y : P'LYÖT'

y(i)me m(e)ni neçük kötürgey balıkta
da beni nasıl kaldıracak şehirde

17- [W]LWS T' YWWZ TWTWP YWRYQ'Y M' :

[u]luş ta yüüz tutup yorigay m(e)n

ülkede yüz tutup yürüyeceğim ben

18- ''Y' SWYZ L'YWR M' : M''K' 'WQWL

anın söz-leyür m(e)n maña ogul

öyle söylerim bana evlat

19- S'QY'Ç TWRQWRZ W' : PW S'VYQ 'YKYL'YW

sakınç turgurz-un bu savıg ikileyü

düşüncesi oluştursun bu sözü ikileyerek

20- [KWYKWLY]'Y'TY' 'WY'TWRM'Z W' : ''

[köñül]intin üntürmez-ün ne

gönlünden kaldırmassın ne

21- ['WYÇW' TY]P [TYS']R TWYRWSWZ 'MR''M'Q

[üçün ti]p [tise]r törüsüz amranmak

için deyip dese zina yapmak

22- []'RTY'KW YVL'Q 'WL :

[] ertiñü y(a)vlak ol birök

... son derece kötüdür eğer

23- M' 'YÇYM [] PW MW'T'Q 'RM'Z

m(e)n içim [] bu muntag ermez

ben ağabeyim ... bu böyle olmaz

24- 'YS 'YSL'S'R M' 'WLWQ MWY' Q'D'Q

iş işleser m(e)n ulug mün kadag

iş işlesem büyük suç günah

25- QYLQ'Y : T'KRY T'KRYSY PWRQ'' YM'

kılgay t(e)ñri t(e)ñrisi burkan y(i)me

kılacak tanrı tanrısı buda da

26- TWYRWSWZ TWQWSWZ 'MR''M'Q T'KY'M'K

törüsüz tokusuz amranmak teginmek-
edepsiz ahlaksız zinaya bulaşma-

27- YK 'RTWQR'Q YYRYWK 'WL : KYM PYRWK

ig artukrak yiryük ol kim birök
y1 çok fazla yermektedir o her kimse

28- '''SY T'K KYSYSY'K' P'QSY SY 'Y'K

anası teg kişisiñe bahşı-sı-nıñ
anası gibi eşine bahşısının

6-a (U-418a)

1- [... SY']Y 'Y'K KYSYSY'K'

[... sın]ı-nıñ kişisiñe
... snının karısına

2- [...] TWYRW T'KY'S'R PW [...]

[...] törü teginser bu [...]
... kural uygulansa bu ...

3- [...]P ''QRWQL'YWR : WL

[...]P agruglayur ol
... yüksünür o

4- [...] 'VYS T'MW Q' P'RD[Y]

[...] aviş tamu-ka bard[1]
... aviş cehennemine vardı

5- [...] YYRÇYSY PWLWR :

[...] yirçisi bolur
... rehberi olur

6- [...] 'Y[...]Ç [...]WY

7- [...]LWK 'QYLYÖ

[...]LWK agılık

... mahzen

8- [...] KYM[...]

[...] kim [...]

... kim ...

9- [...]Y 'RS'R PW 'WYÇ TWYRLWK

[...]Y erser bu üç türlü

... olsa bu üç türlü

10- [...] 'D[...]M[...] KWYZ

[...] 'D[...]M[...] köz

... göz

11- [] Y'Y : [] WLWY []

... Y'Y [] WLWY []

6-b (U- 418b)

[üçünç ülüş t]

1- KY'KY TWYRW L'RYK [...] [KWYZ]

kinki törü-lerig [...] [köz]

başka kuralları [...] gö-

2- 'DS'R : KYM Q'YW TY'L[YQ ...]

edser kim kayu tınl[ıg ...]

etse her kimse canlı-

3- Y' QYLY'Ç T'KRYSY [...]

ın kılınç t(e)ñrısı [...]

nın karma tanrısı ...

4- K W Y K ' ' Z W ' T ' ' W T Q W R [' Q ...]

kök aj-unta odgur[ak...]

ne dünyada şüphesiz

5- Y ' T ' K Y ' W R : ' ' ' Y

Y' teginür anı

... ulaşır onu

6- Y W [...] P W [...]

yu[...]bu[...]

... bu ...

7- ' Y K Y L [' Y W] S W Y Z [...]

ikil[eyü] söz[...]

ikileyerek söz

8- T Y P : ' ' ' T ' [...]

tip anta [...]

deyip öylece ...

9- ' W K Y ' ' K < K > ' S Y R ' K ' K ' Y Y ' Y

ok yeñ<g>esi ragagayını

tabii yengesi ragagayını

10- [T] ' W Y Z W ' ' [] Q S ' V []

[t]üz-ün []y[]k sav []

asil ... söz ...

11- ' W P ' [S Y ' Y] P [...] K W ' K [W L] [...]

upa[sını] P[...] köñ[ül] [...]

upasını ... gönül ...

7-a (Mainz 99a)

1- [... 'Y]YQ 'YR[WYK...]

[... ay]ıg ir[ök ...]

... kötü kusurlu ...

2- [R'K']K'YY'Y 'WYVWT[SWZ SA]QY'YP 'M[R'Q]

[raga]gainı uvut[suz sa]kınıp am[rak]

ragagayını utanmaz düşünüp âşık

3- [KWY'KW]LY' Q'RY'Y [...] S'VY' [...]

[köñü]lin harini [...] savın [...]

gönlüyle harini ... sözünü ...

4- P'RW SWYZ L'DY : PYRWK M' 'W[P'SY'Y PYRL']

baru söz-ledi birök m(e)n u[pasını birle]

varıp söyledi eğer ben upasını ile

5- PWLS'R M' T'QY SY'Y PYRL'[...]

bolsar m(e)n takı sını birle [...]

olsam dahi sını ile

6- YWRYR M' : ''Y PWLM'S'R M' [...]

yorır m(e)n anı bolmasar m(e)n [...]

yürürüm ben öyle olmasa

7- 'WL 'WQ S'QY'ÇY' SYZ YKSYZ [...]

ol ok sakınçın siz-igsiz [...]

tabii düşünceni şüphesiz ...

8- ''Y YSYDYP ''SY 'Y'Ç' TYP T'DY :

anı işidip anası mça tip tedi

onu işitip anası öylece deyip dedi

9- [']MR'Q Q̈YZ YM PW S'VQ' ''RYTY PW [...]

[a]mrak kız-ım bu savka arıtı bu[...]

sevgili kızım bu söze asla bu ...

10- '' ''TLYQ 'R 'WL QW'ÇWY L'R 'Y'K

ne atlıg er ol kunçuy-lar-nıñ

ne adlı erdir o kadınların

11- Y'LQ''TWRW SWYZ L'MYS S'VY' T'PL'M'DY'

yalganturu söz-lemiş savın taplamadın

gönlünü okşayarak söylemiş sözünü

12- YYRD'ÇY : M' 'WQ PW S'VY'KY'

yirdeçi m(e)n ok bu savıñın

kınayacak tabii bu sözünü

13- PWYTWR'YY' : 'WYTRW ''''SY Q̈W'Ç[WY ...]

bütüreyin ötrü anası kunç[uy ...]

tamamlayayım sonra anası kadın ...

14- [WP'SY'Y W]RYQ 'WQYP 'Y'Ç' TYP [TYDY ...]

[upasını u]rığ okıp inça tip [tidi ...]

upasını delikanlıyı çağırıp öylece deyip [dedi] ...

15- [...'WQ]LWM S''Y'K 'YÇY'K [...]

[... og]lum seniñ içiñ [...]

... oğlum senin ağabeyin ...

16- [...] Y'QWRW Y'Q̈Y' K'LKW[...]

[...] yaguru yakın kelgü[...]

... yakın zamanda gel...

7-b (Mainz 99b)

1- [...]Z T[...]Y[...]

2- QYLP [Y'VY]Z ''YYQ ''T[LQ ...]

Kıl(ı)p [yavı]z ayıg at[lıg ...]

yaparak kötü adlı ...

3- 'WQ ''''SY QW'ÇWY L'R Y[...]

ok anası kunçuy-lar y[...]

tabii anası kadınlar

4- ''Ç' TYP TYDY : PYRWK [...]

ança tip tidi birök [...]

öyle deyip dedi eğer ...

5- [...] [QYZ YMY]Z YM' PYRL' Q'TYLQ'LY

[...] [kız-ımı]z y(i)me birle katılgaı

... kızımızla yine birlikte olursan

6- [...]S' QYZ YMZ 'Y 'WYZ

[...]s(e)n kız-ımız nı öz

... sen kızımızı öz

7- [...]WL[...] 'WYTRW 'WP'SY'Y 'WRY [...]

[...] ol [...]ötrü upasını urı[...]

... o sonra upasını delikanlı ...

8- [...]KY' 'RKSYZ Y' Y'PS[...]

[...]KY' erk siz-in Y'PS [...]

... güçsüzlükle...

9- [... ''MR]''M'Q TWYRW T'KY'K'LY T(')PL'DY : ''T'

[... amr]anmak törü tegineli t(a)pladı anta

... birliktle olmaya onay verdi ondan

10- ['WYTR]W 'WL RK'K'YY'Y QW'ÇWY L'R WP'SY'Y

[ötr]ü ol r(a)gagayini kuñcuylar upasını

sonra o ragagayını kadınlar upasını

11- 'WRY PYRL' TWYRWSWZ 'MR''M'Q M''KY M''KY

urı birle törüsüz amranmakın meñi meñi

delikanlı ile zina yapmakla severek kendini kap-

12- [L'P] 'WYZ KW'KWLY'T'KY S'QY'ÇY PWYTMYS

[lep] öz köñülinteki sakıncı bütmiş

tırarak kendi gönlündeki düşüncesi bitmiş

13- [...] 'YYY' K'Z YKÇ' YKY TWQ'S[Y...]

[...] iyin kez-igçe igi togas[ı ...]

... sırasıyla hastalığı ...

14- [...]P 'WY'KLWK QYRTYSLYQ PWLWP...]

[...]p öñlüg kırtışlıg bo[lup ...]

...renkli benizli olup...

15- ['''T'] 'WYTRW 'WL WP'SY'Y ['WRY ...]

[anta] ötrü ol upasını [urı ...]

ondan sonra o Upasını delikanlı ...

16- 'YÇYSY 'Y'K KYSYSY [...]

içisi-niñ kişisi [...]

ağabeyinin karısı ...

8-a (U- 1798)

1- [...]W S'QY'YP [...]

[...]W sakınıp [...]

...düşünüp...

2- [...]V 'WYZ 'T'WYZ Y [...]

[..]v öz etöz-i [...]

... kendi bedeni

3- Y'Ç' TYP TYDY : [...]

ınça tip tidi [...]

öylece deyip dedi

4- L'R 'Y'K [...]

ler-niñ [...]

lerin ...

5- TWYRW L'R 'RTY ''Y M' [...]

törü-ler erti anı m(e)n [...]

kurallar idi onu ben

6- Q'LYSYZ 'YD'L'TYM P'KYM 'Y'K TWYRW

kalısız ıdalatım begim-niñ törü

tamamen feda ettim beyimin

7- [SY'] ÇYZ YQY' Y'TYWK M' : 'WTRW

[sin] çızgın yetyük m(e)n utru

kuralını ihlal ettim ben karşı

8- [...]Z KWLWK '' 'RS'R S'VYM [...] Q̈

[...]Z KWLWK ne erser savım [...] Q̈

... ne ise sözümlü ...

9- ['M]TY ''L ''LT'Q 'WY'TWRWP 'WP'SY'Y [...]

[am]tı al altag üntürüp upasını [...]

şimdi hile göstererek upasını...

10- [...]T' YWQ̈ YWDW' Q̈YLQWLWQ S'V

[...]te yok yudun kılguluk sav
... yok ederek söz

11- [...] : MW'T'Q QYLYP P'KYMK'
[...] muntag kılıp begimke
... böyle yapıp beyime

12- [...] 'ÇWK 'RS'R 'YSYK [...]
[...]neçük erser isig [...]
... nasıl ise candan ...

13- [...] M' : MW'T'D' 'DY' M['Y']K
[...] m(e)n muntada adın m[eni]ñ
... ben burada başka benim

14- [']MKKYMK' 'R' TWRD'ÇY 'L 'LT'Q
[e]mg(e)kimke ara turdaçı al altag
sıkıntıma sahip çıkacak hile

15- YWQ TYP : 'WL SY'Y 'Y'K KYSYSY PW MW'T['Q]
yok tip ol sın-ıñ kişisi bu munt[ag]
yok deyip sın-ın eşi bu böyle

16- TVLYK KWYR LWK S'VL'RYQ S'QY'[YP]
t(e)vlig kür-lüg savlarig sakın[ıp]
yanıltıcı sözleri düşünüp

17- [Y]YKWLWK 'SY' 'YÇTY : Z YMYQ
yigülüg aşın içti z-ımıg
yemeğini içti cıva

18- [...] Y'SWRW 'QZ Y'T' T'ÇWL'P
[...] yaşuru agz-ınta tançulap
... gizleyerek ağzında çiğneyerek

19- [... KY]SY KYRS'R '''Y'Q 'WYSKY'T' S'D[...]

[...ki]şi kirser anıñ üskinte S'D[...]

... eşi girse onun huzunda ...

20- [...]Y : 'YKLYK 'T'WYZ Y'R'TYP S'ÇY'[...]

[...]Y iglig etöz yaratıp saçın [...]

... hasta beden yaratıp saçını

8-b (U 1798b)

1- [...]Q MK[...]

2- [...]Y'K' 'Y'Ç'[...]

[...]Y'K' inça [...]

... öylece ...

3- [...]LYQ TWMLWQ YWWZ L'R

[...] tomlug yüz-ler

... soğuk yüzler

4- [] 'ZW YTY

[] azu y(i)ti

... ya da zor

5- [] QYL[Y]Ç ''QWLWQ YYL''

[] kıl[ı]ç agulug yılan

... kılıç zehirli yılan

6- [](')Ç' YVL'Q (')RM'Z KYM 'MR''M('Q)

[] [an]ça y(a)vlak (e)rmez kim amranm[ak]

... öyle kötü olmaz kim şehvet

7- 'YZ V''Y Ç' T''LYK PW 'MR'M'Q

niz-vani-çe teñlig bu amranmak
günahına kıyaslanmaz bu şehvet

8- ['YZ V 'Y] 'P YM' KWYZ W'WR 'Z [W'T']
[niz-vani] ap y(i)me köz-ünür aj-[unta]
pisletmesi hem görünür dünyada

9- ['P] YM' 'YKY'TY 'Z W'T' TY'LYQ L'RYQ
[ap] y(i)me ikinti aj-unta tınlıg-larig
hem de ikinci dünyada canlıları

10- [... YWQ] YWDW' QYLWR L'R : 'MR'Q [...]
[... yok] yudun kılur-lar amrak [...]
... yok eder sevgi...

11- [...] YWWZ Y' 'ÇWYK KWY[...]
[...] yüz-in neçük KWY[...]
... yüzün nasıl

12- [...] TYP SWYZ L'YY' : 'WYZ [...]
[...] tip söz-leyin öz [...]
... deyip söyleyeyim öz ...

13- 'WRW'Ç'Q YYDYM 'RM'Z MW : 'L ['LT'Q ...]
urunçak yidim ermez mü al [altag...]
teminatımızı tükettim değil mi hile...

14- L'RQ' YRKWLWK MWY'KWLWK P[...]L[...]
L'RQ' y(e)rgülük münegülük P[...]L[...]
... bozulmuş kusurlu...

15- [Ti]P PW MW'ÇWL'YW S'QY'YP WP'SY'Y 'WRY
[ti]p bu munçulayı sakınıp upasını urı
deyip bu şekilde düşünüp Upasını delikanlı

16- [...] TWRWSWZ QYLMYS 'YSY'KY 'RTWQR'Q

[...] törüsüz kılmış işiñi artukrak

... töresiz yapmış işini çok fazla

17- [...] WP ÇYT'V(') 'S''KR'M K' P'RYP

[...] WP çitav(a)n señrem-ke barıp

... çitavan kilisesine gidip

18- [...] PWLTY Q'Ç'' 'YÇYSY 'Y'K [...]

[...] boltı kaçan içisi-niñ [...]

... oldu nasıl ağabeyinin ...

19- []MS Y' 'WTQWR'Q PYLTY : '''T' [...]

[...]MS Y' odgurak bilti anta [...]

... şüphesiz bildi ondan ...

20- [R'Ç']QRQ K''TK' P'RTY : SRP'S'V'TYK

[raça]gr(a)h kentke bartı s(a)rpaşauntik

raçağrah kente vardı sarpaşauntik mağarası

9-a (U-1117a) ²⁸

1- [...] 'WY[...]

2- [...] 'RQ'SY'T' 'WLW[RWP ...]

[...] arkasınta olu[rup ...]

... arkasında oturup ...

3- [...] YYRK' K'LYP PWYKW'KY [...]

[...] yirke kelip bökünki [...]

²⁸ U III'te geçmez ancak öykünün parçasıdır.

... yere gelip şimdiye dek ...

4- [...]SYK 'WYLWRKWLWK K'Z YKY [...]

[...]SYK ölürgülük kez-igi [...]

... öldürme sırası ...

5- [...]YP 'YYTDY Ç''T'L [...]

[...]ip ayıtdı çantal [...]

... deyip söyledi cellat

6- [...]TY' 'WYLWRKWLWK [...]

[...]TY' ölürgülük [...]

... öldürmeye ...

7- [...] 'WL : 'WYTRW [...]

[...] ol : ötrü [...]

... daha sonra ...

9-b (U-1117b)

1- [...]WP[...]

2- [...] YRLYQ''Ç]SYZ KW'KWLW' TWQYDY [...]

[...] y(a)rlıkanç]sız köñülün tokıdı [...]

... merhametsizce vurdu

3- [...] TY]DY : ''Y 'R' T'RKY' PW [...]

[...] ti]di ay ere terkin bu [...]

... dedi ay ere hızlıca bu ...

4- [...]KYL : PYRWK M''Y'K S'VYMY' [...]

[...]KYL birök meniñ savımın [...]

... eğer benim sözümle ...

5- [...] T'MWD'QY T[...]
 [...]R [...] tamudakı T[...]
 ... cehennemdeki ...

6- [...] YM' SY'Y '''Ç' [...]
 [...] y(i)me sını ança [...]
 ... de sını öylece ...

7- [...]R K'LYP [...]
 [...]R kelip [...]
 ... gelip ...

10-a (Mainz 95a) ²⁹

1- [...] ' K'DYP
 [...] ' kedip
 ... gidip

2- [...] 'Y'K 'LYKY'T'
 [...] 'Y'K eliginte
 [...] 'Y'K elinde

3- [...]TY : 'WL YM'
 [...]TY ol y(i)me
 ... o da

4- [...] ''S P'S
 [...] aş baş

²⁹ Bu kısım Müller neşrinde bulunur ancak öykünün parçası değildir.

5- [...] P' [...] TY :

[...] P' [...] TY

6- [...] K' [' TW] ' WYZ Y

[...] ke [ntü] öz-i

... kendisi

7- [...] ' KW ' KWL [LWK]

[...] ' köñül [lüg]

... gönüllü

8- [...] ' TWYZ Y ' T ' TWYTWS ÇY

[...] etöz-inte tütüş-çi

... bedeninde kavgacı

9- [...] S ' P

[...] şap

... küfür

10- [...] PYRL '

[...] birle

... ile

11- [...] TYP [...] SWYZ ÇY [...] S ' LYP

[...] tip [...] söz-çi [...] salıp

... deyip ... sözcü ... gönderip

12- [...] KYM [...]

[...] kim [...]

10-b Mainz (95b) ³⁰

³⁰ Bu kısım Müller neşrinde bulunur ancak öykünün parçası değildir.

1- QWTY'Q' [...]

kutiña [...]

kutuna ...

2- SY Y'Ç' TYP []

si inça tip []

... öylece deyip ...

3- 'WQLWM 'MR['Q] [...]

oglum amr[ak] [...]

oğlum sevgili ...

4- Y'L''QWQ[]

yalañuk []

insan ...

5- KY [...]D[...] L'RY[...]

KY [...]D[...] L'RY[...]

6- TYRS'R : [...]Y

tirser [...]Y

derse ...

7- 'Y'K PYR KS'' [...]

niñ bir kşan [...]

... bir an ...

8- [...]KY KW'KWLY' D'KY 'DKW [...]

[...]KY köñülüm-deki edgü [...]

... gönlümdeki iyi ...

9- SY'K' ''LTY YKRM Y S'' YYTM[...]

siñe altı y(i)girmi san yitm[...]

sana on altı tane...

10- T'KRY PWRQ'' 'Y'Q KQY'Y 'W' [...]

t(e)ñri burkan-nıñ köni un [...]

tanrı budanın doğru...

11- 'WMY' PYLMYS '''K KYÇYK [...]

nomın bilmiş neñ kiçig [...]

öğretisini bilmiş

12- [...]R YM[' ...]

[...]r y(i)m[e ...]

... de ...

11a (Mainz 793a)

1- 'WQ ''QWLWQ [...]

ok aguluk [...]

2- 'Y'ÇYP YM' 'WL 'WP'SY'Y ''RQ''T S''S['R]

inçip y(i)me ol upasını arhant sans[ar]

de o upasını arhat sansara-

3- DY' 'Y'TY' YWQWÇ 'RDY : QYLYWQ

dın intın yoguç erdi kılguç

dan öteki taraf oldu

4- 'RDY ''LQW QYLQWLW Q 'YSL'RY' ''L''QWQ 'RDY

erdi alku kılguçlu-k işlerin alañuk erdi

idi tüm yapacağı işleri gerçekleştirdi

5- ''Z 'WL'TY 'YZ V''YLQ ''QYQ L'RYQ QYLY'Ç

az ulatı nız-vanıl(ı)g akıg-larıg kılınç

hırs ve benzeri pisletmeli akıntıları karma

6- T'KRY SY 'Y'K 'LKY'T' T'KYP '''K QY

t(e)ñri-si-niñ elginte tegip neñ k1

tanrısının eline değip yok

7- LY'W 'WM'TY' M''Ç'Q T' KYRYP PYR

lınu umatın mançak-ta kirip bir

ettikten sonra yatakta girip bir

8- 'WYDW['] KY ' ''RWQY' TY'TWRQ'LY Y'TDY :

ödü[n]-ki-e arukın tınturgalı yatdı

lahza hastalığını dindirince yattı

9- 'WYTRW 'WL ''QWLWQ YYL'' TWYPWD' QWDY

ötrü ol agulug yılan töpüde kodı

sonra o zehirli yılan yüksekte bıraktı

10- 'RQ''T 'WYZ ' 'T'WYZ Y' K'MYSTY :

arhant üz-e etöz-in kemişti

arhat üzerine bedeni dışına çıkardı

11- TWYPWSY'T' TYKYP ''QWSY 'Y'TY' YWQWÇ

töpüsinte tikip agusı ıntın yoguç

başından sokup zehri öteki taraf

12- 'WY [...] P'RDY : '''T' 'WQ 'WP'SY'Y 'RQ''T

'WY [...] bardı anta ok upasını arhant

... vardı o şekilde upasını arhat

13- Q'T'Q 'WY'Y' 'WY'T'DY : ''Y MY'Y ''QWLWQ YYL''

katag ünün üntedi ay mini agulug yılan

yüksek sesle bağırdı ay beni zehirli yılan

14- TYKTY TRKY' T'VR'Q 'T'WYZ Y MY' YWL'YW

tikti t(e)rkin tavrak etöz-i-min yüleyü
soktu hızlıca vücudumu destekleyerek

15- TWTW'QL'R 'WL 'WYDW' ''Y'Q Q' T'KYMLYK
tutuñlar ol ödün ayak-ka tegimlig
tutun o zaman saygıdeğer

16- S'RYPWTRY 'RQ''T 'WL 'WQ 'R'Y'D''' 'WRW'
şariputri arhant ol ok ar(a)nyadana orun
şariputri arhat da tabii manastır yerin-

17- T' P'KÇ'' PWLWR 'RDY : 'WP'SY'Y 'RQ''T
ta bakçan bolur erdi upasını arhant
de yağmur mevsimi inzivası geçirir idi Upasını arhat-

18- 'Y'Q 'WY'Y' 'SYDYP Y'QY' K'LYP 'WYT
niñ ünin eşidip yakın kelip üt
in ününü işitip yakın gelip öğüt

19- L'YW 'RWKL'YW 'Y'Ç' TYP TYDY : ''LQW
leyü erügleyü inça tip tidi alku
vererek öyle deyip dedi tüm

20- QWTLWQ L'R [] MY' T'KRY
kutlug-lar [...] min t(e)ñri
kutlular [...] ben tanrı

21- PWRQ'' 'Y'Q [...] 'WQMYS [...]
burkan-niñ [...] ukmış [...]
budanın [...] anlamış [...]

22- S' ''Z 'WYVK' [PYLYKSYZ PYLYKY] T'RQ'RYP [...]
s(e)n az övke [biligsiz biligi] tarkarıp [...]
sen hırs öfke ve cehaleti uzak tutup ...

23- 'WYSTW'KY ''RYQ[...]

üstünki arıg [...]

en iyi temiz ...

24- 'WL T'KRY PWRQ'' [...]

ol t(e)ñri burkan [...]

o tanrı buda ...

25- TYTSY SY 'RDY'K PW MW'T'Q̃ [...]

titsi-si erdiñ bu muntag [...]

öğrencisi idin bu bu şekilde...

26- T'KKWLWK 'RM'Z 'RTY '''Ç'Q[YY']

teggülük ermez erti ançak[ıya]

ulaşmak olmaz idi hiçbir şekilde

11b (Mainz 793b)

1- [... ''R]Q''T

[... ar]hant

... arhat

2- 'W[YÇ] ''Y P'KÇ'' KW'Y TWYK'DWKT' PYRL'

[üç] ay bakçan köni tükedükte birle

ay yağmur mevsimi inzivası doğru tamamlanmasıyla

3- 'RD'ÇY TWYY' L'RY PYRL' SR'VST K''TK'

erdeçi toyın-ları birle şrav(a)st kentke

geç olmadan rahipleri ile şravast kentine

4- P'RDY : ÇYT'V'' S''KR'M[K'] KYRYP T'KRY

bardı çitavan señrem[ke] kirip t(e)ñri

vardı çitavan kilisesine girip tanrı

5- PWRQ'' 'Y'Q ÇK'RL'Q ''D'QY'T' YY'ÇWRW

burkan-niñ ç(a)karlag adakıta yinçürü

budanın çakrayla süslü ayağında saygıyla

6- TWYPW' YWKW'WP 'WP'SY'Y 'RQ''T 'WQRY'T'QY

töpün yükünüp upasını arhant ugruntakı

eğilerek upasını arhat ehemmiyetle

7- S'VL'RYQ 'YYY' KZ YKÇ' T'KRY PWRQ''

savlarig iyin k(e)z-igçe t(e)ñri burkan

sözleri sıraya göre tanrı buda-

8- Q' TWYK'L 'WYTW'TY : 'WYTRW TWYK'L PYLK'

ka tükel ötünti ötrü tükel bilge

ya tamamen söyledi sonra mükemmel bilge

9- t'kry t'krysy pwrq'' s'rypwttry 'rq''t q'

t(e)ñri t(e)ñrısı burkan şariputri arhant-ka

tanrı tanrısı buda şariputri arhata

10- Y'Ç' TYP YRLYQ'DY : TWYZ W' 'WQWLWM

ınça tip y(a)rlıkadı töz-ün ogulum

öylece deyip buyurdu asil oğlum

11- S'RYPWTRY ' TY'LQ L'R 'Y'Q QYLMYS [...]

şariputri-a tınl(ı)g-lar-niñ kılmış [...]

ey şariputri canlıların kılmış

12- TWYSY KLP 'WYDW' TWRS'R YM' ''[...]

tüşü k(a)lp ödün tursar y(i)me ''[...]

sonucu çağ zamanında dursa da ...

13- 'LQY'M'Z Q'Ç'' PYRWR 'WTQWR'Q T'KY'KWLWK

alkınmaz kaçan birür odgurak teginçülük
yok olmaz zamanında verir kesin elde edilen

14- 'WYDY QWLYSY K'LS'R : ''T'K QYLMYS 'RS'R ''Z

ödi kolusu kelser neteg kılmış erser az
zamanı gelse nasıl yapmış ise hırs

15- [] TWYS PYRWR YY'' 'WQ T'KRY PWRQ''

[] tüş birür yine ok t(e)ñri burkan
... sonuç verir yine de tanrı buda

16- Y'Ç' TYP YRLYQ'DY : ''MR'M'Q 'YZ V''Y TYLT'

ınça tip y(a)rılıkadı amr(a)nmak nız-vanı tılta-
öylece deyip buyurdu zina pisletmesi dolayı-

17- QY'T' PW KWYTYRKWLWK ''YYQ QYLY'ÇYQ 'WP'SY'Y

gınta bu kötirçülük ayıg kılınçığ upasını
sıyla bu kaldırılmış günahı Upasını

18- 'RQ''T K''TW 'WYZ Y WQ QYLMYS 'RDY : ''Y

arhant kentü öz-i ok kılmış erdi anı
arhat kendisini de yapmış idi onun

19- 'WYÇW' ''Q KY'KY ''Z W'T' TWYS PYRDY :

üçün eñ kinki aj-unta tüş birdi
için tabii sonraki varlıkta sonuç verdi

20- PYRWK S'RYPW[TRY] [...]P[...] ['RQ']'T TWYY'

birök şarip[utri] [...]p[...] [arha]nt toyın
eğer şariputri arhat rahip

21- M'YTRY SWDWR [...] PW ''QWLWQ YYL''

maitri sudur [...] bu agulug yılan

Maitri Sutra ... bu zehirli yılan

22- [...] 'D'SY' [...] RDY : 'Ç' SWYZ

[...] adasın [...] (e)rdi ança söz

... düşmanıyla idi öyle söz

23- [...] YYL]' 'WRY'Y'T'

[... yıl]an orınıta

... yılan yerinde

24- [...] 'WM TY'KL'

[...] nom tiñle

... öğretiyi dinle

25- [...] SYZ YKSYZ [...]L'R PWLS'R M'YTRY

[...] sizigsiz [...]L'R bolsar maitri

... şüphesiz ...lar olsa Maitri

26- [SWDWR ...] WQLWQ 'RKY TYP : PWYTW'

[sudur ...] WQLWQ erki tip bütün

Sutra... belki deyip bütün

12-a (Mainz 87d) ³¹

1-[...]Y [...]

2- [...] Y'R'SM'DY : ' YKYL' Y[W...]

[...] yaraşmadı ikiley[ü ...]

[...] uygun olmadı ikileyerek

3- [...]

³¹ M.Elmalı'nın şu makalesine bakınız: *A Buddhist Story in Old Uighur Turkish: Sena-Upesena Story*.

4- [...] Y 'WP'SY'YK' [...]

[...] Y upasınika [...]

... upasınıya ...

5- [...] ''Ç' QWTWRW ''KWL[WK] [...]

[...] ança kuturu negül[ük] [...]

... öylece kurtularak nasıl

6- [...]

12-b (Mainz 87d)

1- [...] 'ÇY [...]

2- [...] SYZ YKYM TWRTY [...]

[...] sizikim turtı [...]

... şüphem oluştu ...

3-[...]L'R 'Y'K [...]

4- [... T]'KRY PYRWK 'R [...]

[... t(e)]ñri birök er [...]

... tanrı eğer er

5- [...] P[W]LTY 'RS 'R 'WTQWR'Q

[...] b[o]ltı erser odgurak

... oldu ise kesinlikle

6- [...]W[...]

6. ÇEVİRİ

(1a-b) Sonra Tanrı Buda o kahinleri rahip olmaları için çağırdı ve Goşilaram manastırına götürdü. Oraya vardıklarından gece gündüz durmadan çalışıp ibadet ettiler. Hırs, öfke, cahillik ve diğer günahlarından arınıp arhat kutunu elde ettiler. Sonra öğrencisi bu günahlardan çok korkarak hocasına şöyle dedi: Sizin gibi iyi ve mübarek canlıların şehvet için korkup çekinmesi uygun olur mu? Ondan sonra Şastrakari Hoca öğrencisine şöyle dedi: Ey asil evladım, doğru söylüyorsun. İyi ve mübarek canlılar pek çok kuta ulaştılar. Bazıları ise gidip de başka birinin eşini düşündü. Bu hiç yakışık almaz. Bunu düşünerek bu amellerinin gücü ile sayısız yaşamda kadın ve erkek olmaya hazırlandılar. Diğer asil mübarek kadınlar ise başka bir erkeğin adını duymaktan dahi rahatsız olur. Böyle günahları duyup bir an bile başka biriyle birlikte olmayı düşünmezler. Hangi erkek; kadınlara yaranmak için şarkı söylese, şiir yazsa, kitap yazsa ki bir harf dahi olsa diğer varlıklarında kör ve deli olarak gelirler. Öldüklerinde şüphesiz sekiz büyük cehennemde doğarlar. Uzun Sansara içinde dönerler ve bedenlerini kolay kolay bulamazlar. Her kime kendi bedeni gerekli ise zina yapmaktan kaçınısın ve Sansara'yı düşünüp korksunlar. Eğer bu amelini terk edemese de en azından başkalarının eşini düşünmesin ve bedenini uzak tutsun, belki kurtuluşa erişebilirler. **(2a-b)** Tanrı Tanrısı Buda şöyle buyurdu: Her kim bir rahip ya da rahibe atanacağı sırada engel çıkarsa ya da rıza göstermese o canlı için sonsuz eziyet vardır, ağlayarak sıkıntı içinde Avış cehenneminde her zaman yanarak acı çeker. Hocası gerçeğe yönelik diliyle ve günahsız gönlüyle bu günahı işleyenlerin daima yanacağını vaaz verdi. Hocası asil öğrenci Ananda sorduğunda yine şöyle demiş: Mükemmel Bilgili Tanrı Tanrısı Buda şöyle buyuruyor: Eğer rahip ya da rahibe olarak atanmasını tehlikeye sokan canlı dünyada doğsa doğuştan kör olur. Asil öğrencim Ananda sana böyle söylüyorum. Kime kendi bedeni gerekliyle başkaları rahip ya da rahibe olarak atanırken garaz çıkarmasın. Tanrı Tanrısı Buda böyle buyurmuş. Öğrenci tekrar şehvetin günahını doğru bir şekilde düşünüp hocasına söylemiş. Hocası onu vaaz vererek söylesin. İhtiraslı bir kalpte şehveti nasıl değerlendirip onu bedenimizden uzak tutarız? Tamamını söylemeye dilim dönmese de gücüm yettiğince söyleyeyim, saf bir inançla dinle. Başkalarının eşlerini gördüğünde içinde şehvet uyanırsa gönlünü uyarmalı ve Sansara'yı düşünmesi gerekir. Yani gördüğü kadının ay gibi yüzü, sevimli dış görünüşü, eti bedeni patlayıp yırtıldığında mahvolur, sevinçli kalbi var olmaz, o yüzden kadınlardan uzak durman **(3a-b)** uygun olur. Her kim ki kemikleri ayrılıp içi iç organları değil pisliği aksa, siniri ve damarları kesilip pis kokan bedeni herkes için tiksindirici bir şekilde yatar. Bu kadının şimdiki mevcut görünümüne de nasıl bağlanabilirim diye düşünmek gerek. Yakın zamanda bu bedeni yok olacak. Onun bedeni etrafında bazı hayvanlar dönerek uçarlar. Tilki, kurt

gibi vahşi hayvanlar bedenini parçalayıp sökerler ve uçan kuşlar bağırsağını pisliğini sevinçle gagalarında tutarak gökyüzüne doğru oynayarak uçup giderler. Sonunda bu kadınların yüzü görüntüsü böyle iğrenç tiksindirici oluyorken ben nasıl onlara şehvetle bağlanabilirim? **(4a-b)** Yalnızca kadınlar yanılmazlar. Erkeğin de gönlünde şehvet oluşsa kadın gibi kötü ahlaklı olurlar. Sonra o birer kuta erişmiş canlılar da işledikleri bu günahın şiddetince sıkıntıya düşerler. Ne için diye soracak olursan şimdi söyleyeyim, odaklanarak dinle. Bir zamanlar Saygıdeğer Mükemmel Bilgili Tanrı Tanrısı Buda Sravast kentine yakın Çitavan Manastırı'nda bin iki yüz elli kişilik öğrenci topluluğu ile hizmet ederlerdi, gece gündüz yorulmak bilmeden canlılara yarar sağlayarak buyururlardı: Sravast kentinde haşmetli, parıltılı, mutlu tüm mala mülke sahip olmuş Çayasini adlı bir tüccar yaşardı. O tüccarın ilki Sını, ikincisi Upasını adında iki çocuğu vardı. Ağabey kardeş birbirlerini çok severlerdi. Asil, faziletli, düzgün, akıllı ve şüphesiz yumuşak sözlü idiler. Bu dünyada geleneğe göre o iyi canlıların çocukları yetiştirilirken daha küçükken okuma yazma eğitimi verilirdi. Böylece büyüyünce malk mülk kazanmaya başlardı. O sırada Çayasini adlı tüccarın iki çocuğu da büyüdü. Büyüdüklerinde babaları Çayasini vefat etti ve başka dünyaya vardı. Ondan sonra ağabey Sını, kardeşi Upasını'ye şöyle dedi: Sevgili kardeşim, bizi destekleyen, bize karşı iyi kalpli babamız başka dünyaya vardı. Biz ikimiz bu dünyada kaldık. Şimdi biz babamızın kazandığı malı mülkü harcasak ve bitirsek bu bize yakışmaz. O yüzden ben başka ülkeye ticaret yapmaya gideyim, sen de burada kalıp ben dönene kadar evi barkı düzgün tut. Böyle dedikten sonra ağabeyi Sını başka ülkeye ticaret yapmaya gitti. Ondan sonra Upasını evi barkı yönetmek için Sravast kentinde kaldı. Yaratılışa göre bu kadınlar, kocaları yakında olmadığında şehvet onları rahatsız eder, kendi evinde huzur mutluluk bulmazlar. Daima başka erkekleri düşünüp isterler. **(5a-b)** Hiçbir neden yokken evlerinde kavgacı ve dövüşçü olurlar. Sını Bey'in de Ragagayını adında çok genç bir karısı vardı. Ragagayını, erkeksiz kalmasından dolayı delikanlı Upasını'ye şiddetli bir şekilde bağlandı. Günler aylar geçtiğinde daha fazla dayanamadan gönlünden geçen arzularını delikanlı Upasını'ye ayrıntılı bir şekilde söyledi. Asiller, ey oğlum, benim sözlerimi tamamen dinleyin! Senin ağabeyin başka ülkeye ticaret yapmak için gitti. Uzun zaman oldu, şimdiye kadar da dönmedi. Sen tabii güçlü bir gençsin, ben de zarif bir şekilde âşık olmuş genç kadını. Biz ikimiz tutkulu bir aşkla mutlu olsak iyi olmaz mı? Gönlümdeki arzumu korkusuzca sana söyledim. Sen de şimdi gönlünü rahat bırakmalısın. İyi erkekler, kadınların onlara söylediği gönül okşayıcı sözleri kınamazlar, arzularını yerine getirirler. Ben kadınların töresini gözetmeden gönlümdeki düşüncemi tamamen sana söyledim. Gece gündüz seni dileyip seni sevmekle ölüyorum. Aşkın tün bağına düğümleyerek benim elimi kolumu hep bağladın. Bu yeryüzünde ben senden daha üstün sevmeye değer mal mülk bulamam. Benim yüreğimde sevgili, ruhumda emsalsiz bir

gönülle otur. Tüm bedenimi sana esir olarak veririm. Kulun kölen olayım! Onu işitip delikanlı Upasını pek çok utandı, öz yengesi Ragagayını'ya şöyle dedi: Siz büyük ağabeyimin sevgili kadınısınız. Töreye göre düşünsek siz benim annem sayılırsınız. Bu dediğiniz gibi töreye uygun olmayan yasak işi işlesem Yer Tanrısı beni nasıl kaldırıp yüceltecek? Şehirde ülkede gezmeye nasıl yüz tutup yürüyeceğim? O yüzden söylüyorum. Bana evladiymışım gibi baksın, bu sözü bir daha asla gönlünden kaldırmassın. Ne için diye sorarsa zina yapmak son derece kötüdür. Eğer ben ağabeyime karşı böyle hiç olmayacak işi yapsam çok büyük bir günah işleyeceğim. Tanrı Tanrısı Buda da edepsiz ahlaksız bir şekilde zinaya bulaşmayı çok sert bir şekilde kınamıştır. Hocanın vaazına göre her kim annesi gibi olan eşle... **(6a-b)** Sena'nın karısı Ragagayını kurallara göre yapması gerekenleri yapsa yüksünecektir. O Aviş cehennemine varır ve oranın rehberi olur, mahzende... Kim bu üç türlü... ve diğer kuralları da gözetse... hangi canlının Karma Tanrısı... dünyada tamamen ulaşır. Onu... bu... ikileyerek sözünü söyledi. Böylece yengesi Ragagayını asil... söz... Upasını gönül... **(7a-b)** birlikte olsa kötü ve kusurlu olur. Ragagayını utanmadan âşık bir gönülle Harini'ye giderek sözünü söyledi. Eğer ben Upasını ile birlikte olsam dahi Sını ile ilişkiyi sürdürebilirim. Öyle olmasam da şüphesiz Upasını beni reddetti. Onu duyunca annesi Ragagayını'ya şöyle dedi: Sevgili kızım, bu söze asla güvenme. Nasıl böyle soylu bir erkek olabilir ki kadınların ona söylediği cezbedici sözleri kınayacak? Ben senin bu sözlerini isteklerini yerine getireceğim. Sonra annesi Upasını delikanlıyı yanına çağırıp şöyle dedi: Oğlum senin ağabeyin ticaret yapmaya başka ülkeye ticaret için gitti ve şimdiye kadar gelmedi. Upasını şöyle dedi: Bu işi yaparsam kötü namılı, günahkâr bir erkek olurum. Öyle deyince anaesi şöyle dedi: Eğer kızımızla birlikte olamasan da kızımızı kendi sevgilin gibi görebilir misin? Sonra Upasını delikanlı çaresiz bir şekilde Ragagayını ile birlikte olmayı onayladı. Ondan sonra Ragagayını Upasını delikanlı ile zina yapmayı sevip kendini kaptırarak gönlündeki isteklerini tamamlamış. Sırasıyla hastalığı geçmiş ve beti benzinin rengi normale döndü. Ondan sonra Upasını delikanlı, ağabeyinin karısı Ragagayını **(8a-b)** ile ilişkisini bitirdi. Ragagayını şöyle düşündü: Kadınların ahlaki kurallarını hiç düşünmeden hareket ettim. Kocama karşı sorumluluklarımı terk ettim. Ne olursa olsun sözümü çiğnedim. Şimdi hile yaparak Upasını ile olan tehlikeli durumu yok edip kocama öyle sözler söylemeliyim. Nasıl olsa candan sevdiği karısıyım. Bu konuda benim sıkıntıma çözüm olacak başka bir yol yok. Sını'nın eşi Ragagayını böyle yalan sözleri düşünüp yiyeceği yemeği yedi. İçine zımık gizleyip ağzında çiğneyerek eşi girdiğinde onun huzurunda... Hasta rolü yaparak saçını ona göre ayarladı. Şöyle dedi: Soğuk yüzler... ne keskin bir kılıç ne de zehirli yılan, hiçbir şehvet günahı kadar kötü olup şehvet günahıyla kıyaslanamaz. Şehvet günahı hem bu dünyada hem de diğer dünyada canlıları yok eder. Ben şimdi nasıl sevgili ağabeyim Sını'nın yüzüne bakıp da öyle konuşacağım? Ben teminatımı tükettim değil mi? Kusurlu ve

yanlış bir iş yaptım. Böyle dedikten sonra Upasını delikanlı bu yasaklı işi yaptığından çok utandı. Çitavan kilisesine gitti, ağabeyinin geleceğini kesin olarak öğrenince Raçagrah kentine gitti. Sarpaşauntik mağarasına girdi **(9a-b)** Arkasında oturup... yere gelince şimdiye dek... öldürme sırası sana geldi dedi. Ondan sonra cellat acımasızca vuracaktı. **(11a-b)** Tabii zehirli yılan... Upasını arhat da Sansara'nın diğer tarafına gitti. Yapması gereken tüm işleri yaptı. Hırs ve diğer pislikleri Karma Tanrısı'nın eline değdikten sonra acısını dindirmek için yatağa yattı. Ondan sonra o zehirli yılan yukarıdan Upasını arhatın üstüne düştü. Yılan başından sokunca zehri bedeninin içine akıttı. Çok yüksek sesle bağırdı: Ay beni zehirli yılan soktu! Hızlıca bedenimi destekleyerek tutun. Tam o zaman da saygıdeğer Şariputri arhat da tabii manastır yerinde yağmur mevsimi inzivasına çekilmişti. Upasını arhatın sesini işitip yanına gidip öğüt vererek şöyle dedi: Tüm mübarek canlılar... ben Tanrı Buda'nın öğretilerini anlamış arhatım, sen de hırs, öfke ve cehaleti kendinden uzak tutup en temiz, üstün... o Tanrı Buda'nın öğrencisi oldun böylece... ulaşmak hiç kolay olmazdı. Upasını arhat üç ay yağmur mevsimi inzivasını doğru tamamladıktan sonra geç olmadan rahipleriyle Şravast kentine vardı. Çitavan manastırına girip Tanrı Buda'nın çakrayla süslenmiş ayağında saygıyla eğilerek Upasını arhat için sözlerini sırasıyla Tanrı Buda'ya tamamen söyledi. Sonra Mükemmel Bilge Tanrı Tanrısı Buda Şariputri arhata şöyle dedi: Asil oğlum, ey Şariputri! Canlıların işlediği... zaman dursa da şüphesiz elde edilen zamanı gelince nasıl yapmış ise hırs... sonuç verir. Tanrı Tanrısı Buda öyle buyurdu. Zinayı, bu kaldırılmış günahı Upasını arhat kendisi da yapmıştı. Onun için tabii sonraki varlığında sonuç verdi. Eğer Şariputri arhat rahip Maitri Sutra'yı ezbere okusaydı bu zehirli yılan tehlikesinden kurtulmuş olurdu. Tanrı Buda öyle söyledi. ...yılan yerinde... öğretiyi dinle. Şüphesiz öyle yapsalar Maitri Sutra... gücü deyip bütün... **(12a-b)** ...uygun olmadı. İkileyerek... Upasını'ya... öyle kurtularak... şüphelendim... Tanrı eğer erkek...olduysa kesinlikle...

7. SONUÇ

- Bu çalışmada Sevginin Gücü adlı metni ve gramatikal dizini hazırlanırken eserin çok boyutlu bir yapıya sahip olduğu belirlenmiştir.

- Üzerinde çalıştığımız eserdeki özgün betimlemeler, özellikle yaratılış söylencelerine katkı verecek niteliktedir.

- Alan yazına kazandırılması ile birlikte Türk dili ve edebiyatı eğitiminde, tarihî metinler açısından kültürel okumalara, metinle müzakere uygulamalarına yön verecek bir değere ve öneme sahip olacağı düşünülmektedir.

- Üzerinde çalıştığımız eserin, gerek içeriği gerek dil özellikleri yanında içeriğinin zenginliğinden kaynaklı söz varlığı ile filolojik ve eğitimsel alan çalışmalarına katkı vermesi beklenmektedir.

- Çalışmamız, Türk Dili ve Edebiyatı eğitimi alanında kullanılabilirliğini ortaya koyarak literatürdeki önemli bir boşluğu doldurmaktadır. Özellikle tarihî metinlerin eğitim sürecine nasıl dâhil edilebileceğine dair somut bir örnek sunması bakımından çalışma özgün bir katkı sağlamaktadır. Eserin farklı bölümleri, ders materyali hâline getirilerek ortaöğretim lisans ve lisansüstü düzeyde uygulanabilir içeriklere dönüştürülebilir.

- Metin üzerinden kelime öğretimi, değerler eğitimi ve metin çözümleme etkinlikleri birlikte planlanabilir. Benzer nitelikteki klasik metinler üzerinde de aynı yöntemler uygulanarak karşılaştırmalı çalışmalar yapılabilir.

- Sonuç olarak Sevginin Gücü adlı öykü; dil özellikleri, söz varlığı ve taşıdığı değerler sistemiyle Türk Dili ve Edebiyatı eğitimi açısından çok yönlü bir kaynak olarak değerlendirilmekte ve eğitim süreçlerinde etkin biçimde kullanılabilecek nitelikte bir eser olarak öne çıkmaktadır.

8. DİZİN

Sıra: a b c ç d e f g h i j k l m n ñ o ö p r s ş t u ü v y z

A

aça Ayrıntılı, detaylı.

a. yada-kıl- 5a/mainz797a/09,
5a/mainz797a/10
[=2]

ada Güçlük, tehlike.

a.(tıdıg ada kıl-) 2a/mainz808a/04,
2a/mainz808a/19, 2a/mainz808a/25
a.+sın 11b/mainz793b/22
[=4]

adak Ayak.

a.+mta 11b/mainz793b/05
[=1]

adın Yabancı, başka.

a. 1b/u417b/02, 1b/u417b/09,
1b/u417b/17, 4b/mainz809b/06,
4b/mainz809b/11, 4b/mainz809b/14,
4b/mainz809b/16, 4b/mainz809b/20,
4b/mainz809b/28, 5a/mainz797a/13,
8a/u1798a/13
a.+lar 2a/mainz808a/23
a.+larnıñ 1b/u417b/20
[=13]

adırsız Farksız.

a. 5b/mainz797b/06
[=1]

adrıl- Ayrılmak, gitmek.

a.-ıp 3a/mainz49a/02
[=1]

agılık Mahzen, depo.

a. 6a/u418a/07
[=1]

agız Ağız.

a.+ınta 8a/u1798a/18
[=1]

agrugla- Yüksünmek.

a.-yur 6a/u418a/03
[=1]

agu Zehir.

a.+sı 11a/mainz793a/11
[=1]

agulug Zehirli.

a. 11a/mainz793a/09, 11a/mainz793a/13,
8b/u1798b/05
[=3]

ajun Dünya.

a.+ka 4b/mainz809b/06
a.+larda 1b/u417b/04, 1b/u417b/13
a.+ta 11b/mainz793b/19, 8b/u1798b/09
[=5]

ak- Akmak, akıp gitmek.

a.-a 3a/mainz49a/03
[=1]

akıg Akıntı, vücut sıvıları.

a.+larıg 11a/mainz793a/05
[=1]

al Hile, yöntem.

a. 8b/u1798b/13

a.-altag 8a/u1798a/09, 8a/u1798a/14
[=3]
al- Almak.
a.-ıp 2a/mainz808a/09
[=1]
alañuk Zayıf, güçsüz.
a. 11a/mainz793a/04
[=1]
alkın- Mahvolmak, yok olmak.
a.-maz 11b/mainz793b/13
[=1]
alku Bütün, tüm, topluca, hepsi.
a. 11a/mainz793a/04, 11a/mainz793a/19,
4a/mainz809a/19
a.+ka 3a/mainz49a/05
[=4]
altag Metot, araç, yöntem, hile.
a. (al altag) 8a/u1798a/09, 8a/u1798a/14
[=2]
altı Altı.
a. 10b/mainz95b/09
[=1]
amarı < Pehl. abārīg bazıları, diğer, öteki.
a.+ları 1b/u417b/06
[=1]
amrak Sevgili, arzu edilen.
a. 10b/mainz95b/03, 4b/mainz809b/09,
5b/mainz797b/13, 7a/mainz99a/02,
7a/mainz99a/09, 8b/u1798b/10
a.+(isig-amrak) 5a/mainz797a/17
a.+ertiler 4a/mainz809a/24
a.+ın 1b/u417b/09
a.+ın-erser 1b/u417b/21
[=10]

amran- Sevmek, istemek.
a.-guka 1b/u417b/09
a.-mak 1a/u417a/09, 1b/u417b/19,
5b/mainz797b/21, 5b/mainz797b/26,
7b/mainz99b/09, 8b/u1798b/07
a.-mak-köñül 2b/mainz808b/24,
3b/mainz49b/11
a.-mak-nızvanı 11b/mainz793b/16,
2b/mainz808b/01, 4a/mainz809a/02,
4b/mainz809b/25, 8b/u1798b/06
a.-makın 1b/u417b/17,
5a/mainz797a/28, 7b/mainz99b/11
[=17]
amranmaklıg Sevgi dolu.
a. 5a/mainz797a/28
[=1]
amtı Şimdi, şu anda.
a. 2b/mainz808b/12, 4a/mainz809a/09,
4b/mainz809b/13, 4b/mainz809b/16,
5a/mainz797a/21, 8a/u1798a/09
[=6]
ana Anne.
a.+sı 7a/mainz99a/08, 7a/mainz99a/13,
7b/mainz99b/03
a.+sı-teg 5b/mainz797b/28
[=4]
anant < TohA ānant ~ ānand / < Sogd.
''n'nt < Skt. ānanda Buda'nın bir
öğrensini adı.
a. 2a/mainz808a/15
[=1]
ança Öyle, bu şekilde.
a. 11b/mainz793b/22, 12a/mainz87d/05,
2a/mainz808a/14, 2a/mainz808a/25,

4b/mainz809b/19, 7b/mainz99b/04,
8b/u1798b/06, 9b/u1117b/06
a.+ta 4b/mainz809b/03
[=9]
ançakıya Asla, hiçbir şekilde.
a. 11a/mainz793a/26
[=1]
anı Onu.
a. 11b/mainz793b/18, 2b/mainz808b/04,
5b/mainz797b/10, 6b/u418b/05,
7a/mainz99a/06, 8a/u1798a/05
[=6]
anın Ondan, bu yüzden.
a. 4b/mainz809b/15
[=1]
anıñ Onun.
a. 4b/mainz809b/05, 8a/u1798a/19
[=2]
anta Sonra, orada.
a. 1a/u417a/03, 1a/u417a/10,
2b/mainz808b/25, 4b/mainz809b/07,
4b/mainz809b/21, 6b/u418b/08
[=6]
ara Arasında, içinde.
a. 3a/mainz49a/11, 8a/u1798a/14
a.+sınta 4b/mainz809b/05
[=3]
aranyadana < TohB āraṇyātan ~ araṇyatan
< Skt. āraṇyāyatana Manastır, inziva
yeri.
a. 11a/mainz793a/16
[=1]

arhant < Soğd. 'rx'nt < Skt. arhat Kurtuluş
yolunun dördüncü aşamasında olan
rahip, evliya.
a. 11a/mainz793a/02, 11a/mainz793a/10,
11a/mainz793a/12,
11a/mainz793a/16,
11b/mainz793b/01,
11b/mainz793b/06,
11b/mainz793b/18
a.+ka 11b/mainz793b/09
a.+kutı 1a/u417a/05
a.+nıñ 11a/mainz793a/17
[=10]
arığ Temiz, arı.
a. 11a/mainz793a/23
[=1]
arıgsız Pis, kirli.
a.+ı 3a/mainz49a/03
[=1]
arıtı Kesinlikle.
a. 1b/u417b/09, 5a/mainz797a/15,
7a/mainz99a/09
[=3]
arka Arka, arka taraf.
a.+sınta 9a/u1117a/02
[=1]
aruk Yorgun, bitkin.
a.+ın 11a/mainz793a/08
[=1]
artukrak Pek çok, çok fazla.
a. 4b/mainz809b/26, 5b/mainz797b/11,
5b/mainz797b/27, 8b/u1798b/16
[=4]
arugsuz Yorulmaz.

a.+köñül 4a/mainz809a/16
[=1]
arji Soğd. rz'y < Skt. r̥ṣi Keşiş, kâhin.
a.+larıg 1a/u417a/01
[=1]
asıg Yarar, fayda.
a.+(edgü asıg tusu kıl-)
4a/mainz809a/17
[=1]
aş Aş, yemek.
a. 10a/mainz95a/04
a.+ın 8a/u1798a/17
[=2]
aş- Çoğaltmak, artırmak.
a.-masar biz 4b/mainz809b/14
[=1]
at Ad, isim.
a.+ı kötrül- 4a/mainz809a/10
a.+ın 1b/u417b/07
[=2]
ata Baba.
a.+mızniñ 4b/mainz809b/13
[=1]
atlıg Adlı.
a. 4a/mainz809a/20, 4a/mainz809a/22,
4a/mainz809a/22, 5a/mainz797a/03,
7a/mainz99a/10, 7b/mainz99b/02
[=6]
avant < Sogd. 'nβ'nt Sebep.
a. 1b/u417b/05
[=1]
aviş TochA/B aviś < Skt. avīci Sekizinci
büyük cehennem.
a. 2a/mainz808a/09

a.+tamu 6a/u418a/04
[=2]
ay(1) Ay, kamer.
a.+teñri(1) (ay teñri) 2b/mainz808b/21
[=1]
ay(2) Ey, seslenme edatı.
a. 11a/mainz793a/13, 4b/mainz809b/09,
9b/u1117b/03
[=3]
ay(3) Otuz günlük süre.
a. 5a/mainz797a/07
[=1]
ayag Saygı, hürmet.
a.+ka tegimlig 11a/mainz793a/15,
4a/mainz809a/11
[=2]
ayıg Kötü, fena.
a. 11b/mainz793b/17, 7a/mainz99a/01,
7b/mainz99b/02
a.+(ulug ayıg kılınçlıg)
2a/mainz808a/14
a.+törü 4a/mainz809a/04
[=5]
ayıt- Söylemek, danışmak.
a.-dı 9a/u1117a/05
[=1]
aymançsız Korkusuz, cesaretli.
a.+köñül 5a/mainz797a/20
[=1]
az < Pehl./Part. āz / < Soğd. 'z- Hırs,
tamah.
a. 11a/mainz793a/05, 11a/mainz793a/22,
11b/mainz793b/14, 1a/u417a/04,
4b/mainz809b/02

[=5]

B**bag** Bağ, zincir.**b.** 5b/mainz797a/01

[=1]

bagır Karaciğer, bağır, karın.**b.+ın** 3b/mainz49b/04

[=1]

bagursuk Bağırsaklar.**b.+ın** 3b/mainz49b/03

[=1]

bahşı < Çin. 博士 bo shi Hoca, üstat.**b.** 1a/u417a/09, 2b/mainz808b/04**b.+(şastrakari bahşı)** 1a/u417a/10**b.+sına** 2b/mainz808b/03**b.+sınıñ** 5b/mainz797b/28**b.+sıña** 1a/u417a/07

[=6]

bakçan < TohA pākaccām / < TohBpakaccām / < Soğd. pkc'n Yğmur
mevsimi inzivası.**b.** 11b/mainz793b/02**b.+bol-** 11a/mainz793a/17

[=2]

balık Şehir.**b.+ta** 5b/mainz797b/16

[=1]

bar Mevcut, var.**b.+dı** 11b/mainz793b/04**b.+erti** 4a/mainz809a/23

[=2]

bar- Gitmek, ulaşmak.**b.-ayın** 4b/mainz809b/17**b.-dı** 11a/mainz793a/12, 1a/u417a/03,
4b/mainz809b/07, 4b/mainz809b/11,
4b/mainz809b/215a/mainz797a/14,
6a/u418a/04, 8b/u1798b/20**b.-ıp** 1b/u417b/02, 8b/u1798b/17**b.-ırlar** 3b/mainz49b/07**b.-u** 7a/mainz99a/04

[=13]

iltü-bar- 1a/u417a/03

[=1]

barça Hepsi, tamamı.**b.** 5b/mainz797b/02

[=1]

bark Mal, varlık, ev.**b.+ıg** 4b/mainz809b/18,
4b/mainz809b/22

[=2]

baş Baş.**b.** 10a/mainz95a/04

[=1]

basa < Soğd. ps' ~ ps'h Tekrar, yeniden.**b.+basa** 2b/mainz808b/01

[=1]

başla- Başlamak.**b.-p** 4b/mainz809b/22

[=1]

bayagut Zengin, tüccar.**b.** 4b/mainz809b/03**b.+nıñ çayasini** 4b/mainz809b/03**b.+nuñ** 4a/mainz809a/21**b.+turur-erti** 4a/mainz809a/20

[=4]

bayuk Zengin.**b.+sen** 5b/mainz797b/02

[=1]

bedü- Büyümek.**b.-ser** 4b/mainz809b/02

[=1]

bedük Büyük.**b.** 4b/mainz809b/04

[=1]

beg Bey, koca.**b.** 1b/u417b/05, 5b/mainz797b/02**b.+i** 4b/mainz809b/24**b.+imke** 8a/u1798a/11**b.+imniñ** 8a/u1798a/06

[=5]

begsiz Beysiz, kocasız.**b.** 5a/mainz797a/03

[=1]

bir(1) Bir zamiri.

b.+ök 12b/mainz87d/04, 1b/u417b/17,
 1b/u417b/19, 2a/mainz808a/17,
 3a/mainz49a/01, 5b/mainz797b/22,
 5b/mainz797b/27, 7a/mainz99a/04,
 7b/mainz99b/04, 9b/u1117b/04**b.**

[=10]

bir(2) Bir sıfatı.

b. 1b/u417b/03, 1b/u417b/12,
 10b/mainz95b/07

b.+ödün 4a/mainz809a/10

b.+ödünkie 11a/mainz793a/07,
 1b/u417b/08

[=6]

b. 10a/mainz95a/10, 11b/mainz793b/02,
 4a/mainz809a/15, 7a/mainz99a/05,
 7b/mainz99b/05, 7b/mainz99b/11

[=6]

[=1]

bil- Bilmek, anlamak.**b.-miş** 10b/mainz95b/11**b.-ti** 8b/u1798b/19

[=2]

bilge Âlim, çok bilgili.**b.+(tükel bilge teñri teñrisi burkan)**

11b/mainz793b/08, 2a/mainz808a/16,

4a/mainz809a/11

[=3]

bilig Bilgi.**b.+de-(biligsiz-bilig)** 1a/u417a/04

[=1]

biligsiz Câhil, bilgisiz.**b.+bilig** 1a/u417a/04**bir(3)** Sayı bir.**b.+ikinti** 4a/mainz809a/24

[=1]

bir- Vermek.**b.-di** 11b/mainz793b/19

b.-ür 11b/mainz793b/13,
 11b/mainz793b/15

[=3]

birer Birer.**b.** 4a/mainz809a/05

[=1]

birinti Birinci, ilk.**b.** 4a/mainz809a/21

[=1]

birle İle, beraber.**birtem** Bütün, tamamen.**b.** 1b/u417b/20

[=1]

bitig Kitap, yazı.

b.+bitit- 1b/u417b/11

[=1]

bitit- Yazdırmak, kopya ettirmek.

b. bitig bitit- 1b/u417b/11

b.-ser 1b/u417b/11, 1b/u417b/12

[=3]

biz Biz, 1. çokluk şahıs.

b. 4b/mainz809b/12, 4b/mainz809b/13,

5a/mainz797a/17

b.+iñe 4b/mainz809b/10,

4b/mainz809b/15

b.+ni 4b/mainz809b/09

[=6]

bol- Olmak. Yardımcı fiil.

b.-ayın-men 5b/mainz797b/10

b.-guluk 1b/u417b/05

b.-magay-mu 5a/mainz797a/19

b.-masar 4b/mainz809b/25

b.-masar-men 7a/mainz99a/06

b.-maz 1b/u417b/16

b.-mış 5a/mainz797a/04

b.-sar 11b/mainz793b/25,

4a/mainz809a/03

b.-sar-men 7a/mainz99a/05

b.-tı 5a/mainz797a/14, 8b/u1798b/18

b.-tı-erser 12b/mainz87d/05

b.-tılar 4b/mainz809b/04

b.-up 1b/u417b/14, 2b/mainz808b/24,

3a/mainz49a/07, 3b/mainz49b/01,

7a/mainz99a/15

b.-up-turur-erken 3b/mainz49b/10

b.-ur 1b/u417b/06, 1b/u417b/13,

5a/mainz797a/02, 5b/mainz797b/14,

6a/u418a/05

b.-ur-erdi 11a/mainz793a/17

[=26]

kal-tilve bol- 1b/u417b/14,

7a/mainz99a/15

kılmış bol- 1b/u417b/06

tuga-teglük bol- 1b/u417b/13

uçuz bol- 1b/u417b/16

yarılsar bol- 2b/mainz808b/24

yarsıguluk teg bol- 3a/mainz49a/07

yergülük yarsıguluk bol-

3b/mainz49b/10

yügerü bol- 4a/mainz809a/03

[=9]

boşgur- Öğretmek.

b.-galı 4b/mainz809b/01

[=1]

böri Kurt.

b.+te 3b/mainz49b/01

[=1]

bu(I) Bu sıfatı.

b. 4a/mainz809a/26, 5b/mainz797b/19,

11b/mainz793b/17, 2b/mainz808b/19,

3a/mainz49a/07, 3b/mainz49b/08,

4a/mainz809a/06, 4b/mainz809b/24,

5b/mainz797b/03, 6a/u418a/09,

7a/mainz99a/12, 8a/u1798a/15,

8b/u1798b/07, 6b/u418b/06,

7a/mainz99a/09, 7b/mainz99b/14

[=16]

bu(II) Bu zamiri.

b. 5b/mainz797b/14, 11a/mainz793a/25,

4b/mainz809b/12, 7a/mainz99a/09,

8b/u1798b/15, 9b/u1117b/03

b.+munçaka tegi 5a/mainz797a/14

b.+munçulayu 8b/u1798b/15
b.+muni teg 11a/mainz793a/25,
 1b/u417b/07, 3b/mainz49b/09,
 5b/mainz797b/15, 5b/mainz797b/23,
 8a/u1798a/11, 8a/u1798a/15
b.+munta 4b/mainz809b/17
b.+muntada 8a/u1798a/13
b.+muña 3b/mainz49b/11
b.+ok 3a/mainz49a/01, 3a/mainz49a/11
 [=19]
bul- Bulmak, ulaşmak.
b.-dılar 1a/u417a/06
b.-maz 4b/mainz809b/27
b.-maz-men 5b/mainz797b/04
b.-u tegin- 2a/mainz808a/01
 [=4]
burkan Buda.
b.+(teñri burkan) 11a/mainz793a/24,
 11b/mainz793b/15, 1a/u417a/01
b.+(teñri teñrisi burkan)
 2a/mainz808a/02, 2a/mainz808a/26,
 5b/mainz797b/25
b.+(tükel bilge teñri teñrisi burkan)
 11b/mainz793b/09, 2a/mainz808a/16,
 4a/mainz809a/12
b.+ka (11b/mainz793b/08
b.+nıñ (10b/mainz95b/10,
 11a/mainz793a/21,
 11b/mainz793b/05
b.+nıñ (teñri burkan)
 11b/mainz793b/21
 [=14]
butarla- Yırtıp koparmak, parçalamak.
b.-yu tart- 3b/mainz49b/02

[=1]
bükün Bugün.
b.+ki 9a/u1117a/03
 [=1]
büt- Bitmek.
b.-miş 7b/mainz99b/12
 [=1]
bütün Bütün, hep.
b. 11b/mainz793b/26
 [=1]
bütür- Tamamlamak, bitirmek.
b.-eyin 7a/mainz99a/13
 [=1]

Ç

çakarlag Çakrayla süslenmiş, tekerlekli.
ç. 11b/mainz793b/05
 [=1]
çantal < Soğd. cnt' (')r / < TohA/B caṇḍāl <
 Skt. caṇḍāla Cellat.
ç. 9a/u1117a/05
 [=1]
çayasini < TohB jayasene < Skt. jayasena
 Tüccarın adı.
ç.+athg 4a/mainz809a/20
ç.+bayagut 4b/mainz809b/03
 [=2]
çingar Tam, doğru, kesin.
ç. 2b/mainz808b/02
 [=1]
çıtavan < TohA/B jetavaṃ < Skt. jetavana
 Bir manastırın adı.
ç.+señrem 11b/mainz793b/04,
 4a/mainz809a/13, 8b/u1798b/17
 [=3]

çızıg Sınır, çizgi.

ç.+ın 8a/u1798a/07

[=1]

çoğlug Parlak, haşmetli.

ç.+yalınlıg 4a/mainz809a/18

[=1]

E

ed Mal, servet.

e.+ke tavarka 4a/mainz809a/19

e.+tavar 5b/mainz797b/04

[=2]

edgü İyi, güzel.

e. 10b/mainz95b/08, 1a/u417a/08,

1a/u417a/12, 4a/mainz809a/27,

5a/mainz797a/22

e.+asıg tusu kıl- 4a/mainz809a/17

e.+sakınçlıg 4b/mainz809b/10

[=7]

elig(I) Elli.

e.+(miñ iki yüz elig) 4a/mainz809a/14

elig(II) El.

e.+inte 10a/mainz95a/02

e.+inte (elginte) 11a/mainz793a/06

[=3]

emgek Acı, ızdırap.

e.+imke 8a/u1798a/14

e.+ke teg- 4a/mainz809a/07

[=2]

eñ En, son derece.

e.+kininte 3b/mainz49b/07

e.+mintin 1b/u417b/03, 1b/u417b/11

[=3]

er (1)- İsimleri yüklem yapan ermek.

e.-di 11a/mainz793a/03,

5a/mainz797a/03

e.-ir 2a/mainz808a/20

e.-diñ 11a/mainz793a/25

e.-ken 4b/mainz809b/01

e.-maz 8b/u1798b/06

e.-mez 4b/mainz809b/15,

5b/mainz797b/23

e.-ser 1b/u417b/12, 1b/u417b/17,

1b/u417b/21, 2a/mainz808a/23,

8a/u1798a/08, 8a/u1798a/12

6a/u418a/09

e.-mez mü kim 1a/u417a/08

e.-ti 4a/mainz809a/23, 8a/u1798a/05

e.-tiler 4a/mainz809a/24,

4a/mainz809a/26

e.-tuga-teglük-er- 2a/mainz808a/20

[=21]

er (2)- Birleşik zaman yapan ermek.

e.-di 11a/mainz793a/04,

11a/mainz793a/04,

11b/mainz793b/18,

11b/mainz793b/22

e.-gelir erken 2a/mainz808a/24

e.-mez 11a/mainz793a/26

e.-mez erti 11a/mainz793a/26

e.-mez-mu 8b/u1798b/13

e.-ser 11b/mainz793b/14

e.-ti 4a/mainz809a/17

e.-ti erser 12b/mainz87d/05

e.-ur erdi 11a/mainz793a/17

e.-ur erken 3b/mainz49b/10

e.-ur erti 4a/mainz809a/21

e.-yur erti 4a/mainz809a/15,
4a/mainz809a/17
[=16]

er Adam, erkek, insan.

e. 4b/mainz809b/20, 1b/u417b/16,
1b/u417b/10, 7a/mainz99a/10

e.+bol- 12b/mainz87d/04

e.+e 9b/u1117b/03

e.+ig 4b/mainz809b/28

e.+niñ 1b/u417b/02, 4a/mainz809a/02

e.+niñ-(sını-er) 5a/mainz797a/02
[=6]

erdeçi Geç olmadan.

e. 11b/mainz793b/03
[=1]

eren Erkekler.

e.+ler 5a/mainz797a/22
[=1]

erigle- Uyarmak, öğüt vermek.

e.-yü (ütleyü-erigleyü)
11a/mainz793a/19, 2b/mainz808b/18
[=2]

erkek Yetişkin adam, bay, er kişi.

e.+lerniñ 1b/u417b/07
[=1]

erki Acaba, belki.

e. 11b/mainz793b/26, 2a/mainz808a/01
[=2]

erksiz Bağlı, özgür olmayan, zorunlu.

e.+in 7b/mainz99b/08
[=1]

ert- Geçmek, aşmak.

e.-megiñe 5a/mainz797a/07
[=1]

ertiñü Çok fazla, aşırı.

e. 1a/u417a/07, 4a/mainz809a/24,
5b/mainz797b/22
[=3]

eşid- İşitmek, duymak.

e.-geli 1b/u417b/07

e.-gil 5a/mainz797a/10

e.-ip 11a/mainz793a/18, 1b/u417b/08,
5b/mainz797b/10
[=5]

et Et.

e.+i 2b/mainz808b/23
[=1]

etöz Beden, vücut.

e. 8a/u1798a/20

e.+i 1b/u417b/17, 2a/mainz808a/22,
3a/mainz49a/12, 8a/u1798a/02

e.+imin 11a/mainz793a/14

e.+in 1b/u417b/16, 1b/u417b/21,
3a/mainz49a/04, 11a/mainz793a/10

e.+inte 10a/mainz95a/08

e.+iñe 1b/u417b/18

e.+kod- 1b/u417b/14, 4b/mainz809b/06

e.+ümin 5b/mainz797b/08
[=15]

ev Ev.

e.+ig 4b/mainz809b/18,
4b/mainz809b/22

e.+inte 4b/mainz809b/26,
5a/mainz797a/01
[=4]

G

goşilaram Manastır adı.

g. señrem 1a/u417a/02

[=1]

H**harini** Dişi şeytanın adı, Ana Tanrıça.**h.** 7a/mainz99a/03

[=1]

I**id-** Göndermek, yollamak.**ı.-matın** 2a/mainz808a/18**ı.-mış kergek** 5a/mainz797a/22

[=2]

ıdala- Vazgeçmek, feda etmek.**ı.-tım** 8a/u1798a/06

[=1]

ınça Öyle, öylece.

ı. 10b/mainz95b/02, 11a/mainz793a/19,
 11b/mainz793b/10,
 11b/mainz793b/16, 1a/u417a/07,
 1a/u417a/11, 2a/mainz808a/02,
 2a/mainz808a/17, 2b/mainz808b/03,
 4b/mainz809b/09, 5a/mainz797a/10,
 5b/mainz797b/12, 7a/mainz99a/08,
 7a/mainz99a/14, 8a/u1798a/03,
 8b/u1798b/02

[=16]

ıntın Öbür taraf.**ı.** 11a/mainz793a/11**ı.+yoguç** 11a/mainz793a/03

[=2]

ırak Uzak.**ı.+tarkar-** 1b/u417b/18

[=1]

İ**iç** İç, iç taraf.**ı.+i içegüsi** 3a/mainz49a/02**ı.+inde (uzun sansar içinde)**

1b/u417b/15

[=2]

iç- İçmek.**ı.-ti** 8a/u1798a/17

[=1]

içegü İç, iç organlar.**ı.+si-(içi-içegüsi)** 3a/mainz49a/02

[=1]

içi Ağabey.**ı.+(ini içi)** 4a/mainz809a/23**ı.+m** 5b/mainz797b/23**ı.+ñ** 5a/mainz797a/13, 7a/mainz99a/15**ı.+si** 4b/mainz809b/08, 4b/mainz809b/19**ı.+siniñ** 7b/mainz99b/16, 8b/u1798b/18**ı.+niñ** 5b/mainz797b/13

[=9]

ig Hastalık.**ı.** 5b/mainz797b/27**ı.+i** 7b/mainz99b/13

[=2]

igit- Eğitmek, yetiştirmek.**ı.-deçi** 4b/mainz809b/10

[=1]

iglig Hasta.**ı.** 8a/u1798a/20

[=1]

iki İki.**ı.** 4a/mainz809a/23, 4b/mainz809b/04**ı.+(miñ iki yüz elig)** 4a/mainz809a/14

[=3]

ikigü Her iki, ikisi birlikte.**ı.** 4b/mainz809b/12, 5a/mainz797a/17

[=2]

ikile- Tekrarlamak, yinelemek.

i.-yü 12a/mainz87d/02,
5b/mainz797b/19, 6b/u418b/07
[=3]

ikinti İkinci.

i. 4a/mainz809a/22, 8b/u1798b/09
i.+ke (bir ikinti) 4a/mainz809a/24
[=3]

ilin- Bağlanmak.

i.-ür men 3b/mainz49b/11
[=1]

ilt- Götürmek.

i.-ü bar- 1a/u417a/03
[=1]

inçip Sonra, buna rağmen.

i. 11a/mainz793a/02
[=1]

ini Kardeş.

i. 6a/u418a/11
i.+içi 4a/mainz809a/23
i.+m 4b/mainz809b/09
i.+si 5a/mainz797a/04, 4b/mainz809b/21
i.+siñe (upasını inisiñe)
4b/mainz809b/08
[=6]

irök Kusurlu, çürük.

i. 5b/mainz797b/27, 7a/mainz99a/01
[=2]

isig Candan, sıcak.

i. 5b/mainz797b/06, 8a/u1798a/12
i.+amrak 5a/mainz797a/17
[=3]

iş İş, davranış.

i. 5b/mainz797b/15, 5b/mainz797b/24

i.+ini 8b/u1798b/16

i.+lerin 11a/mainz793a/04
[=4]

işid- Duymak, işitmek.

i.-ip 7a/mainz99a/08
[=1]

işle- Yerine getirmek, çalışma.

i.-p 5b/mainz797b/15
i.-ser-men 5b/mainz797b/24
[=2]

ivril- Dönmek, daire çizerek dönmek.

i.-ürler 4a/mainz809a/04
i.-iyyin ivril- 4a/mainz809a/04
[=1]

iyyin Müteakip, göre, uygun olarak.

i.+ivril- 4a/mainz809a/04
i.+kezigçe 11b/mainz793b/07,
7b/mainz99b/13
[=3]

K

kaç Ne kadar, hangi.

k. 5a/mainz797a/06
[=1]

kaçan Eğer, ne zaman, -dığı zaman.

k. 11b/mainz793b/13, 3a/mainz49a/01,
8b/u1798b/18
[=3]

kadag Suç, günah.

k.+(mün kadag) 5b/mainz797b/24
k.+ın (mün kadag) 2b/mainz808b/02
[=2]

kal- Kalmak, durmak.

k.-tı 4b/mainz809b/23
k.-gıl 4b/mainz809b/17

k.-tımız 4b/mainz809b/12
[=3]
kal Akılsız.
k.+tilve bol- 1b/u417b/14,
7a/mainz99a/15
[=2]
kalık Kat.
k.+(kök kalık) 3b/mainz49b/05
[=1]
kalısız Eksiksiz, bütün.
k. 8a/u1798a/06
[=1]
kalp < TohA kalp / < Soğd. klp ~ krp ~ krph
~ kōph < Skt. kalpa Dönem, devir.
k. 11b/mainz793b/12
[=1]
kaltı Nasıl.
k. 2b/mainz808b/19
[=1]
kantur- İsteğini yerine getirmek.
k.-urlar 5a/mainz797a/24
[=1]
kañ Baba.
k.+ımız 4b/mainz809b/11
[=1]
karti < Soğd. k'rt'k ~ k'rtk < Skt. grhastha
Rahip olmayan Budist erkek.
k.+körklüg 2b/mainz808b/10
[=1]
katag Sert, katı, sağlam.
k. 11a/mainz793a/13, 5b/mainz797b/02
[=2]
katıg Sert, katı, sağlam.
k. 5a/mainz797a/06

[=1]
katıgılan- Gayret etmek, çabalamak.
k.-tılar 1a/u417a/04
k.-kazgan katıgıla- 4b/mainz809b/03
k.-ur 4b/mainz809b/03
[=2]
katıl- Cinsel anlamda birleşmek.
k.-galı 7b/mainz99b/05
[=1]
kayın- Kaynamak.
k.-a 3a/mainz49a/05
[=1]
kayu Hangi, hangisi.
k.+(kim kayu) 1b/u417b/10,
6b/u418b/02
[=2]
kazgan- Kazanmak.
k.-mış 4b/mainz809b/13
k.-u-katıgıla- 4b/mainz809b/02
[=2]
ked- Giymek.
k.-ip 10a/mainz95a/01
[=1]
kel- Gelmek.
k. 1a/u417a/01
k.-ip 11a/mainz793a/18, 9a/u1117a/03,
9b/u1117b/07
k.-kinçe 4b/mainz809b/18
k.-mez 5a/mainz797a/15
k.-ser 11b/mainz793b/14
k. yaguru yakın kel- 7a/mainz99a/16
[=8]
kemiş- Atmak, dışarı boşaltmak.
k.-ti 11a/mainz793a/10

[=1]

keñç < Soğd. knç ~ qnc Genç, ergen.**k.+kiçig** 5a/mainz797a/17

[=1]

kent < Soğd. knδ(h) Şehir, kent.**k.+de (şravast kent)** 4a/mainz809a/18,
4b/mainz809b/23**k.+ke** 8b/u1798b/20**k.+ke (şravast kent)** 11b/mainz793b/03**k.+ke yakın (şravast kent)**

4a/mainz809a/12

[=5]

kentü Kendi.**k.** 10a/mainz95a/06, 11b/mainz793b/18**k.+öz** 4b/mainz809b/05

[=3]

keñ Geniş.**k.+yetiz** 2b/mainz808b/25

[=1]

kergek Lazım, gerek, faydalı.**k.+(-mış kergek)** 2b/mainz808b/19,
3a/mainz49a/10, 5a/mainz797a/22**k.+erser** 1b/u417b/17, 2a/mainz808a/23

[=5]

kerişgüçi Kavgacı.**k.+(tötüşgüçi kerişgüçi)**

5a/mainz797a/01

[=1]

kezig Sıra, dizi.**k.+i** 9a/u1117a/04

[=1]

kezigçe Sıraya göre.**k.+(iyn kezigçe)** 11b/mainz793b/07,
7b/mainz99b/13

[=2]

kıl- Etmek, yapmak.**k.-gay** 5b/mainz797b/25**k.-guçı** 2a/mainz808a/19**k.-guk** 11a/mainz793a/03**k.-guluk** 8a/u1798a/10,
11a/mainz793a/04**k. edgü asıg tusu kıl-** 4a/mainz809a/17**k. tıdıg ada kıl-** 2a/mainz808a/19,
2a/mainz808a/25**k. tıtag kıl-** 1b/u417b/05**k.** 2a/mainz808a/04, 5a/mainz797a/10,
8a/u1798a/10, 8b/u1798b/10**k.-ıp** 5a/mainz797a/10, 7b/mainz99b/02,
8a/u1798a/11**k.-mazun** 2a/mainz808a/25**k.-mış** 11b/mainz793b/11,
11b/mainz793b/14,

11b/mainz793b/18, 8b/u1798b/16

k.-mış bol- 1b/u417b/05**k.-sar** 2a/mainz808a/04**k.-u** 4a/mainz809a/17**k.-urlar** 8b/u1798b/10

[=26]

kılın- Davranmak.**k.-u** 11a/mainz793a/06

[=1]

kılınç Davranış, amel.**k.** 1b/u417b/04**k.+ıg** 11b/mainz793b/17**k.+teñri** 11a/mainz793a/05**k.+teñri(1)** 6b/u418b/03

[=4]

kılınçlıg Davranışlı, amelli.

k.+(ulug ayıg kılınçlıg)
 2a/mainz808a/14
 [=1]
kırtışlıg
 k. 7b/mainz99b/14
 [=1]
kıvılg Mutlu.
 k.+(kutlug kıvılg) 4a/mainz809a/19
 [=1]
kız Kız, kız çocuk.
 k.+ım 7a/mainz99a/09
 k.+ımız 7b/mainz99b/05
 k.+ımıznı 7b/mainz99b/06
 [=3]
kiç Geç.
 k.+(ür kiç) 5a/mainz797a/14
 [=1]
kiç- Geçmek.
 k.-medin ara 3a/mainz49a/11
 [=1]
kiçig Küçük.
 k. 10b/mainz95b/11, 4b/mainz809b/01
 k.+(keñ kiçig men) 5a/mainz797a/17
 [=3]
kigür- İçeriye sokmak, atamak.
 k.-geli 1a/u417a/02, 2a/mainz808a/03,
 2a/mainz808a/18
 k. şamnanç kigür- 2a/mainz808a/03,
 2a/mainz808a/18, 1a/u417a/02
 [=6]
kim(1) Kim, hangisi.
 k. 2a/mainz808a/02, 5b/mainz797b/27,
 6a/u418a/08
 k.+kayu 1b/u417b/10, 6b/u418b/02

k.+ke 1b/u417b/16, 2a/mainz808a/22
k.+niñ 2b/mainz808b/14
 [=8]
kim(2) Bağlaç olan kim.
 k. 10a/mainz95a/12, 1a/u417a/08,
 8b/u1798b/06
 [=3]
kin Sonra, son.
 k.+inte (eñ kininte) 3b/mainz49b/07
 k.+ki 11b/mainz793b/19, 1b/u417b/13,
 6b/u418b/01
 [=4]
kir- Girmek.
 k.-gelir-erken 2a/mainz808a/24
 k.-ip 11a/mainz793a/07,
 11b/mainz793b/04
 k.-ser 8a/u1798a/19
 k. (şamnanç kir-) 2a/mainz808a/24
 [=5]
kişi İnsan, eş.
 k. 8a/u1798a/19
 k.+si 7b/mainz99b/16, 8a/u1798a/15,
 5a/mainz797a/03
 k.+siñe 1b/u417b/02, 5b/mainz797b/28,
 6a/u418a/01
 [=7]
kiter- Uzaklaştırmak.
 k.-gülük 2b/mainz808b/08
 [=1]
ko- Koymak.
 k.-dı 11a/mainz793a/09
 [=1]
kod- Koymak, bırakmak.
 k.-sar 1b/u417b/14

k.-up 4b/mainz809b/06
k.-etöz-kod 1b/u417b/14,
 4b/mainz809b/06
 [=4]
koduru Ayrıntılı, yoğun.
k. kolula- 4a/mainz809a/09
 [=1]
kolu Zaman, vakit.
k.+sı 11b/mainz793b/14
 [=1]
kolula- Düşünmek, düşünceye dalmak.
k.-p 4a/mainz809a/09
k. koduru kolula- 4a/mainz809a/09
 [=2]
konok Hayati.
k.+marım 5b/mainz797a/01
 [=1]
koñuz Kın kanatlılar.
k.+(kurt-koñuz) 3a/mainz49a/05
 [=1]
kop Bütün, hep, çok.
k.+(kopda kop) 1b/u417b/19
k.+da kop 1b/u417b/19
 [=2]
kork- Korkmak, çekinmek.
k.-up 1a/u417a/07
 [=1]
korkınç Korkunç.
k. 3b/mainz49b/12
k.+köñül 1a/u417a/09, 1b/u417b/18
 [=3]
kök Kök, gökyüzü, mavi.
k.+kalık 3b/mainz49b/05
 [=1]

köni Doğru, gerçek.
k. 10b/mainz95b/10, 11b/mainz793b/02
 [=2]
köñül Gönül, niyet.
k. 6b/u418b/11
k.+(amranmak köñül)
 2b/mainz808b/24
k.+(korkınç köñül) 1a/u417a/09,
 1b/u417b/19
k.+in 2a/mainz808a/12,
 2b/mainz808b/18, 5a/mainz797a/18,
 5b/mainz797b/07, 7a/mainz99a/03
k.+in (amranmak köñül)
 3b/mainz49b/11
k.+in (arugsuz köñül) 4a/mainz809a/16
k.+in (aymañsız köñül)
 5a/mainz797a/20
k.+in (süzük köñlin) 2b/mainz808b/14
k.+in (yarlıkañsız köñül)
 9b/u1117b/02
k.+inte 4a/mainz809a/02
k.+inte (nızvanı köñül)
 2b/mainz808b/17
k.+inteki 5a/mainz797a/08,
 7b/mainz99b/12
k.+intin 5b/mainz797b/20
k.+iñiñ 5a/mainz797a/21
k.+te (nızvanı köñül) 2b/mainz808b/05
k.+ümdeki 10b/mainz95b/08,
 5a/mainz797a/19, 5a/mainz797a/26
 [=24]
köñüllüg Kalpli, gönüllü.
k. 10a/mainz95a/07
 [=1]

kör- Görmek, bakmak.

k.-dükte 2b/mainz808b/16

[=1]

körk Görünüş, endam, şekil.

k.+i 2b/mainz808b/22, 3b/mainz49b/08

k.+iñe 3a/mainz49a/09

[=3]

körklüg Şeklinde, görünümlü.

k.+(karti-körklüg) 2b/mainz808b/10

[=1]

kötir- Taşımak, dayanmak, kaldırmak.

k.-gülük 11b/mainz793b/17

[=1]

kötrül- Kaldırılmış, yüceltilmiş.

k.-miş 4a/mainz809a/10

k. atı kötrül- 4a/mainz809a/10

[=1]

kötür- Taşımak, dayanmak, kaldırmak.

k.-gey 5b/mainz797b/16

[=1]

köz Göz.

k. 6a/u418a/10

[=1]

közet- Korumak, muhafaza etmek.

k.-ser 6b/u418b/01

[=1]

közün- Görünmek, meydana çıkmak.

k.-ü-turur 3a/mainz49a/08

k.-ür 8b/u1798b/08

[=2]

kşan < TohA/B kşam (~ TohB kşām) / <

Soğd. kšn < Skt. kṣāṇa Moment An,
lahza.

k. 10b/mainz95b/07

[=1]

kunçuy Kadın. Eş.

k. 5b/mainz797b/13, 7a/mainz99a/13

k.+lar 1b/u417b/05, 4a/mainz809a/01,

5a/mainz797a/25, 7b/mainz99b/03,

7b/mainz99b/10

k.+larka 1b/u417b/10

k.+larnıñ 2b/mainz808b/25,

3a/mainz49a/07, 3a/mainz49a/11,

3b/mainz49b/08, 4b/mainz809b/24,

5a/mainz797a/22, 7a/mainz99a/10

[=15]

kurt Kurt.

k.+koñuz 3a/mainz49a/05

[=1]

kuş Kuş.

k.+lar (uçugma kuşlar)

3b/mainz49b/03

[=1]

kut Hayır, şeref.

k.+ın (arhant kutı) 1a/u417a/05

k.+iña 10b/mainz95b/01

k.+ka teg- 4a/mainz809a/05

[=3]

kutlug Şerefli, kutlu.

k. 1a/u417a/08, 1b/u417b/06,

4a/mainz809a/28

k.+kıvılg 4a/mainz809a/19

k.+lar 11a/mainz793a/20,

11b/mainz793b/20

[=6]

kutur- Kopya etmek, basmak.

k.-u 12a/mainz87d/05

[=1]

kuvrag Cemaat, topluluk.

k.+ı birle (titsiler kuvragı)

4a/mainz809a/15

[=1]

küç Güç.

k.+inte 1b/u417b/04, 4a/mainz809a/06

k.+üm 2b/mainz808b/12,

2b/mainz808b/13

[=4]

kün(1) Gün, yirmi dört saat.

k. 5a/mainz797a/07

[=1]

kün(2) Gündüz.

k.+(tün kün) 1a/u417a/04,

4a/mainz809a/16, 5a/mainz797a/27

[=2]

kürlüg Aldatıcı, hileli.

k. 8a/u1798a/16

[=1]

küse- İstemek, arzulamak.

k.-yür 4b/mainz809b/28

[=1]

küsüş İstek, arzu.

k.+lerin 5a/mainz797a/24

k.+ümin 5a/mainz797a/19

k.+ün 5a/mainz797a/09

[=3]

küzet- Bkz. közet- Korumak, muhafaza etmek.

k.-metin 5a/mainz797a/25

[=1]

M

maitri < Skt. maitrī Teveccüh.

m.+sudur 11b/mainz793b/25

[=1]

mañçak < TohA mañcak / < TohB mañcāk
< Skt. mañcaka Yatak.

m.+ta 11a/mainz793a/07

[=1]

mañ Adım.

m. 1b/u417b/03

[=1]

marım < TohA marm (Pl. marmañ) < Skt.
marman İç organ.

m.+larımı (konok marım)

5b/mainz797b/02

[=1]

men Ben.

m. 4b/mainz809b/16, 4b/mainz809b/18,

5a/mainz797a/16, 5a/mainz797a/25,

5b/mainz797b/23, 7a/mainz99a/04,

8a/u1798a/05, 8a/u1798a/13

m.+i 5b/mainz797b/16

m.+iñ 5a/mainz797a/11,

5a/mainz797a/19, 5b/mainz797b/05,

5b/mainz797b/14, 8a/u1798a/13,

9b/u1117b/04

m.+ke 5b/mainz797b/18

[=16]

meñi Sevinç, neşe.

m.+meñile- 7b/mainz99b/11

[=1]

meñile- Sevinmek, sevinçle kendini
kaptırmak.

m.-p 7b/mainz99b/11

m.-ser biz 5a/mainz797a/18

[=2]

meñiz Yüz, beniz, görünüş.

m.+i 2b/mainz808b/22, 3b/mainz49b/09
[=2]

min Ben.

m. 11a/mainz793a/20,
11b/mainz793b/20

m.+i 11a/mainz793a/13
[=3]

mintin Az, azından.

m.+(eñ mintin) 1b/u417b/03,
1b/u417b/11
[=2]

niñ Bin.

m.+iki yüz elig 4a/mainz809a/14
[=1]

munça Böyle, aynı şekilde.

m.+ka tegi 5a/mainz797a/14
[=1]

munçulayu Bu şekilde, böylece.

m. 8b/u1798b/15
[=1]

mün Günah, suç.

m.+kadag 2b/mainz808b/02,
5b/mainz797b/24
[=2]

münegülük Kusurlu.

m. (yergülük münegülük)
8b/u1798b/14
[=1]

N

ne(1) Ne zamiri.

n. 3a/mainz49a/09, 5b/mainz797b/17,
5b/mainz797b/20, 8a/u1798a/08
n.+üçün 4a/mainz809a/07
[=5]

ne(2) Ne sıfatı.

n. 7a/mainz99a/10

n.+tıltag 3b/mainz49b/10
[=2]

neçük Nasıl.

n. 5b/mainz797b/16, 8a/u1798a/12,
8b/u1798b/11
[=3]

negülük Neden, niçin.

n. 12a/mainz87d/05
[=1]

neñ Hiç, asla, hiçbir şekilde.

n. 10b/mainz95b/11, 11a/mainz793a/06
[=2]

neteg Nasıl, ne şekilde.

n. 11b/mainz793b/14, 2b/mainz808b/06
[=2]

nızvanı Bulaşma, lekeleme, pisletme.

n. 4a/mainz809a/06

n.+(amranmak nızvanı)

11b/mainz793b/16, 4a/mainz809a/03

n.+ça-(amranmak nızvanı)

8b/u1798b/07

n.+ka 1a/u417a/09

n.+köñül 2b/mainz808b/05,
2b/mainz808b/17

n.-larıg 1a/u417a/05

n.+larka 1a/u417a/06

n.+niñ-(amranmak nızvanı)

2b/mainz808b/01, 4b/mainz809b/25

[=11]

nızvanılıg Bulaşma.

n. 11a/mainz793a/05
[=1]

nom Kural, öğreti, şeriat.

n. 11b/mainz793b/24

n.+in 10b/mainz95b/11

[=2]

nomla- Vaaz vermek.

n.-dı 2a/mainz808a/12

n.-yu 2b/mainz808b/04

[=2]

O

odgurak Kesin, şüphesiz.

o. 11b/mainz793b/13, 12b/mainz87d/05,

1b/u417b/15, 4a/mainz809a/26,

5a/mainz797a/12, 8b/u1798b/19

[=6]

oglagu Nazik, ince.

o.+n 5a/mainz797a/16

[=1]

oglan Oğul, evlat.

o.+ı 4a/mainz809a/22, 4b/mainz809b/04

[=2]

ogşatı Benzer, uygun.

o. 1a/u417a/11, 1b/u417b/03

o.+ermez 4b/mainz809b/15

o.+ermez mü kim 1a/u417a/08

[=4]

ogul Oğul, çocuk.

o. 5b/mainz797b/18

o.+a 5a/mainz797a/11

o.+um (oglum) 10b/mainz95b/03,

7a/mainz99a/15

o.+um-a 1a/u417a/12

o.+uma-(ogluma) 11b/mainz793b/10

[=6]

ogulan Evlat, oğlan.

o.+ı 4a/mainz809a/28

[=1]

ok Pekiştirme edatı.

o. 11a/mainz793a/01, 11a/mainz793a/16,

11b/mainz793b/15,

11b/mainz793b/18, 3a/mainz49a/01,

3a/mainz49a/11, 4a/mainz809a/03,

4a/mainz809a/18, 6b/u418b/09,

7a/mainz99a/07, 7a/mainz99a/12,

7b/mainz99b/03, 11a/mainz793a/12,

1a/u417a/01

[=14]

okı- Çağırarak.

o.-p 7a/mainz99a/14

[=1]

ol (I) O sıfatı.

o. 11a/mainz793a/02, 11a/mainz793a/09,

11a/mainz793a/15,

11a/mainz793a/24, 1a/u417a/01,

4a/mainz809a/21, 4a/mainz809a/23,

4a/mainz809a/27, 4b/mainz809b/15,

7a/mainz99a/10, 7b/mainz99b/10,

7b/mainz99b/15, 8a/u1798a/15

[=13]

ol (II) O zamiri.

o. 10a/mainz95a/03, 11a/mainz793a/16,

2a/mainz808a/09, 3a/mainz49a/10,

4a/mainz809a/04, 4b/mainz809b/24,

5a/mainz797a/02, 5b/mainz797b/22,

5b/mainz797b/27, 6a/u418a/03,

7a/mainz99a/07, 7b/mainz99b/07,

9a/u1117a/07

o.+ança 11b/mainz793b/22,

12a/mainz87d/05, 2a/mainz808a/14,

2a/mainz808a/25, 4b/mainz809b/19,
 7b/mainz99b/04, 8b/u1798b/06,
 9b/u1117b/06
o.+ançakıya 11a/mainz793a/26
o.+ançata 4b/mainz809b/03
o.+anı 11b/mainz793b/18,
 2b/mainz808b/04, 4a/mainz809a/08,
 5b/mainz797b/10, 6b/u418b/05,
 7a/mainz99a/06, 7a/mainz99a/08,
 8a/u1798a/05
o.+anın 4b/mainz809b/15,
 5b/mainz797b/18
o.+anıñ 4b/mainz809b/05, 8a/u1798a/19
o.+anta 1a/u417a/03, 1a/u417a/10,
 2b/mainz808b/25, 4b/mainz809b/07,
 4b/mainz809b/21, 6b/u418b/08,
 7b/mainz99b/09, 7b/mainz99b/15,
 8b/u1798b/19
o.+anta ok 11a/mainz793a/12,
 1a/u417a/01, 4a/mainz809a/03
o.+ınça 10b/mainz95b/02,
 11a/mainz793a/19,
 11b/mainz793b/10,
 11b/mainz793b/16, 1a/u417a/07,
 1a/u417a/11, 2a/mainz808a/02,
 2a/mainz808a/17, 2b/mainz808b/03,
 4b/mainz809b/09, 5a/mainz797a/10,
 5b/mainz797b/12, 7a/mainz99a/08,
 7a/mainz99a/14, 8a/u1798a/03,
 8b/u1798b/02
o.+ok 4a/mainz809a/18
 [=64]
olar Onlar.
o.+nı 4b/mainz809b/25

[=1]
olur- Oturmak.
o.-gül 5b/mainz797b/07
o.-up 9a/u1117a/02
 [=2]
orın Yer, taht. **Krş. orun**
o.+ınta 11b/mainz793b/23
 [=1]
orun Yer, taht.
o.+ta 11a/mainz793a/16
 [=1]
oyna- Oynamak.
o.-yu 3b/mainz49b/06
 [=1]
Ö
ödün Zaman, an.
ö. 11a/mainz793a/15, 11b/mainz793b/12
ö.+(bir-ödün) 4a/mainz809a/10
ö.+(terk-ödün) 2a/mainz808a/13
 [=4]
ödünkie Lahza.
ö. (bir ödünkie) 11a/mainz793a/08,
 1b/u417b/08
 [=2]
ög Anne.
ö.+üm 5b/mainz797b/14
 [=1]
ögren- Öğrenmek, okumak.
ö.-miş 5a/mainz797a/16
 [=1]
ögrünç Hoşnutluk, sevinç.
ö.+sevinç 4b/mainz809b/27
 [=1]
ögsüz Akılsız.

ö. 1b/u417b/13
[=1]
ök Pekiştirme edatı.
ö. 12b/mainz87d/04, 1b/u417b/17,
1b/u417b/19, 2a/mainz808a/17,
3a/mainz49a/01, 5b/mainz797b/22,
5b/mainz797b/27, 7a/mainz99a/04,
7b/mainz99b/04, 9b/u1117b/04
[=10]
öl- Ölmek.
ö.-ür men 5a/mainz797a/28
[=1]
ölür- Öldürmek.
ö.-gülük 9a/u1117a/04, 9a/u1117a/06
[=2]
öntür- Kaldırmak, yükseltmek.
ö.-üp 8a/u1798a/09
[=1]
önlüg Renkli.
ö. 7b/mainz99b/14
[=1]
öpke Öfke, sinir.
ö.+sin 3b/mainz49b/04
[=1]
örit- Algı yaratmak, oluşturmak.
ö.-mişleri 1a/u417a/10
ö.-zünler 1b/u417b/19
[=2]
örlet- Kızdırmak, rahatsız etmek.
ö.-ür 4b/mainz809b/26
[=1]
örten- Yanmak.
ö.-ü 2a/mainz808a/10
[=1]

ösginte Önünde, karşısında.
ö. 8a/u1798a/19
[=1]
ötrü Sonra, bunun üzerine.
ö. 11a/mainz793a/09,
11b/mainz793b/08, 1a/u417a/06,
1a/u417a/10, 4a/mainz809a/04,
4b/mainz809b/07, 4b/mainz809b/21,
7a/mainz99a/13, 7b/mainz99b/07,
7b/mainz99b/10, 7b/mainz99b/15,
9a/u1117a/07
[=12]
ötün- Konuşmak, söylemek.
ö.-ti 11b/mainz793b/08, 1a/u417a/07,
2b/mainz808b/03
[=3]
övke Öfke, sinir.
ö. 11a/mainz793a/22, 1a/u417a/04
[=2]
öz Kendi, kendisi.
ö. 1b/u417b/17, 2a/mainz808a/22,
4b/mainz809b/26, 5a/mainz797a/08,
5b/mainz797a/01, 5b/mainz797b/11,
7b/mainz99b/06, 7b/mainz99b/12,
8a/u1798a/02, 8b/u1798b/12
ö.+i 10a/mainz95a/06,
11b/mainz793b/18
ö.+i (kentü öz) 4b/mainz809b/05
ö.+ümte 5b/mainz797b/06
[=14]
R
ragagayını < Skt. rāgagāyinī Sını'nın eşi.
r. 5a/mainz797a/02, 6b/u418b/09,
7a/mainz99a/02, 7b/mainz99b/10

r.+ka 5b/mainz797b/11

[=5]

S

saç Saç.

s.+in 8a/u1798a/20

[=1]

sakin- Düşünmek.

s.-ip 2b/mainz808b/02,

2b/mainz808b/07, 4b/mainz809b/28,

7a/mainz99a/02, 8a/u1798a/01,

8a/u1798a/16, 8b/u1798b/15

s.-miş kergek 2b/mainz808b/19,

3a/mainz49a/10

[=9]

sakinç Düşünce.

s. 5b/mainz797b/19

s.+ı 7b/mainz99b/12

s.+ımın 5a/mainz797a/26

s.+in 1b/u417b/03, 7a/mainz99a/07

[=5]

sakinçlıg Düşünceli.

s.+(edgü sakinçlıg) 4b/mainz809b/10

[=1]

sal- Salmak, göndermek.

s.-ip 10a/mainz95a/11

[=1]

san Sayı, miktar.

s. 10b/mainz95b/09

[=1]

sansar < TohA/B şaṃsār / < Soğd. sns''r <

Skt. şaṃsāra Varlığın dönüşümü,

doğum ölüm.

s.+(uzun-sansar-içinde) 1b/u417b/15

s.+dın 11a/mainz793a/02

s.+ka 1b/u417b/18

[=3]

sansız Sayısız, çok.

s.+üküş 1b/u417b/04

[=1]

sap Sap.

s. 10a/mainz95a/09

[=1]

satıg Ticaret, satış.

s.+ka 4b/mainz809b/16,

4b/mainz809b/20, 5a/mainz797a/13

[=3]

satyanuparvırt TohB satyānuparivart <

Skt. satyānupravṛtta Gerçeğe yönelik.

s.+tili 2a/mainz808a/11

[=1]

sav Kelime, söz.

s. 6b/u418b/10, 8a/u1798a/10

s.+ıg 2b/mainz808b/11,

5b/mainz797b/19

s.+ım 8a/u1798a/08

s.+ımın 5a/mainz797a/12, 9b/u1117b/04

s.+ın 5a/mainz797a/23, 7a/mainz99a/03,

7a/mainz99a/11

s.+ıñın 7a/mainz99a/12

s.+ka 7a/mainz99a/09

s.+larıg 11b/mainz793b/07,

8a/u1798a/16

[=14]

savlıg Sözlü.

s.+ertilir (yumşak savlıg)

4a/mainz809a/26

[=1]

sekiz Sekiz.

s.+ulug-tamu 1b/u417b/14
[=1]
sen Sen.
s. 4a/mainz809a/02, 4b/mainz809b/17,
5a/mainz797a/15, 5a/mainz797a/21,
7b/mainz99b/06
s.+i 5a/mainz797a/28
s.+iñ 5a/mainz797a/12, 7a/mainz99a/15
s.+ke 5a/mainz797a/20,
5a/mainz797a/26, 5b/mainz797b/08
[=11]
señrem < TochA/B saṅkrām ~ TochA
saṅkrām ~ saṅgrām / < Sogd.
snkr'm- < Skt. saṅghārāma Manastir.
s. 4a/mainz809a/13, 8b/u1798b/17
s.+ke **çıtavan** 8b/u1798b/17
s.+ke-(çıtavan-señrem)
11b/mainz793b/04
s.+ke-(goşilaram-señrem) 1a/u417a/03
s.+te-(çıtavan- 4a/mainz809a/13
[=6]
ser- Dayanmak, katlanmak.
s.-ü 5a/mainz797a/08
s.-ü u- 5a/mainz797a/08
[=2]
sev- Sevmek.
s.-gülük 5b/mainz797b/04
[=1]
seviglig Sevimli.
s. 2b/mainz808b/22
[=1]
sevinç Sevinç, mutluluk.
s.+(ögrünç sevinç) 4b/mainz809b/27
[=1]

sığta- İnlemek, ağlamak.
s.-mış 2a/mainz808a/07
[=1]
sını Upasını'nın kardeşi.
s. 4b/mainz809b/07, 9b/u1117b/06
s.+athg 4a/mainz809a/21
s. +birle 7a/mainz99a/05
s.+er 4b/mainz809b/20,
5a/mainz797a/02
s.+niñ 6a/u418a/01
s.+niñ 8a/u1798a/15
[=8]
sin Sen.
s.+i 5a/mainz797a/27
s.+ide 5b/mainz797b/03
s.+ke 10b/mainz95b/09 [=2]
[=3]
siñir Sinir, kiriş.
s.+i 3a/mainz49a/03
[=1]
siz Siz.
s. 2a/mainz808a/05, 5b/mainz797b/12,
5b/mainz797b/13, 5b/mainz797b/14
s.+ni teg 1a/u417a/08
[=5]
sizigsiz Şüphesiz.
s. 11b/mainz793b/25, 7a/mainz99a/07
[=2]
sizig Şüphe.
s.+im 12b/mainz87d/02
[=1]
söz Söz, laf.
s. 11b/mainz793b/22, 2b/mainz808b/11
[=2]

sözçi Yönder, hoca, konuşmacı.

s. 10a/mainz95a/11

[=1]

sözle- Söylemek, konuşmak.

s.-**di** 7a/mainz99a/04

s.-**dim** 5a/mainz797a/20,

5a/mainz797a/27

s.-**miş** 5a/mainz797a/12,

5a/mainz797a/23, 7a/mainz99a/11

s.-**p** 4b/mainz809b/19

s.-**yin** 2b/mainz808b/13,

4a/mainz809a/09, 8b/u1798b/12

s.-**yür** 1a/u417a/11

s.-**yür-men** 2a/mainz808a/21,

2a/mainz808a/25, 5b/mainz797b/18

[=14]

sudur Budist metin, vaaz metni.

s.+(**maitri-sudur**) 11b/mainz793b/26

[=1]

süñük Kemik.

s.-**leri** 3a/mainz49a/02

[=1]

süzük Temiz, duru.

s.-**köñül** 2b/mainz808b/13

[=1]

Ş

şamnanç < Soğd. šmn' nch < Skt. śramaṇī

Rahibe.

ş.-**kigür-** 1a/u417a/02,

2a/mainz808a/03, 2a/mainz808a/18

ş.-**kir-** 2a/mainz808a/24

[=4]

şariputri < TohB śāriputre < Skt. śāriputra

Buda'nın bir öğrencisinin adı.

ş. 11a/mainz793a/16, 11b/mainz793b/09

ş.-**a** 11b/mainz793b/11

[=3]

şastrakari < Skt. śāstrakāra Hocanın adı.

ş.-**bahşı** 1a/u417a/10

[=1]

şlok Dize, dörtlük, şiir.

ş.-**in** 2b/mainz808b/12

[=1]

şravast < Sogd. š'r'βst, šyr'(')βsth < Skt.

śrāvastī Şehir adı.

ş.-**kent** 11b/mainz793b/03,

4a/mainz809a/12, 4a/mainz809a/18,

4b/mainz809b/23

[=4]

T

taitsi Öğrenci.

t.-**siñe** 1a/u417a/11

[=1]

takı Dahi, ve.

t. 7a/mainz99a/05

[=1]

takşur- Şiir yazmak.

t.-**up** 1b/u417b/11

[=1]

tamır Damar.

t.-**ı** 3a/mainz49a/04

[=1]

tamu Cehennem.

t.-**dakı** 9b/u1117b/05

t.-**ka-(aviş tamu)** 6a/u418a/04

t.-**larda-(sekiz ulug tamu)** 1b/u417b/14

[=3]

tançula- Isırıp parçalamak.

t.-p 8a/u1798a/18
[=1]
tapıgçı Köle, hizmetçi.
t.+ñ 5b/mainz797b/09
[=1]
tapla- Onaylamak, kabul etmek.
t.-dı 7b/mainz99b/09
t.-guluk 5b/mainz797b/04
t.-madın 7a/mainz99a/11
t.-mazlar 1b/u417b/07
[=4]
tarkar- Uzaklaştırmak.
t.-ıp 11a/mainz793a/22
t. ırak tarkar- 1b/u417b/18
[=2]
tart- Çekmek, sökmek.
t.-ıp 3b/mainz49b/03
[=1]
tavar Mal mülk.
t. 4b/mainz809b/02, 4b/mainz809b/14
t.+(ed tavar) 5b/mainz797b/04
t.+ıg 4b/mainz809b/13
t.+ka (edke tavarka) 4a/mainz809a/19
[=5]
tavrak Hızlı, çabuk.
t.+(terkin-tavrak) 11a/mainz793a/14
[=1]
te- Demek, söylemek.
t.-di 1a/u417a/11
[=1]
teg Gibi.
t. 1a/u417a/08, 1b/u417b/08,
2b/mainz808b/21, 3a/mainz49a/06,

3b/mainz49b/09, 3b/mainz49b/13,
5b/mainz797b/28
t.+(neteg) 11b/mainz793b/14,
2b/mainz808b/06
[=9]
teg- Erişmek, elde etmek.
t.-dükte 1a/u417a/03
t.-emgekke-teg- 4a/mainz809a/07
t.-kutka-teg- 4a/mainz809a/05
t.-gülük-ermez 11a/mainz793a/26
t.-ip 11a/mainz793a/06
t.-irler 4a/mainz809a/07
t.-miş 4a/mainz809a/05
t.-tiler 1b/u417b/01
[=8]
tegi Kadar.
t.+(ka tegi) 5a/mainz797a/14
[=1]
teginlig Layık, değer.
t.+(ayagka tegimlig) 11a/mainz793a/15,
4a/mainz809a/11
[=2]
tegin- Saygıyla yapmak, yerine getirmek.
t.-geli 7b/mainz99b/09
t.-gülük 11b/mainz793b/13
t.-mek 5b/mainz797b/26
t.-ser 6a/u418a/02
t.-bulu-tegin- 2a/mainz808a/01
t.-ür 2a/mainz808a/01, 6b/u418b/05
[=6]
teglük Kör.
t.+(tuga teglük bol-) 1b/u417b/13
t.+(tuga teglük er-) 2a/mainz808a/20
[=2]

tegzin- Dönmek.

t.-ü 1b/u417b/16, 3b/mainz49b/01

[=2]

telim Çok, aşırı.

t.+üküş 1b/u417b/01

[=1]

teñlig Eşit, denk.

t. 8b/u1798b/07

[=1]

teñri(I)

t. 12b/mainz87d/04

t.+(tükel bilge teñri teñrisi burkan

2a/mainz808a/16

t.+burkan 10b/mainz95b/10,

11a/mainz793a/24,

11b/mainz793b/04,

11b/mainz793b/07,

11b/mainz793b/15,

11b/mainz793b/20, 1a/u417a/01,

10b/mainz95b/10, 11a/mainz793a/21,

11b/mainz793b/05,

11b/mainz793b/08

t.+teñrisi burkan 2a/mainz808a/01,

2a/mainz808a/26, 5b/mainz797b/25

t.+burkan 11a/mainz793a/20

t.+si-(kılınç-teñri) 6b/u418b/03

t.+si-(teñri-teñrisi-burkan)

2a/mainz808a/01, 2a/mainz808a/26,

5b/mainz797b/25

t.+si-(tükel-bilge-teñri-teñrisi-burkan)

11b/mainz793b/0, 2a/mainz808a/16,

4a/mainz809a/12

t.+siniñ-(kılınç-teñri)

11a/mainz793a/06

[=27]

teñri(II) Gökyüzü.

t. 5b/mainz797b/15

[=1]

terk Hızlı.

t. 1b/u417b/16

t.+in 9b/u1117b/03

t.+ödün 2a/mainz808a/13

[=3]

terkin Hızlıca.

t.+tavrak 11a/mainz793a/14

[=1]

teşil- Patlamak, yırtılmak.

t.-ser 3a/mainz49a/03

[=1]

tıdıg Engel, tuzak.

t.+ada-kıl- 2a/mainz808a/04,

2a/mainz808a/18, 2a/mainz808a/24

[=3]

tıdıl- İhtiyatlı davranmak.

t.-mazlar 1b/u417b/09

[=1]

tıltag Sebep, neden.

t.+ın (ne tıltag) 3b/mainz49b/10

t.+ınta 11b/mainz793b/16,

5a/mainz797a/04

t.+kıl- 1b/u417b/05

[=4]

tıltagsız Sebepsiz, asılsız.

t. 5a/mainz797a/01

[=1]

tınlıg Canlı, mahluk.

t. 2a/mainz808a/19, 6b/u418b/02

t.+lar 1a/u417a/09, 1a/u417a/12,
1b/u417b/01, 1b/u417b/06,
3b/mainz49b/02, 4a/mainz809a/05

t.+larıg 8b/u1798b/09

t.+larka 4a/mainz809a/16

t.+larnıñ 11b/mainz793b/11,
4a/mainz809a/28

t.+üze 2a/mainz808a/05
[=13]

tıntur- Dindirmek, dinlendirmek.

t.-galı 11a/mainz793a/08
[=1]

tıñla- Dinlemek.

t. 11b/mainz793b/24

t.-gıl 2b/mainz808b/14,
4a/mainz809a/10
[=3]

ti- Demek, söylemek.

t.-di 11a/mainz793a/19,
2b/mainz808b/09, 4b/mainz809b/09,
5a/mainz797a/10, 5b/mainz797b/12,
7a/mainz99a/08, 7a/mainz99a/14,
7b/mainz99b/04, 8a/u1798a/03,
9b/u1117b/03

t.-mek üze 1a/u417a/02

t.-p 10a/mainz95a/11, 10b/mainz95b/02,
11a/mainz793a/19,
11b/mainz793b/10,
11b/mainz793b/16,
11b/mainz793b/26, 1a/u417a/07,
1a/u417a/11, 2a/mainz808a/02,
2a/mainz808a/17, 2b/mainz808b/03,
2b/mainz808b/09, 3a/mainz49a/10,
4a/mainz809a/08, 4b/mainz809b/09,

5a/mainz797a/10, 5b/mainz797b/12,
5b/mainz797b/21, 6b/u418b/08,
7a/mainz99a/08, 7a/mainz99a/14,
7b/mainz99b/04, 8a/u1798a/03,
8a/u1798a/15, 8b/u1798b/12,
8b/u1798b/15, 9a/u1117a/05

t.-rser 10b/mainz95b/06

t.-ser 4a/mainz809a/08,
5b/mainz797b/21
[=41]

tık- Sokmak.

t.-ip 11a/mainz793a/11

t.-ti 11a/mainz793a/14
[=2]

til Dil.

t.+in- (2a/mainz808a/11
[=1]

tilkü Tilki.

t. 3b/mainz49b/01
[=1]

tilve Akılsız, deli.

t.+(kal tilve bol-) 1b/u417b/14,
7a/mainz99a/15
[=2]

tip Deyip.

t. 10b/mainz95b/02, 11a/mainz793a/19,
11b/mainz793b/10,
11b/mainz793b/16, 1a/u417a/07,
1a/u417a/11, 2a/mainz808a/02,
2a/mainz808a/17, 2b/mainz808b/03,
2b/mainz808b/09, 3a/mainz49a/10,
4a/mainz809a/08, 4b/mainz809b/09,
5a/mainz797a/10, 5b/mainz797b/12,
5b/mainz797b/21, 6b/u418b/08,

7a/mainz99a/08, 7a/mainz99a/14,
7b/mainz99b/04, 8a/u1798a/03
[=21]
titik Akıllı, zeki.
t. 4a/mainz809a/25
[=1]
titsi Öğrenci.
t.+ler **kuvragı** 4a/mainz809a/14
t.+si 1a/u417a/06, 11a/mainz793a/25
[=3]
togrul- Doğanmak, parçalanmak.
t.-up 2b/mainz808b/23
[=1]
tokı- Dövmek, vurmak.
t.-dı 9b/u1117b/02
[=1]
tokuluk İffetli, faziletli.
t.+(**törülüg tokulug**) 4a/mainz809a/25
[=1]
tokusuz İffetsiz, utanmaz.
t.+(**törüsüz tokusuz**) 5b/mainz797b/26
[=1]
tomlug Buz gibi, daimi soğukluk.
t. 8b/u1798b/03
[=1]
toyın Budist rahip.
t. 1a/u417a/02, 2a/mainz808a/03,
2a/mainz808a/17, 2a/mainz808a/24
t.+ları **birle** 11b/mainz793b/03
[=5]
töpü Tepe, baş, yukarısı.
t.+de 11 a/mainz793a/09
t.+n 11b/mainz793b/06
t.+sinte 11a/mainz793a/11

[=3]
töri Kural, töre.
t.+din 1b/u417b/20
[=1]
törü Kural, töre.
t. 6a/u418a/02, 7b/mainz99b/09
t.+(**ayığ-törü**) 4a/mainz809a/04
t.+(**turmuş-törü**) 4a/mainz809a/27,
4b/mainz809b/23
t.+çe 5b/mainz797b/13
t.+ler erti 8a/u1798a/05
t.+lerig 6b/u418b/01
t.+sin 5a/mainz797a/25, 8a/u1798a/06
[=10]
törülüg Terbiyeli, edepli.
t.+tokulug 4a/mainz809a/25
[=1]
törüsüz Edepsiz, ahlaksız.
t. 5b/mainz797b/15, 5b/mainz797b/21,
7b/mainz99b/11, 8b/u1798b/16
t.+tokusuz 5b/mainz797b/26
[=5]
tötüşgüçi Dövüşçü.
t.+kerişgüçi 5a/mainz797a/01
[=1]
tözün Asil.
t. 11b/mainz793b/10, 1a/u417a/12,
1b/u417b/06, 2a/mainz808a/15,
2a/mainz808a/21, 2b/mainz808b/09,
4a/mainz809a/25, 6b/u418b/10
t.+ler 5a/mainz797a/11
[=9]
tug- Doğmak.
t.-a **teglük bol-** 1b/u417b/13

t.-a teglük er- 2a/mainz808a/20
t.-ar 1b/u417b/15
t.-mış 2b/mainz808b/20
t.-sar 2a/mainz808a/20
 [=5]
tuga Hastalık.
t.+sı 7b/mainz99b/13
 [=1]
tolp Bütün, tamamen, hep.
t. 5b/mainz797a/01, 5b/mainz797b/07
 [=2]
tumşık Gaga.
t.+larinta 3b/mainz49b/04
 [=1]
tur (I)- Yardımcı fiil.
t.-ur 3a/mainz49a/01
t.-ur-erti 4a/mainz809a/21
t.-ur-(közünü-turur) 3a/mainz49a/08
t.-ur-erken 3b/mainz49b/10
 [=4]
tur (II)- Durmak, oluşmak, yaratmak.
t.-daçı 8a/u1798a/14
t.-sar 11b/mainz793b/12
t.-tı 12b/mainz87d/02
 [=3]
turgur- Oluşturmak, yaratmak.
t.-zun 5b/mainz797b/19
 [=1]
turkaru Her zaman, daima.
t.+(uzun-turkaru) 2a/mainz808a/06,
 2a/mainz808a/10, 4b/mainz809b/27
 [=3]
turmuş Gelenekselleşmiş, durmuş.

t.+törü 4a/mainz809a/27,
 4b/mainz809b/23
 [=2]
tusu Fayda, yarar.
t.+(edgü asıg tusu kıl-)
 4a/mainz809a/17
 [=1]
tut- Tutmak.
t.-a 3b/mainz49b/05
t.-gıl 4b/mainz809b/19
t.-sar 5b/mainz797b/14
t.-uñlar 11a/mainz793a/15
t.-up (yüüz tut-) 5b/mainz797b/17
 [=5]
tutuz- Temin etmek, vermek.
t.-ur men (urunçak tutuz-)
 5b/mainz797b/09
 [=1]
tügün Düğüm.
t.+in 5b/mainz797a/01
 [=1]
tüke- Bitmek, tamamlanmak.
t.-dükte 11b/mainz793b/02
 [=1]
tükel Mükemmel, eksiksiz, tam.
t. 11b/mainz793b/08, 2b/mainz808b/11,
 5a/mainz797a/26
t.+bilge teñri teñrısı burkan
 11b/mainz793b/08, 2a/mainz808a/16,
 4a/mainz809a/11
 [=6]
tükellig Mücehhez, donanımlı.
t. 4a/mainz809a/20
 [=1]

tüket- Tüketmek, bitirmek.

t.-gülük 2a/mainz808a/13

[=1]

tün Gece.

t.+kün 1a/u417a/03, 4a/mainz809a/15,
5a/mainz797a/27

[=3]

türk Güçlü.

t. 5a/mainz797a/03

t.+yigit 5a/mainz797a/15

[=2]

türlüg Türlü, çeşit.

t. 6a/u418a/09

[=1]

tüş Sonuç, netice.

t. 11b/mainz793b/15, 11b/mainz793b/19

t.+i 11b/mainz793b/12

[=3]

tötüşçi Kavgacı, dövüşçü.

t. 10a/mainz95a/08

[=1]

U

u- Muktedir olmak.

u.-guluk 11a/mainz793a/01

u.-masar 1b/u417b/20

u.-matın 11a/mainz793a/07

u. serü-u- 5a/mainz797a/08

[=4]

uç- Uçmak.

u.-arlar 3b/mainz49b/01

u.-ugma-kuşlar 3b/mainz49b/03

u.-up 3b/mainz49b/06

[=3]

uçuz Kolay, rahat.

u.+bol- 1b/u417b/16

[=1]

udugçı Hizmetçi, köle.

u.+ñ 5b/mainz797b/09

[=1]

ugur Fırsat, vesile.

u.+ınta 2a/mainz808a/03

u.+untakı (ugruntakı)

11b/mainz793b/06

[=2]

ujik Okuma yazma.

u. 4b/mainz809b/01

[=1]

uk- Anlamak.

u.-mış 11b/mainz793b/21

u.-mış-sen 11a/mainz793a/21

[=2]

uladı Ve benzeri, diğerleri.

u. 11a/mainz793a/05, 1a/u417a/05,
3b/mainz49b/02

[=3]

ulgad- Büyümek, serpmek.

u.-sar 4a/mainz809a/28

[=1]

ulug Büyük, ulu.

u. 2a/mainz808a/06, 5b/mainz797b/12,
5b/mainz797b/24

u.+(sekiz ulug tamu 1b/u417b/14

u.+ayıg-kılınçlıg 2a/mainz808a/14

[=5]

uluş Ülke, kent.

u.+ka 4b/mainz809b/16,

4b/mainz809b/20, 5a/mainz797a/13

u.+ta 5b/mainz797b/17

[=4]

umun- Umut etmek, güvenmek.**u.-up** 5a/mainz797a/27

[=1]

una- Rıza göstermek.**u.-masar** 2a/mainz808a/04

[=1]

upasını Sını'nın kardeşi.**u.** 11a/mainz793a/02,

11a/mainz793a/12,

11a/mainz793a/17,

11b/mainz793b/06,

11b/mainz793b/17, 4b/mainz809b/22,

6b/u418b/11, 7b/mainz99b/15,

8a/u1798a/09

u.+atlıg 4a/mainz809a/22**u.+birle** 7a/mainz99a/04**u.+ini** 4b/mainz809b/08**u.+ka** 12a/mainz87d/04**u.+urı** 5b/mainz797b/10,

7b/mainz99b/07, 7b/mainz99b/10,

8b/u1798b/15

u.+urı.ka (upasını urı)

5a/mainz797a/04, 5a/mainz797a/09

[=19]

urı Genç, delikanlı.**u.+(upasını urı)** 5b/mainz797b/10,

7b/mainz99b/07, 8b/u1798b/15

u.+(upasını urı birle) 7b/mainz99b/11**u.+g** 7a/mainz99a/14

[=5]

urunçak Teminat, rehin.**u.** 8b/u1798b/13**u.+tutuz-** 5b/mainz797b/08

[=2]

utru -a doğru, karşı.**u.** 8a/u1798a/07

[=1]

uvutsuz Utanmaz, edepsiz.**u.** 7a/mainz99a/02

[=1]

uyat- Utanmak.**u.-dı** 5b/mainz797b/11

[=1]

uz Becerikli, çok iyi.**u.** 4b/mainz809b/19, 5a/mainz797a/18

[=2]

uzak Uzak.**u.+erser** 1b/u417b/12

[=1]

uzatı Her zaman.**u.** 2a/mainz808a/12

[=1]

uzun Uzun, uzak, geniş.**u.+sansar-içinde** 1b/u417b/15**u.+turkaru** 2a/mainz808a/06,

2a/mainz808a/10, 4b/mainz809b/27

[=4]

Ü

üç Üç.**ü.** 2b/mainz808b/20, 6a/u418a/09

[=2]

üçün İçin.**ü.** 11b/mainz793b/19**ü.+(ne üçün)** 4a/mainz809a/08

[=2]

öd Zaman.**ü.+i** 11b/mainz793b/14

[=1]
üküş Çok, bol.
ü.+(sansız-üküş) 1b/u417b/04
ü.+(telim üküş) 1b/u417b/01
ü.+(ülgüsüz üküş) 2a/mainz808a/08
 [=3]
ülgüsüz Sayısız, sonsuz.
ü.+üküş 2a/mainz808a/08
 [=1]
ün Ses.
ü.+in 11a/mainz793a/13,
 11a/mainz793a/18
 [=2]
ün-te- Seslenmek, bağırarak.
ü.-di 11a/mainz793a/13
 [=1]
üntür- Kaldırmak, yükseltmek.
ü.-mezün 5b/mainz797b/20
 [=1]
ür Uzun zamandır, çoktandır.
ü.+kiç 5a/mainz797a/14
 [=1]
üstün Üstte, yukarıda.
ü. 5b/mainz797b/03
ü.+ki 11a/mainz793a/23
 [=2]
üt-le- Fikir vermek, öğüt vermek.
ü.-yü-erigleyü 11a/mainz793a/18,
 2b/mainz808b/18
 [=2]
üze(I) Üzerine.
ü. 11a/mainz793a/10
 [=1]
üze(II) Sebebiyle, ile.

ü. 1a/u417a/02, 2a/mainz808a/05
 [=2]
üzmele- Yırtıp ayırmak.
ü.-p 1a/u417a/05
 [=1]
üzül- Kesilmek, kırılmak.
ü.-üp 3a/mainz49a/04
 [=1]
Y
yada Ayrıntılı, detaylı.
y.+(aça yada kıl-) 5a/mainz797a/10
 [=1]
yaguru Yakın.
y.+yakın kel- 7a/mainz99a/16
 [=1]
yakın Yakın.
y. 11a/mainz793a/18, 4a/mainz809a/13,
 4b/mainz809b/24
y.+(yaguru-yakın-kel-) 7a/mainz99a/16
 [=4]
yalañuk İnsan, mahluk.
y. 10b/mainz95b/04
 [=1]
yalgantur- İltifat etmek, kandırmak.
y.-u 5a/mainz797a/23, 7a/mainz99a/11
 [=2]
yalınlıg Haşmetli, görkemli.
y.+(çoğlug yalınlıg) 4a/mainz809a/18
 [=1]
yana Yine, yeniden.
y. 4a/mainz809a/01
 [=1]
yañı Yeni.
y. 2b/mainz808b/20, 2b/mainz808b/21

[=2]
yañıl- Yanılmak, hata yapmak.
y.-mazlar 4a/mainz809a/01
 [=1]
yapşın- Yapışmak.
y.-guluk (yilingülük yapşinguluk)
 3a/mainz49a/10
y.-tı 5a/mainz797a/06
 [=2]
yaraş Uygun, yaraşır.
y.+ı-turur 3a/mainz49a/01
 [=1]
yaraş- Uymak, yakışmak.
y.-madı 12a/mainz87d/02
 [=1]
yarat- Hazırlanmak, sağlamak.
y.-ıp 8a/u1798a/20
 [=1]
yarıl- Patlamak, yırtılmak, açılmak.
y.-sar-bol- 2b/mainz808b/23
 [=1]
yarlıka- Buyurmak.
y.-dı 11b/mainz793b/10,
 11b/mainz793b/16, 2a/mainz808a/02,
 2a/mainz808a/17
y.-yur erti 4a/mainz809a/15,
 4a/mainz809a/17
y.-zun 2b/mainz808b/04
 [=7]
yarlıkançsız Merhametsiz.
y.+köñül 9b/u1117b/02
 [=1]
yarsıguluk İğrenç, tiksinti verici.

y. (yergülük yarsıguluk bol-)
 3b/mainz49b/09
y.+teg-bol- 3a/mainz49a/06
 [=2]
yaşur- Gizlemek, saklamak.
y.-u 8a/u1798a/18
 [=1]
yat- Yatmak, uzanmak.
y.-dı 11a/mainz793a/08
y.-ur 3a/mainz49a/07
 [=2]
yavaş Yumuşak, hafif.
y. 4a/mainz809a/25
 [=1]
yavız Kötü, fena.
y. 3b/mainz49b/02, 7b/mainz99b/02
 [=2]
yavlak Kötü.
y. 5b/mainz797b/22, 8b/u1798b/06
 [=2]
yazuksuz Günahsız, suçsuz.
y. 2a/mainz808a/11
 [=1]
yeñe Yenge.
y.+si 5b/mainz797b/11, 6b/u418b/09
 [=2]
yer- İğrenmek, aşağılamak.
y.-mezler 5a/mainz797a/24
 [=1]
yergülük İğrenç, tiksindirici.
y.+münegülük 8b/u1798b/14
y.+yarsıguluk-bol- 3b/mainz49b/09
 [=2]
yerinti Suç, günah.

y.+sin 1b/u417b/08
[=1]
yet-(I) Yetmek, erişmek.
y.-mez 2b/mainz808b/12
y.-mişinçe 2b/mainz808b/13
[=2]
yet-(II) Kabahat işlemek.
y.-yük men 8a/u1798a/07
[=1]
yetiz Geniş, uzak.
y.+(keñ yetiz) 2b/mainz808b/25
[=1]
yıdığ Pis kokan, pis kokulu.
y. 3a/mainz49a/04
[=1]
yılan Yılan.
y. 11a/mainz793a/09, 11a/mainz793a/13,
11b/mainz793b/23, 8b/u1798b/05
[=4]
yırla- Şarkı söylemek.
y.-p-takşur- 1b/u417b/11
[=1]
yi- Yemek, bitirmek.
y.-dim 8b/u1798b/13
y.-gülüg 8a/u1798a/17
y.-p 4b/mainz809b/14
y.-p-yuñla- 4b/mainz809b/14
[=4]
yigirmi Yirmi.
y. 10b/mainz95b/09
[=1]
yigit Genç, güçlü.
y.+(türk yigit sen) 5a/mainz797a/15
y.+erdi 5a/mainz797a/03

[=2]
yilin- Yapışmak, bağlanmak.
y.-gülük-yapşinguluk 3a/mainz49a/09
[=1]
yime Da, dahi, ayrıca.
y. 10a/mainz95a/03, 10b/mainz95b/12,
11a/mainz793a/02,
11b/mainz793b/12, 1b/u417b/07,
1b/u417b/08, 1b/u417b/12,
1b/u417b/21, 3a/mainz49a/09,
4a/mainz809a/02, 4a/mainz809a/06,
5a/mainz797a/02, 5a/mainz797a/15,
5a/mainz797a/16, 5a/mainz797a/21,
5b/mainz797b/16, 7b/mainz99b/05,
8b/u1798b/08, 9b/u1117b/06
[=19]
yin Cilt, deri.
y.+i 2b/mainz808b/23
[=1]
yinçür- Eğilmek, secde etmek.
y.-ü 11b/mainz793b/05
[=1]
yine Yine, yeniden, tekrar.
y. 11b/mainz793b/15
[=1]
yir Yer.
y. 5b/mainz797b/15
y.+ke 9a/u1117a/03
[=2]
yir- Aşağılamak, nefret etmek, tiksirmek, .
y.-deçi men 7a/mainz99a/12
[=1]
yirçi Rehber, kılavuz.
y.+si 6a/u418a/05

[=1]
yirtinçü Dünya, yeryüzü. Krş. **yirtünçi**
y.+de 4a/mainz809a/27,
 4b/mainz809b/12, 5b/mainz797b/03
y.+ke 4b/mainz809b/11
 [=4]
yirtiñü Bkz. **ärtiñü** Çok fazla, aşırı,
 şiddetli.
y. 5a/mainz797a/05
 [=1]
yirtünçi Bk. **yirtinçü**
y.+de 2a/mainz808a/19
 [=1]
yoguç Öbür taraf, karşı taraf.
y. 11a/mainz793a/11
y.+(intın yoguç) 11a/mainz793a/03
 [=2]
yok Yok.
y. 8a/u1798a/15
y.+yudun-kıl- 8a/u1798a/10
 [=3]
yol Yol.
y.+ınça 3b/mainz49b/06
 [=1]
yori- Gitmek, hareket etmek, yaşamak.
y.-gay-men 5b/mainz797b/17
y. men 7a/mainz99a/06
 [=2]
yudun Yok, yok olmuş.
y.+(yok yudun kıl-) 8a/u1798a/10,
 8b/u1798b/10

[=2]
yumşak Yumuşak, halim.
y.+savlıg 4a/mainz809a/26
 [=1]
yuñla- Tüketmek, harcamak.
y. yip yuñla- 4b/mainz809b/14
 [=1]
yügerü Hazır, şimdiki, mevcut.
y. 2b/mainz808b/24
y.+bol- 4a/mainz809a/03
 [=2]
yükün- Eğilmek, hürmet etmek.
y.-üp 11b/mainz793b/06
 [=1]
yüle- Dayamak, desteklemek.
y.-yü 11a/mainz793a/14
 [=1]
yürek Yürek, kalp.
y.+imte 5b/mainz797b/05
 [=1]
yüüz Yüz, suret.
y.+i 2b/mainz808b/21
y.+in 8b/u1798b/11
y.+ler 8b/u1798b/03
y.+tut- 5b/mainz797b/17
 [=4]

Z

zımıg < Soğd. zmyx Cıva.
z. 8a/u1798a/17
 [=1]

9. KAYNAKÇA

- Aksan, D. (2020). *Her Yönüyle Dil Ana Çizgileriyle Dilbilim*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Akyüz, K. (2013). *Modern Türk Edebiyatının Ana Çizgileri*. Ankara: Akçağ Yayınları.
- Andrews, W.G. (2000) *Şiirin Sesi, Toplumun Şarkısı: Osmanlı Gazelinde Anlam ve Gelenek*. (T. Güney, Çev.). İstanbul: İletişim Yayıncılık.
- Atalay, B. (1992). *Divanü Lûgat-it-Türk tercümesi* (Cilt 1). Türk Tarih Kurumu Basımevi.
- Aydın, E. (2007). *Şine Usu Yazıtı*. İzmir: Karam Yayınları.
- Banguoğlu, T. (1974). *Türkçenin grameri*. İstanbul: Baha Matbaası.
- Bars, M. E. (2017). Türk Destanlarında Mağara Kültü Üzerine Bir Değerlendirme. *Journal of International Social Research*, 10(52).
- Cafoğlu, Z. (Dü.). (2010). *Eğitim Bilimine Giriş - Temel Kavramlar* (2. b.). Grafiker Yayınları.
- Çandarlıoğlu, G. (2019). *Uygur Devletleri Tarihi ve Kültürü (Çin Kaynakları ve Uygur Kitabelerine Göre)*. İstanbul: Türk Dünyası Araştırmaları Vakfı Yayınları.
- Çetişli, İ. (2021). *Edebiyat Sanatı ve Bilimi*. Ankara: Akçağ Yayınları.
- Demir, S. (2016). Türkiye'deki edebiyat eğitimi üzerine bir değerlendirme. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 13(33), 48–68.
- Eagleton, T. (2022). *Edebiyat Kuramı: Giriş* (T. Birkan, Çev.) İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Eğitim Terimleri Sözlüğü. (2026). Türk Dil Kurumu Sözlükleri: <https://sozluk.gov.tr/> adresinden alındı
- Ehlers, G. (1987). *Alttürkische Handschriften. Teil 2: Das Goldglanzsūtra und der buddhistische Legendenzyklus Daśakarmapathāvadānamālā*. Franz Steiner Verlag.
- Elmalı, M. (2022). *Daśakarmapathāvadānamālā*. Ankara: Türk Dil Kurumu.

Elmalı, M. (2013). A Buddhist Story in Old Uighur Turkish: Sena-Upesena Story. *International Journal of Central Asian Studies*, 17, 155–188.

Eraslan, K. (2023). *Eski Uygur Türkçesi grameri*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

Ergin, M. (2009). *Türk Dil Bilgisi*. İstanbul: Bayrak Basım/Yayım/Tanıtım.

Güncel Türkçe Sözlük. (2026). Türk Dil Kurumu Sözlükleri: <https://sozluk.gov.tr/> adresinden alındı

https://tymm.meb.gov.tr/upload/brosur/ortak_metin.pdf

İnayet, A. (2008). Uygur adı üzerine. *Türk Dünyası İncelemeleri Dergisi*, 8(1).

Kafesoğlu. (1988). *Türk Millî Kültürü* (5. bs.). İstanbul: Boğaziçi Yayınları.

Kaplan, M. (2006). Türk Edebiyatı Üzerinde Araştırmalar 1. İstanbul: Dergâh Yayınları.

Kavcar, C. (1999). Edebiyat ve Eğitim. Ankara: Engin Yayınevi.

Kaya, C. (2021). *Uygurca Altun Yaruk: Giriş, metin ve dizin*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

Korkmaz, Z. (1992). Türk dili üzerine araştırmalar I. Ankara. TDK Yayınları.

Korkmaz, Z. (2019). Türkiye Türkçesi Grameri Şekil Bilgisi. Ankara: TDK Yayınları.

Müller, F. W. K. (1920). *Uigurica III*, Uigurische Avadāna-Bruchstücke (I-VIII), Berlin. *APAW. Phil.-hist. Kl*, 2.

Ongun, A. (2017). “Edebiyat Eğitiminin Amaçları Üzerine Bir Değerlendirme.” *Türk Dili ve Edebiyatı Dergisi*, 6(1), 45-58.

Ölmez, M. (2017). *Köktürkçe ve Eski Uygurca dersleri*. İstanbul: Kesit Yayınları.

Saussure, F. (2001). *Genel Dilbilim Dersleri*. (B.Vardar, Çev.) Ankara: Multilingual Yayınları.

Şen, M. (2021). Türk Dilinin Dünü ve Bugünü. (3. b). İstanbul: Post Yayınevi.

Şen, S. (2014). *Eski Uygur Türkçesi Dersleri*. İstanbul: Bilge Kültür Sanat.

Tekin, T. (1988). *Orhon yazıtları*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

Tokyürek, H. (2016). Eski Uygur Budist Metinlerinde Şeytan, Yılan, Kadın İlişkisi. *Journal of Turkology*, 26(1), 301–310.

Yıldırım, A., & Şimşek, H. (2021). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri* (12.b.). Ankara: Seçkin Yayıncılık.

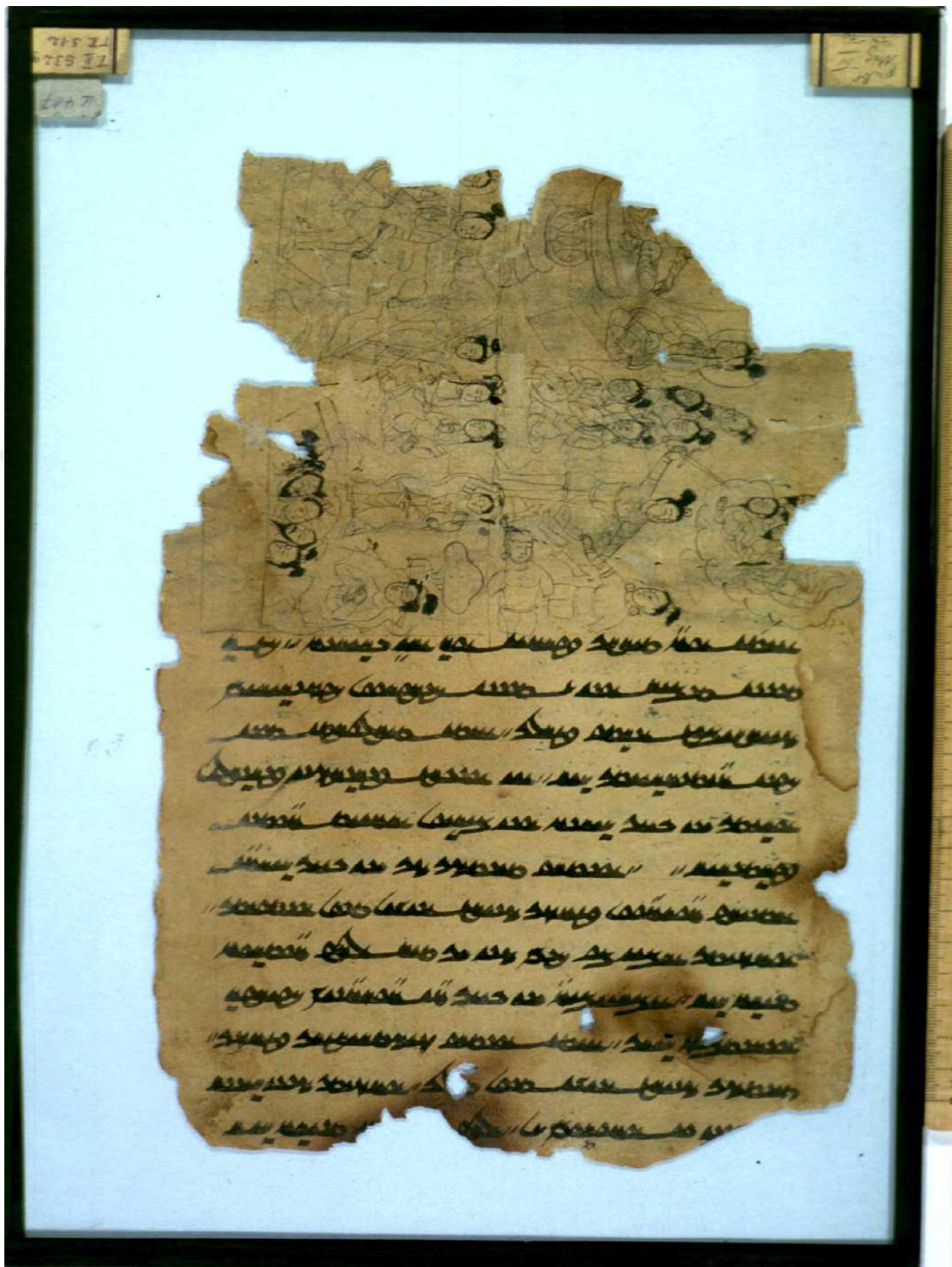
Yalçın, A. (2002). *Türkçe Öğretim Yöntemleri Yeni Yaklaşımlar*. Ankara: Akçağ Yayınları.

Yunusoğlu, M. K. (2020). *Budist Türk Çevresi Eserlerde Metaforlar*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

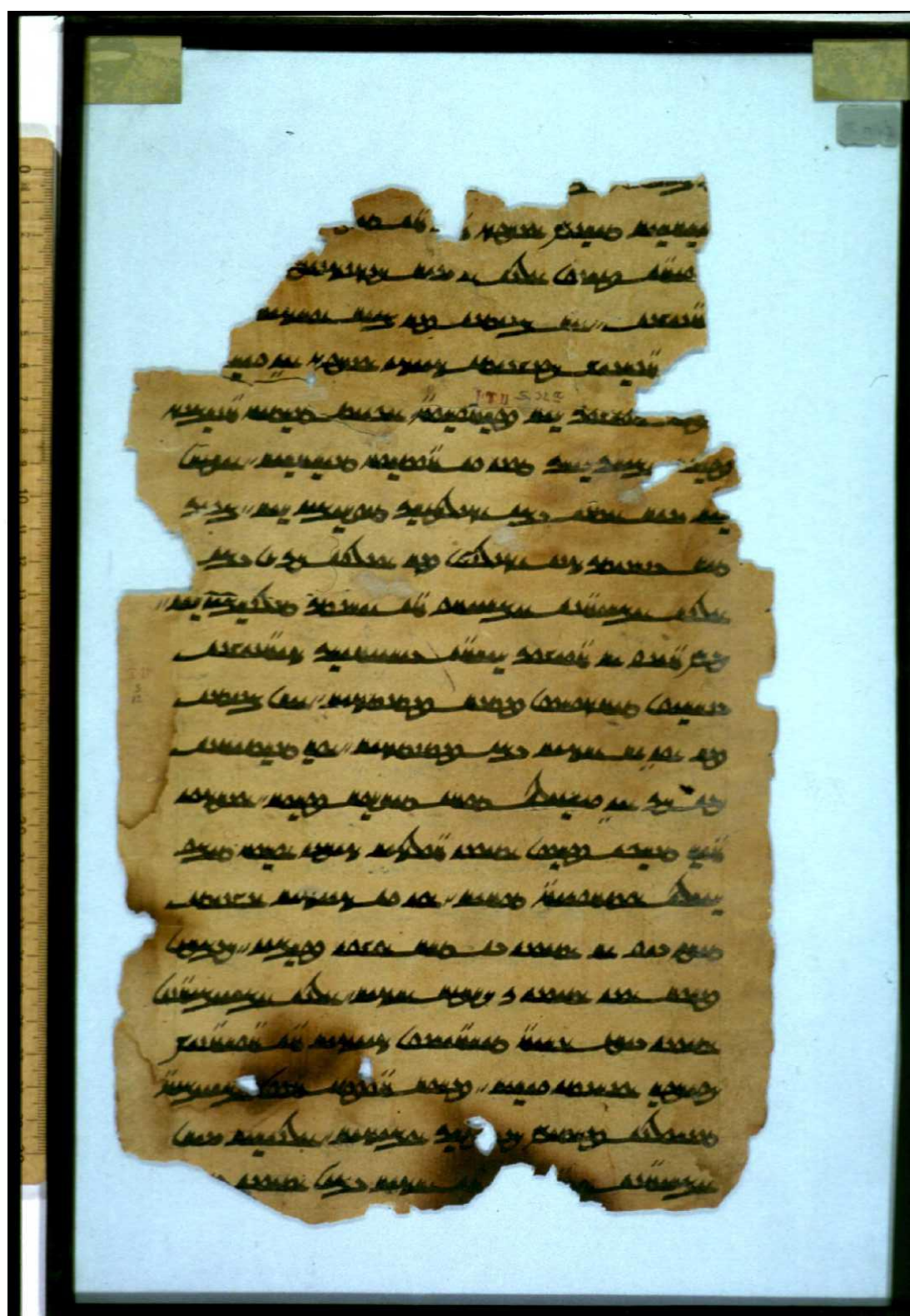
Wilkens, J. (2021). *Handwörterbuch des Altuigurischen 'Altuigurisch-Deutsch-Türkisch'-Eski Uygurcanın El Sözlüğü 'Eski Uygurca-Almanca-Türkçe'*. Göttingen: Universitätsverlag.

Wilkens, J. (2010). *Alttürkische Handschriften. Teil 10: Buddhistische Erzähltexte*. Franz Steiner Verlag.

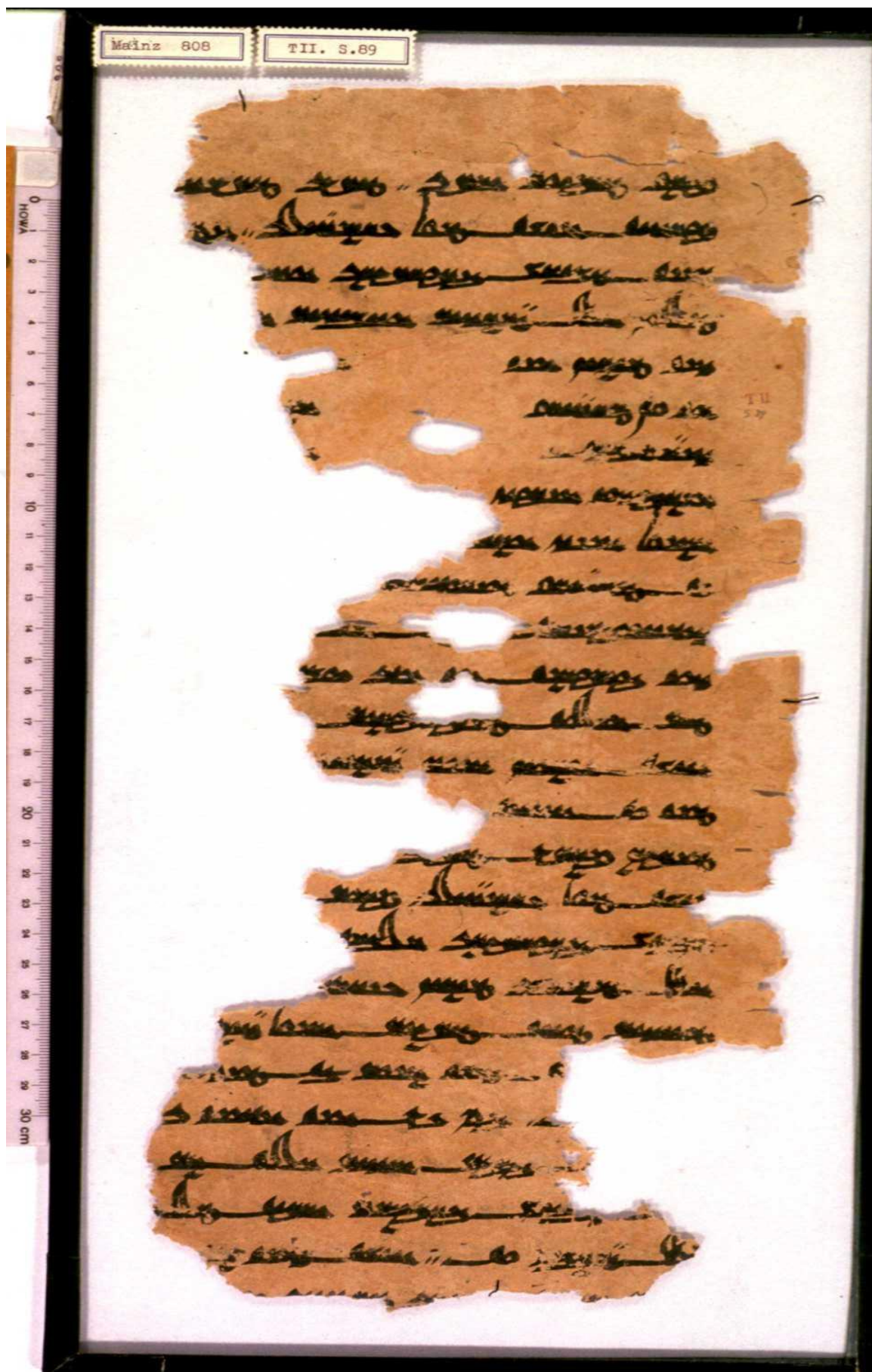
10. TIPKIBASIM

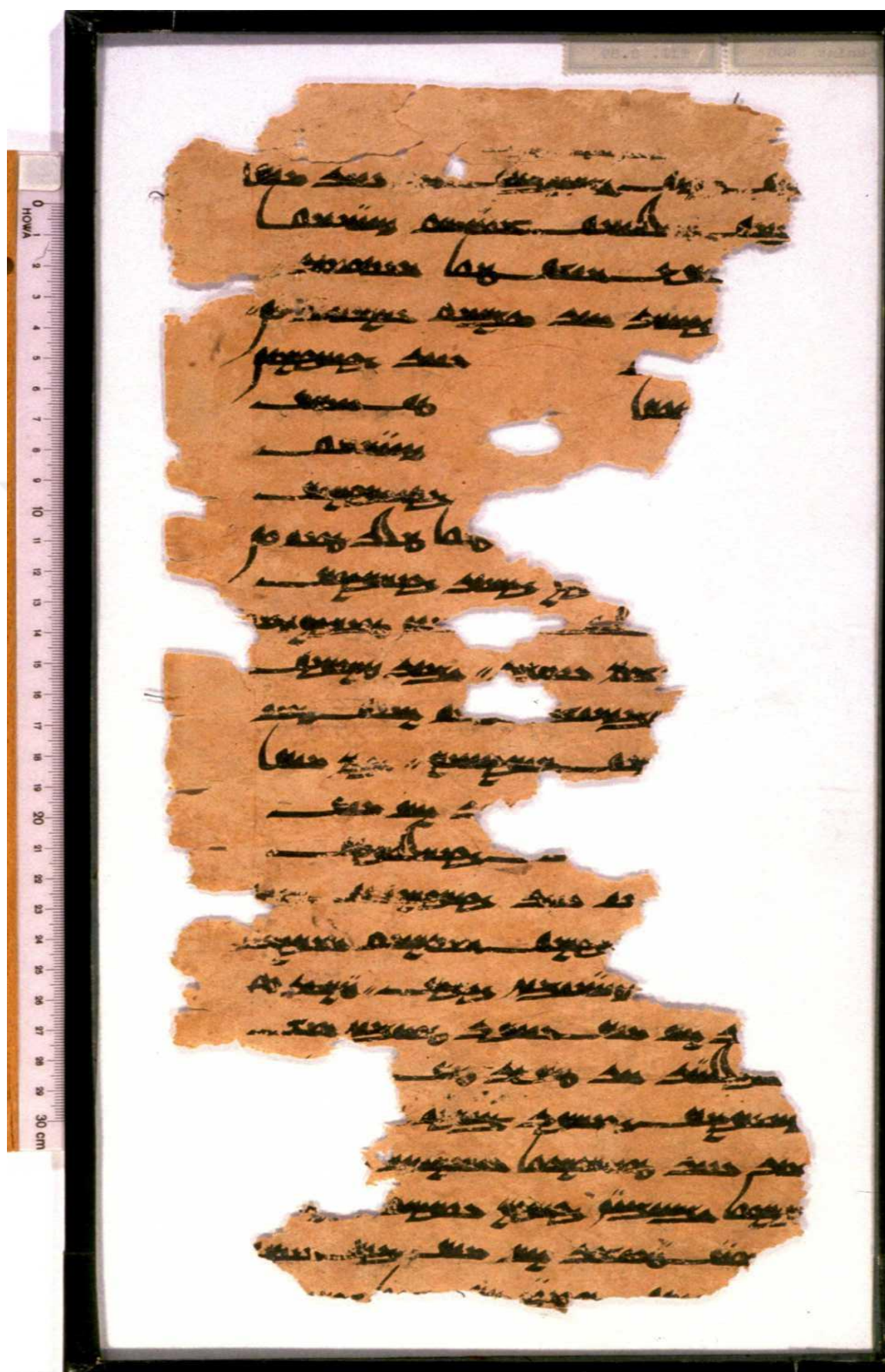
(U-417a)

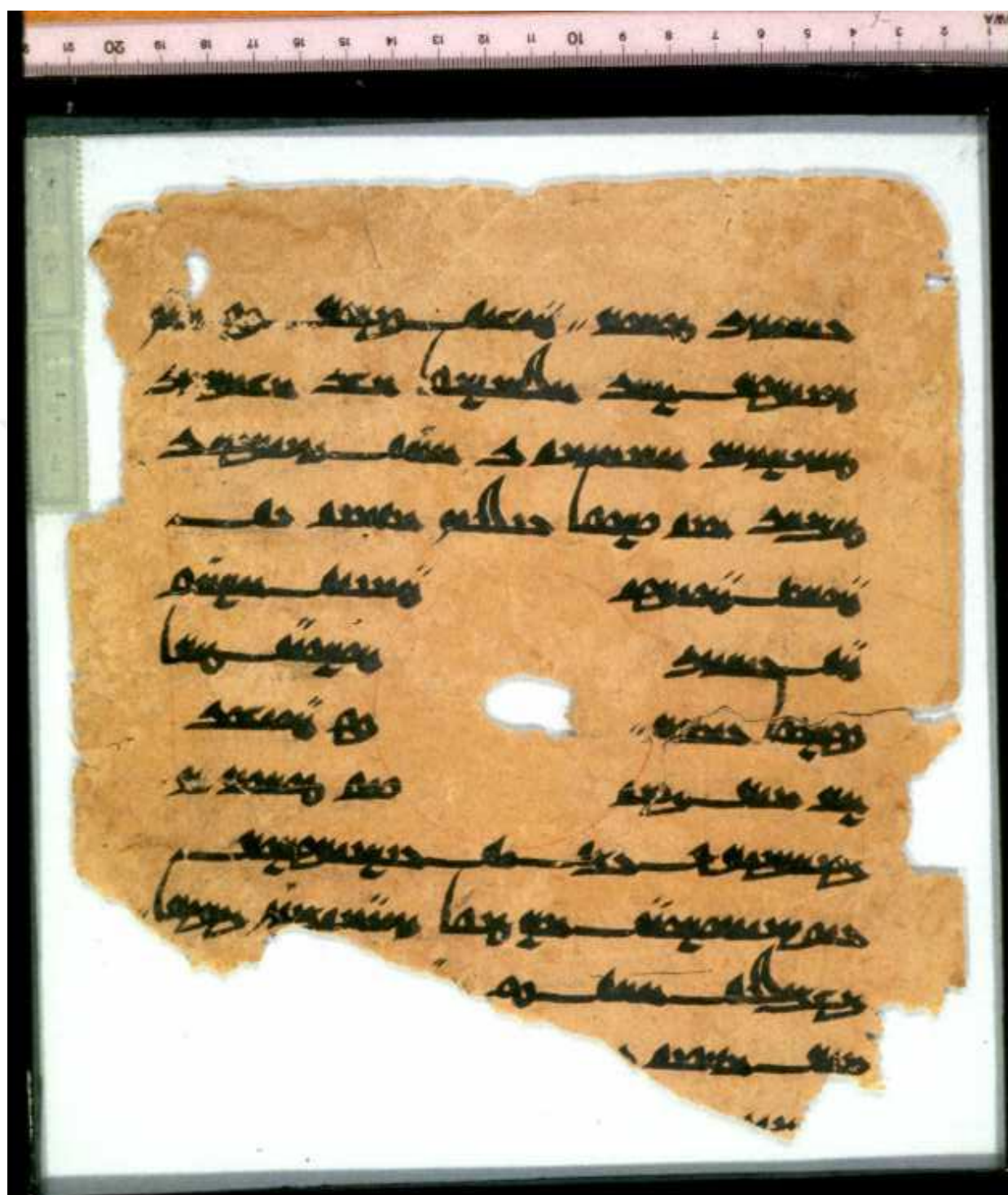
(U-417b)

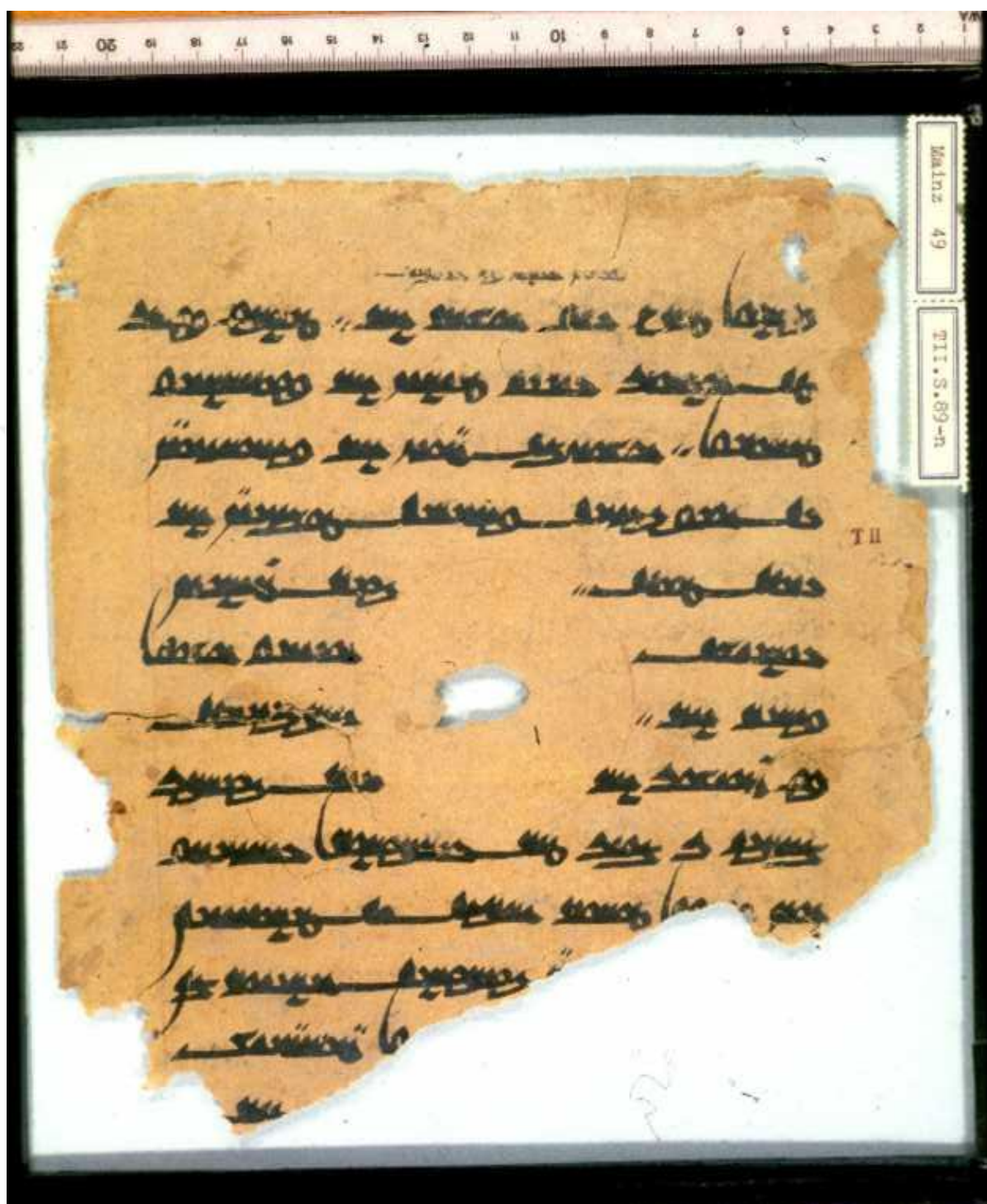
(Mainz 808a)

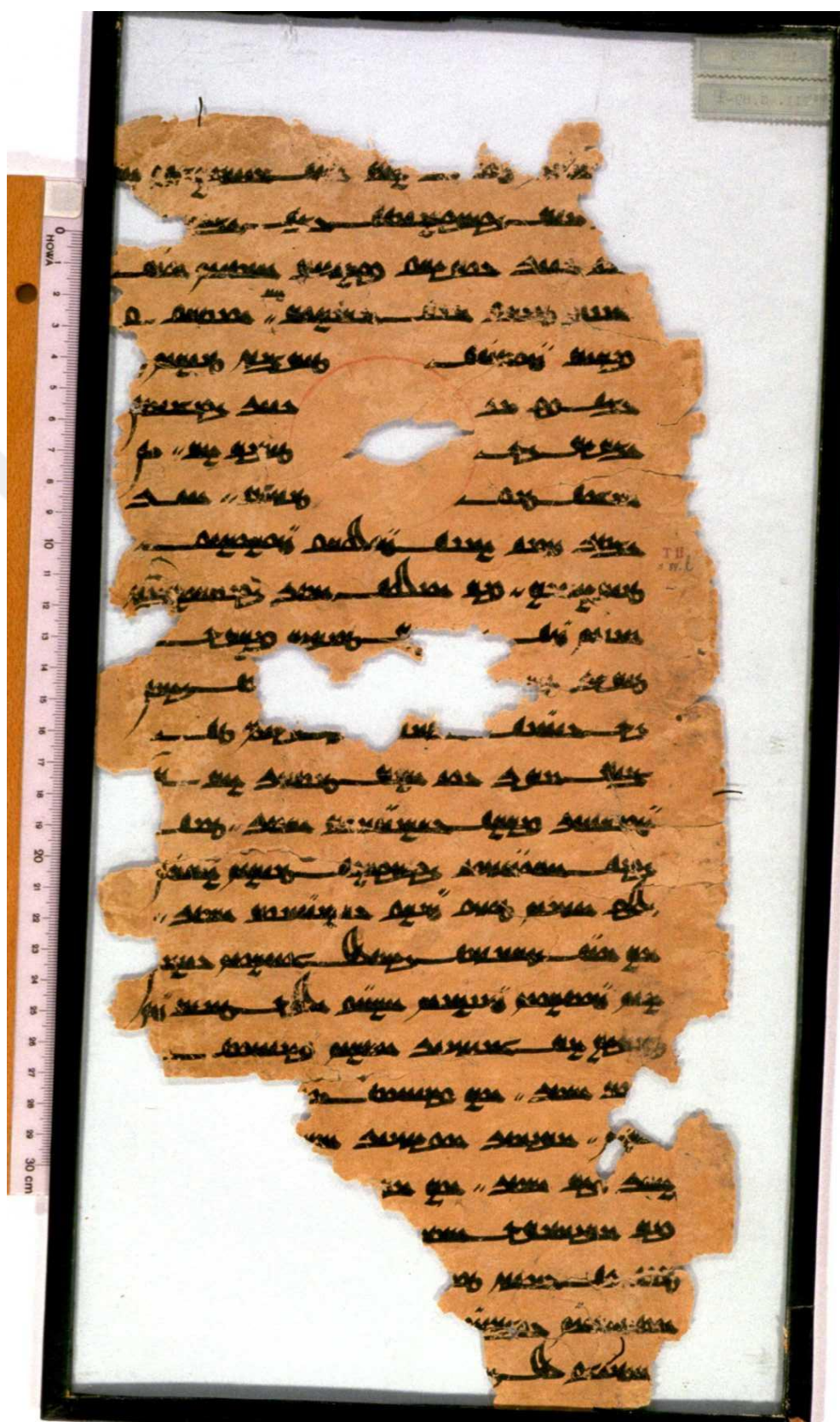
(Mainz 808b)

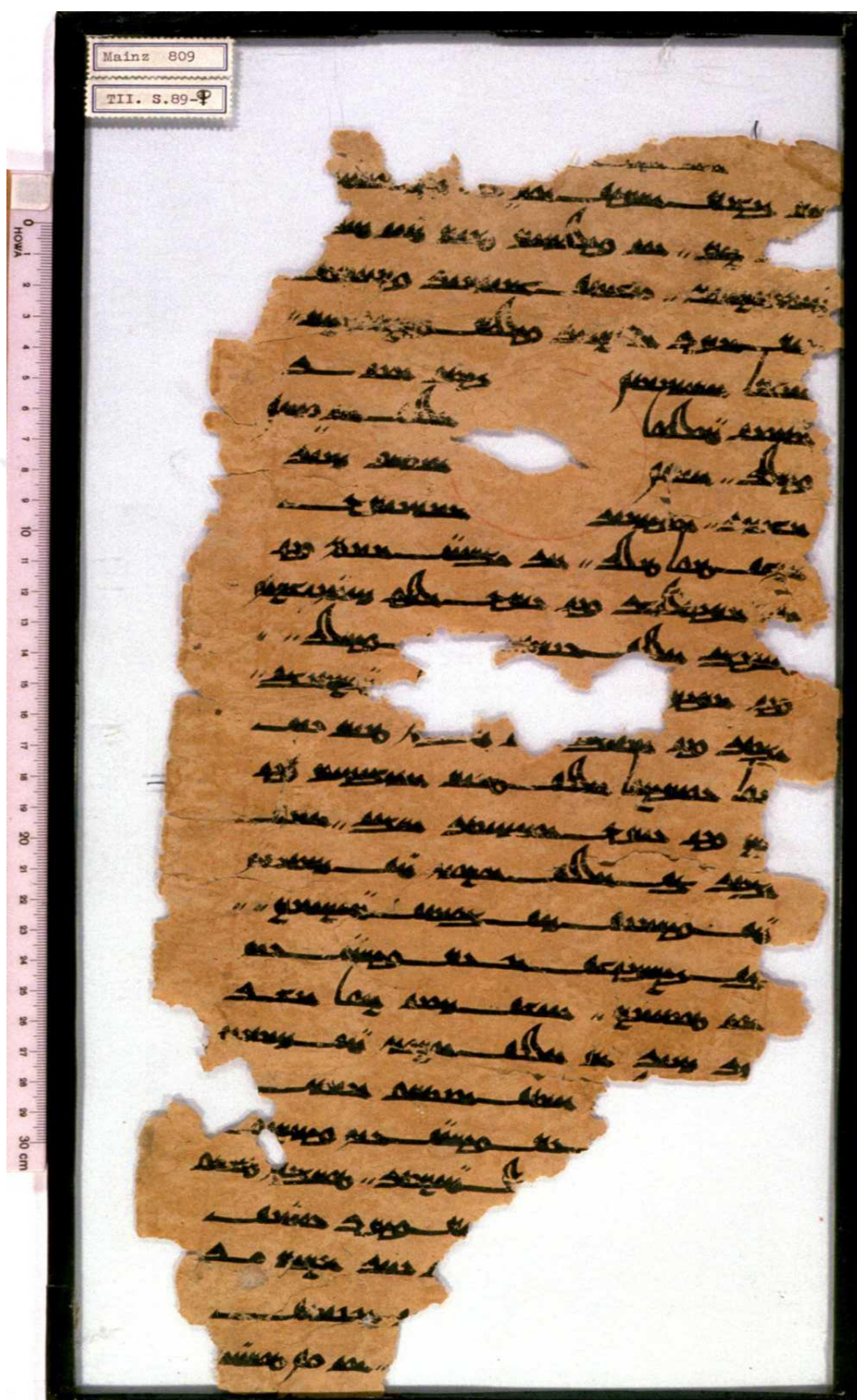
(Mainz 49a)

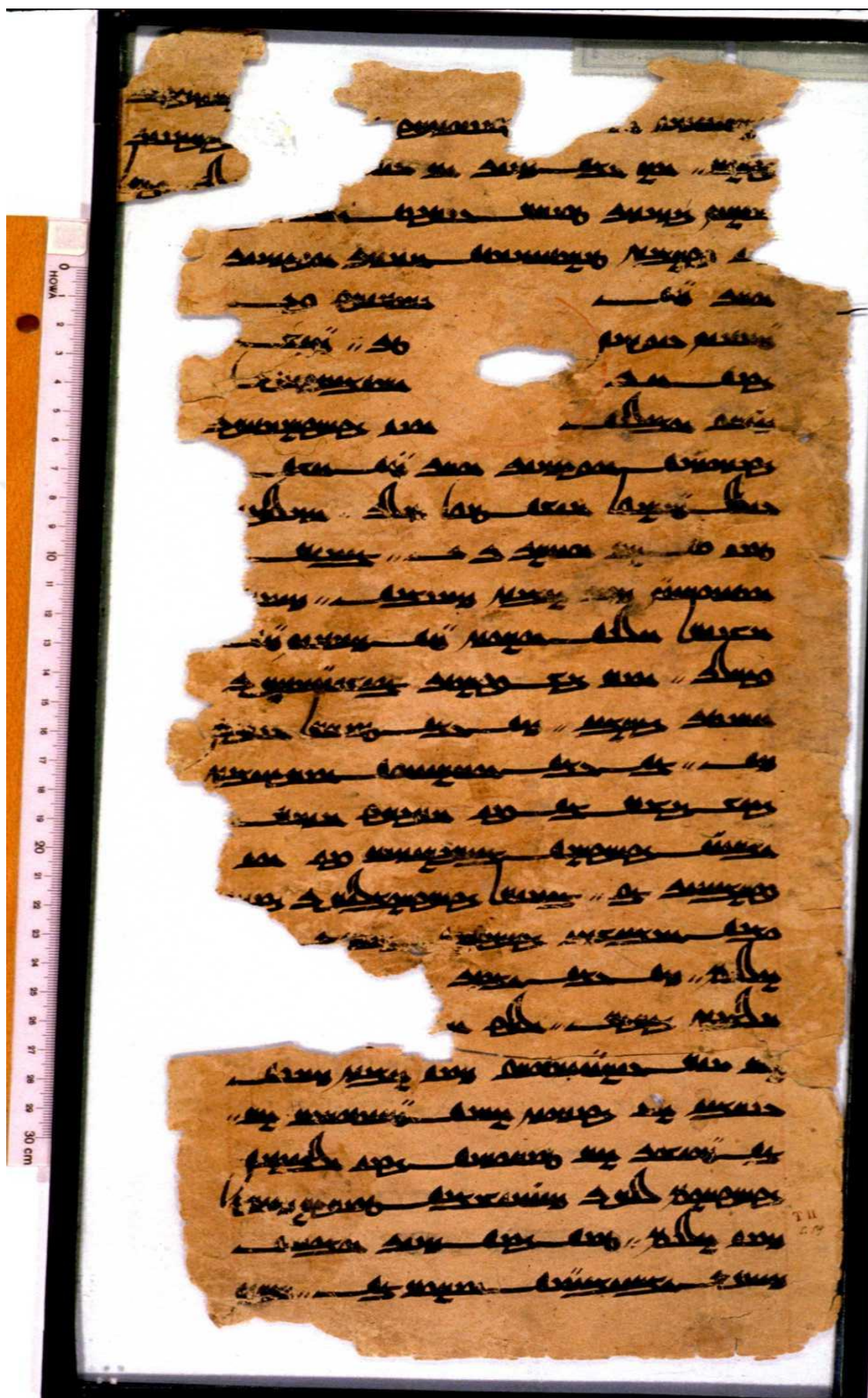
(Mainz 49b)

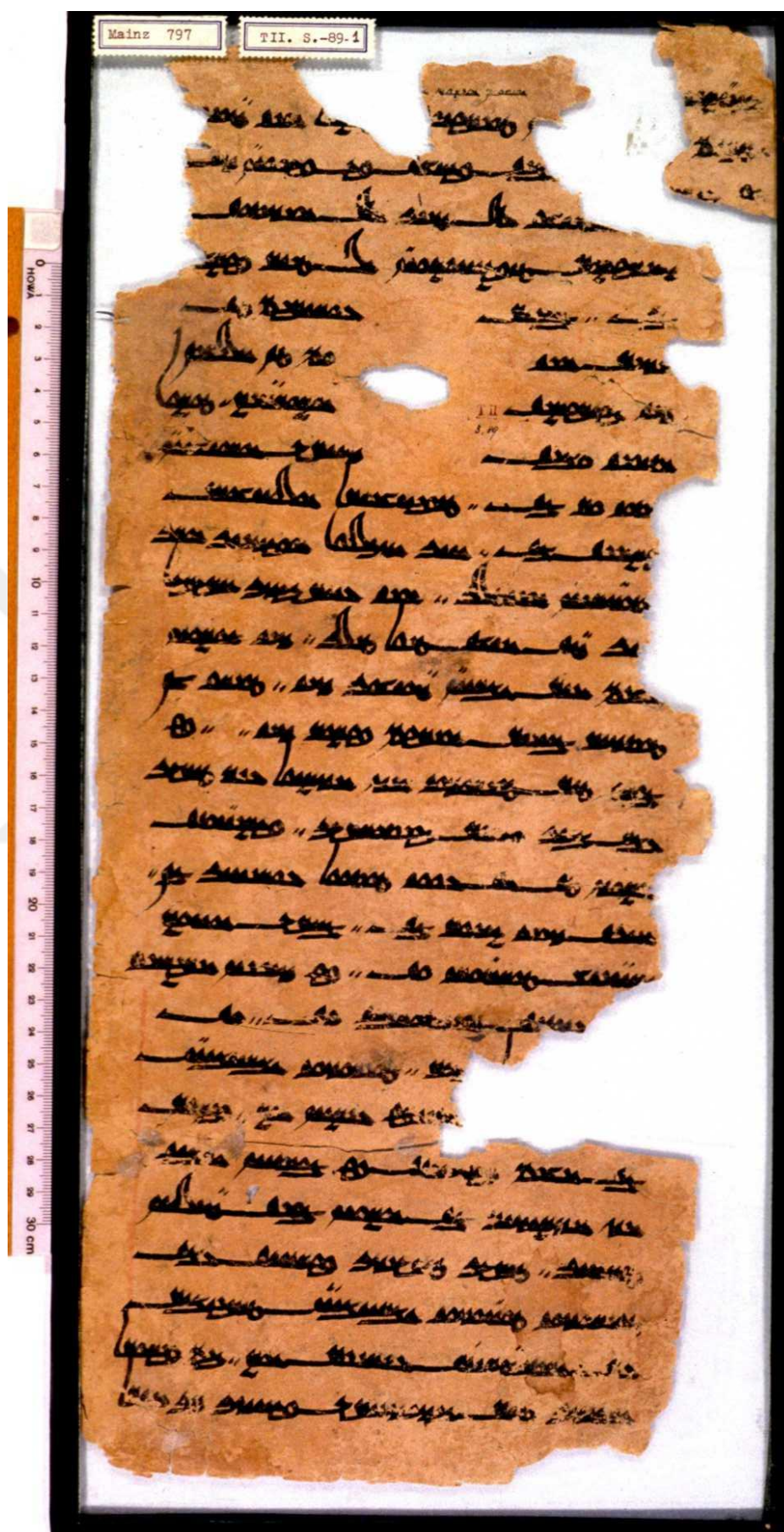
(Mainz809a)

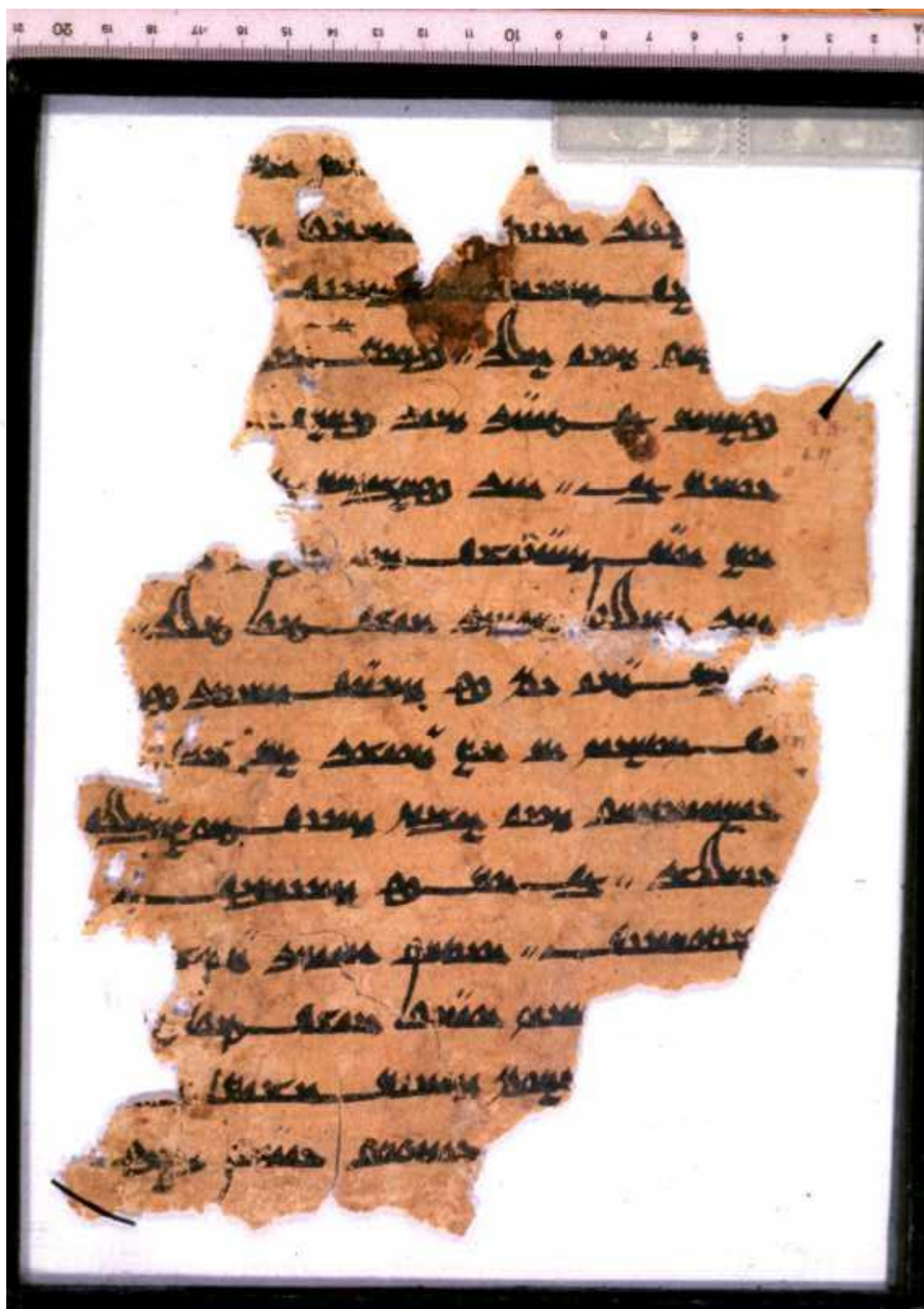
(Mainz-809b)

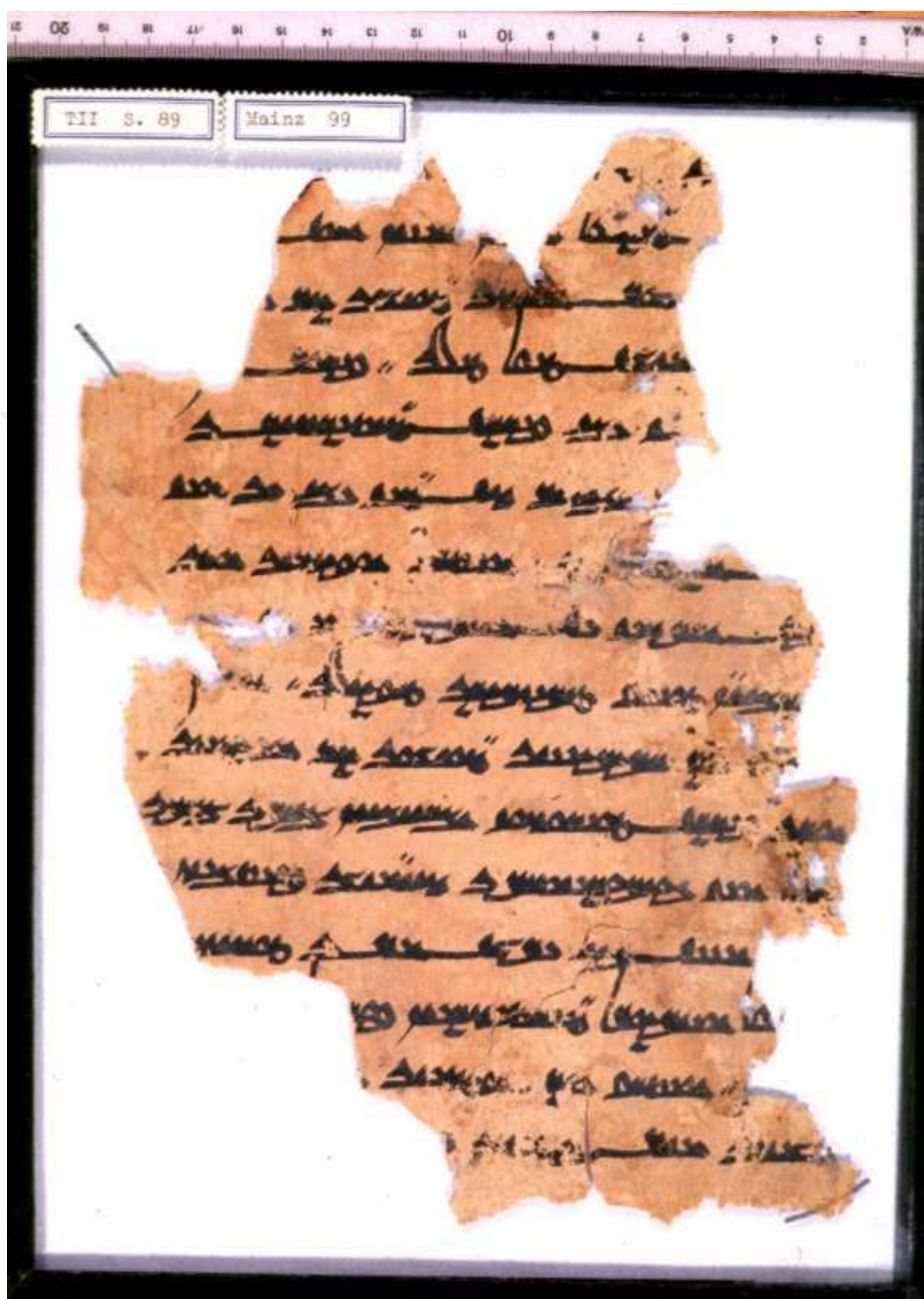
(Mainz 797a)

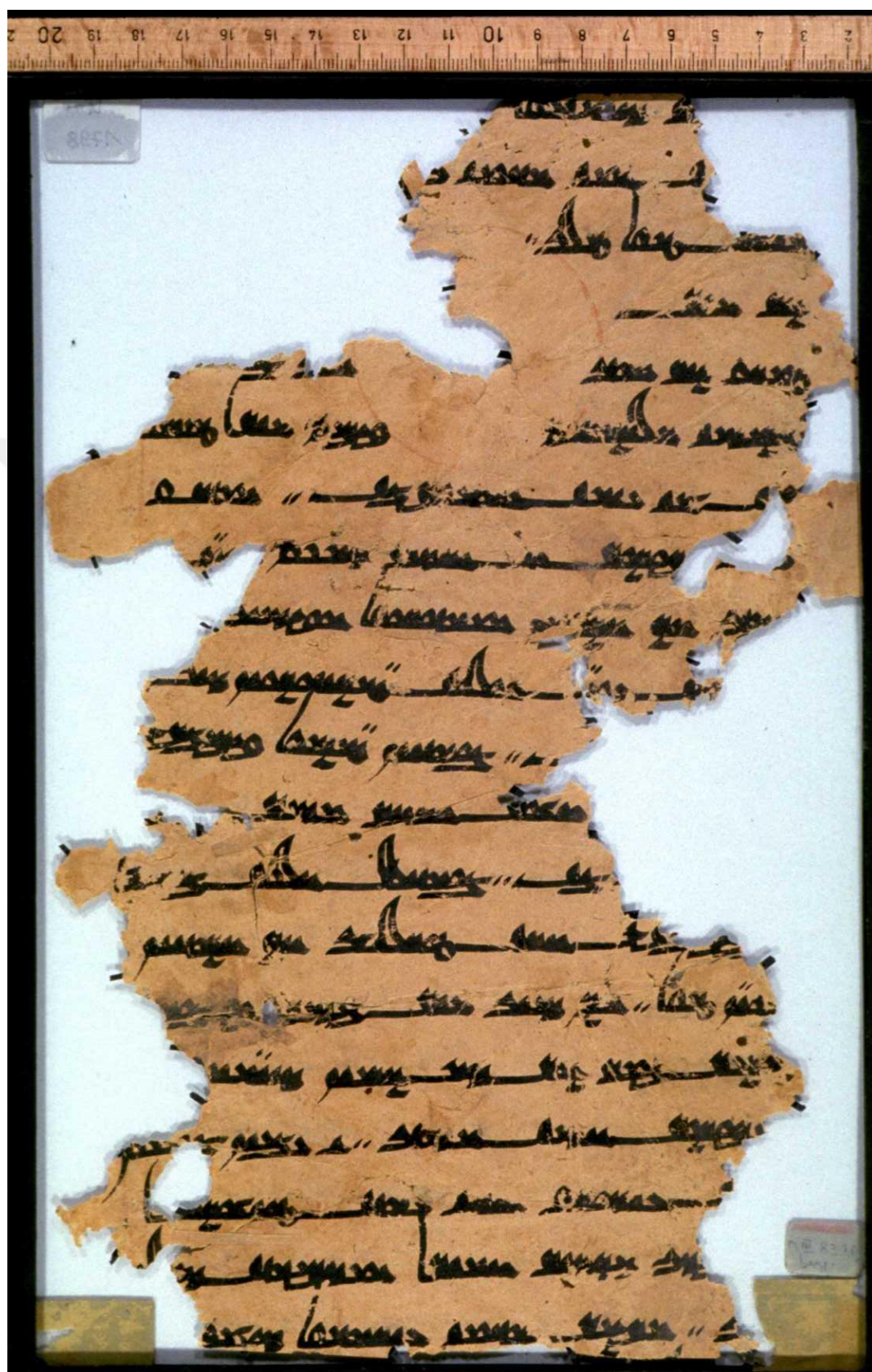
(Mainz 797b)

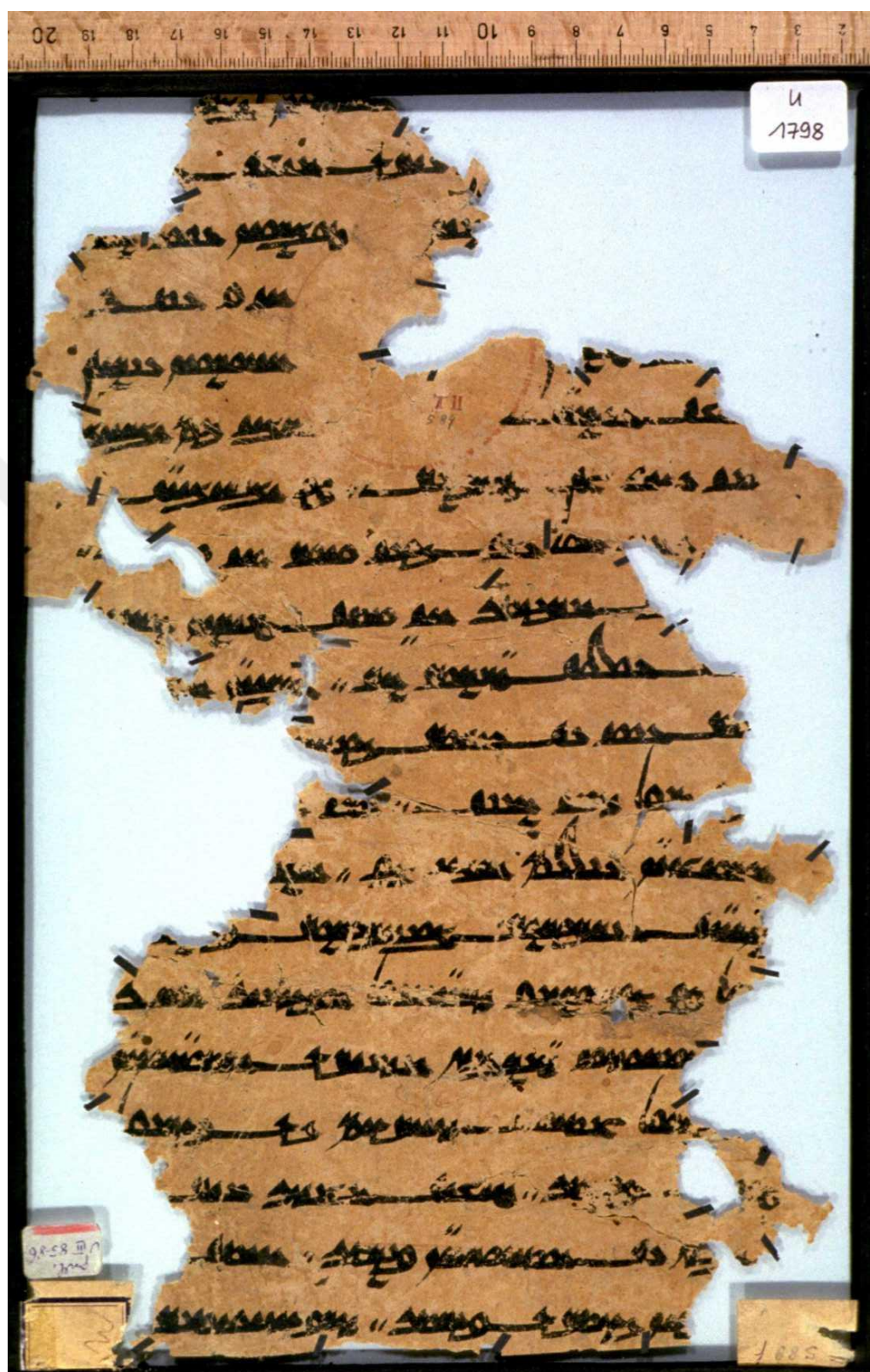
(Mainz 99)

(Mainz 99)

(U-1798a)

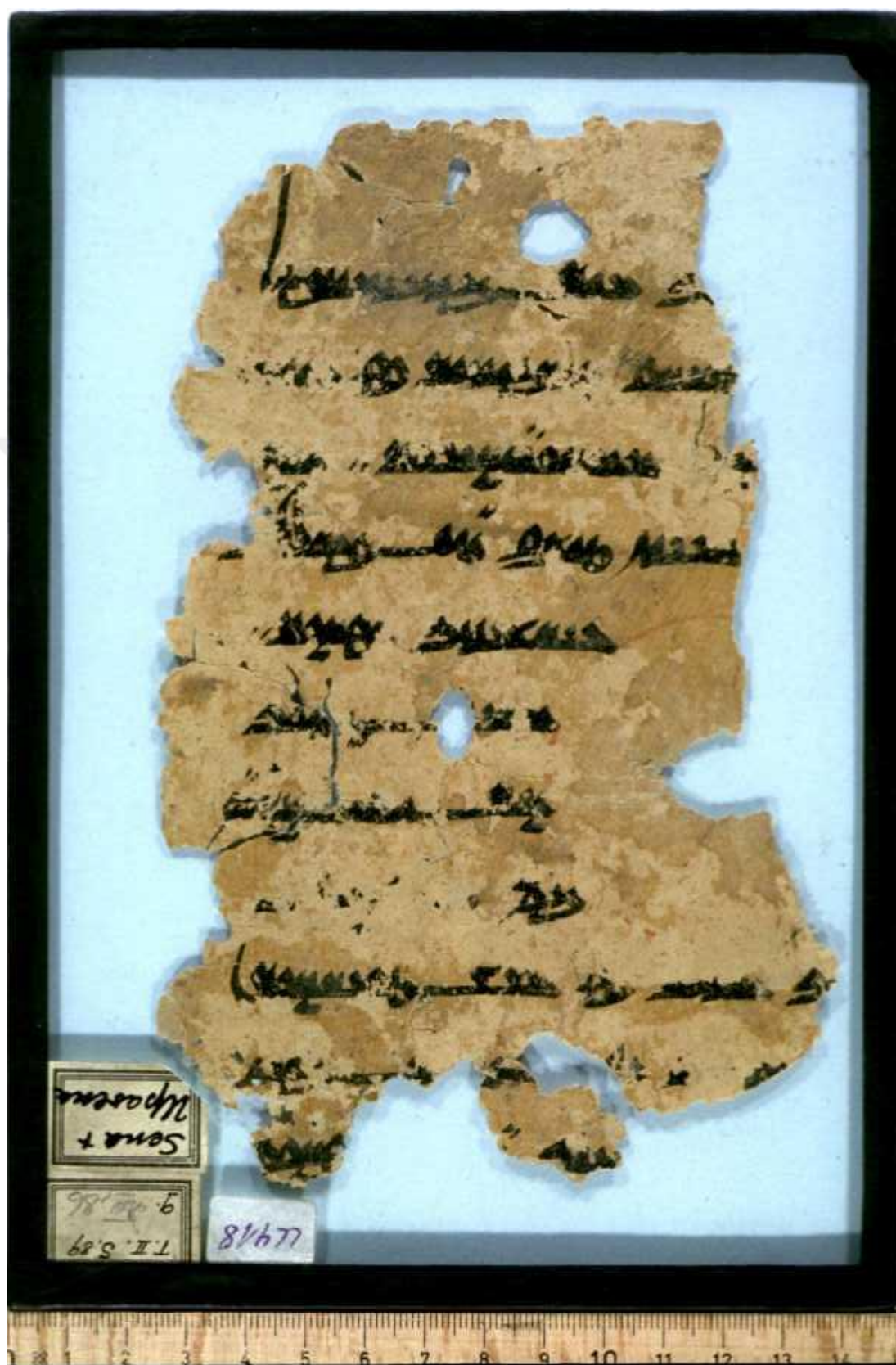
(U-1798b)

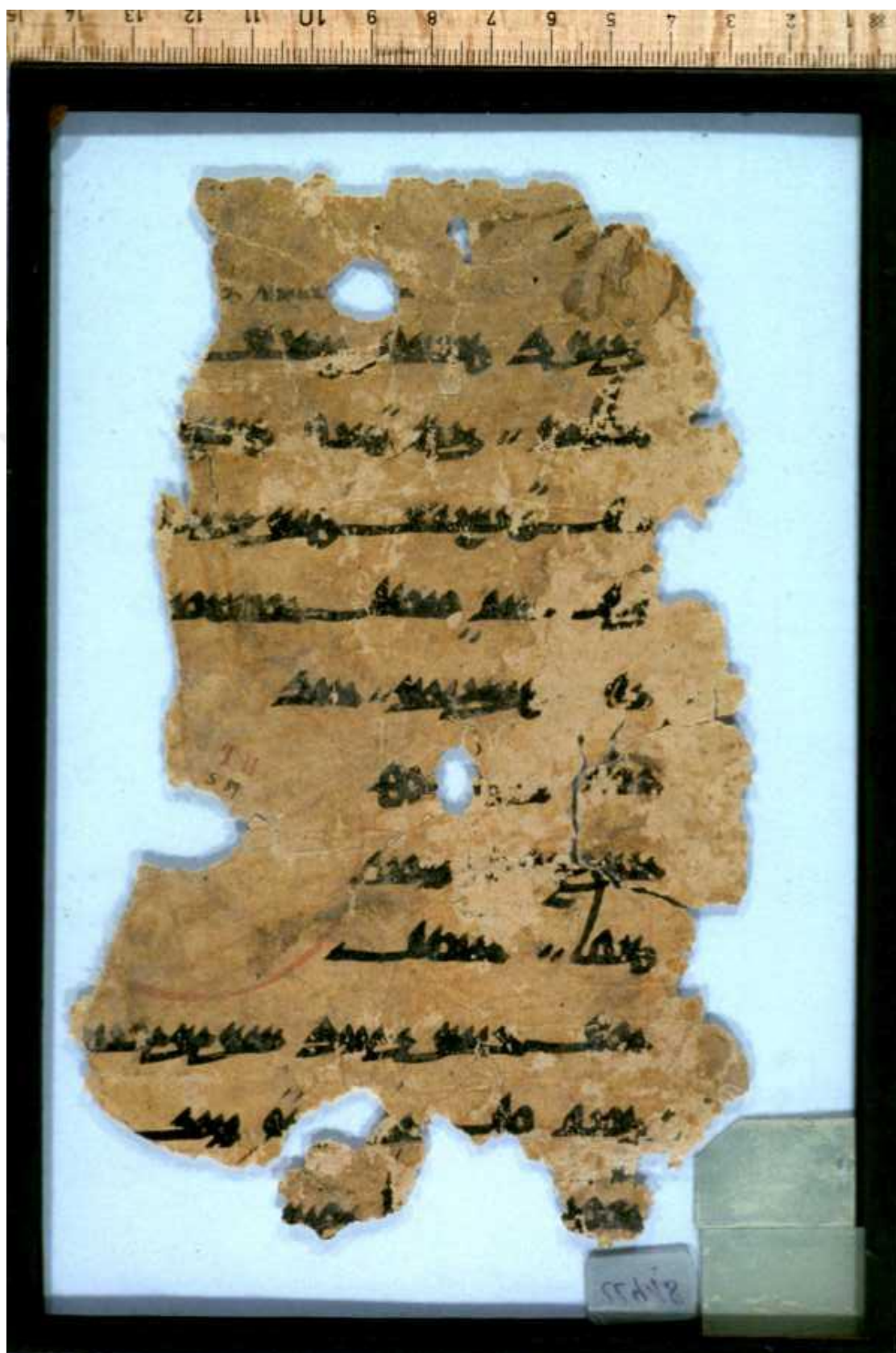
(U-1117a)

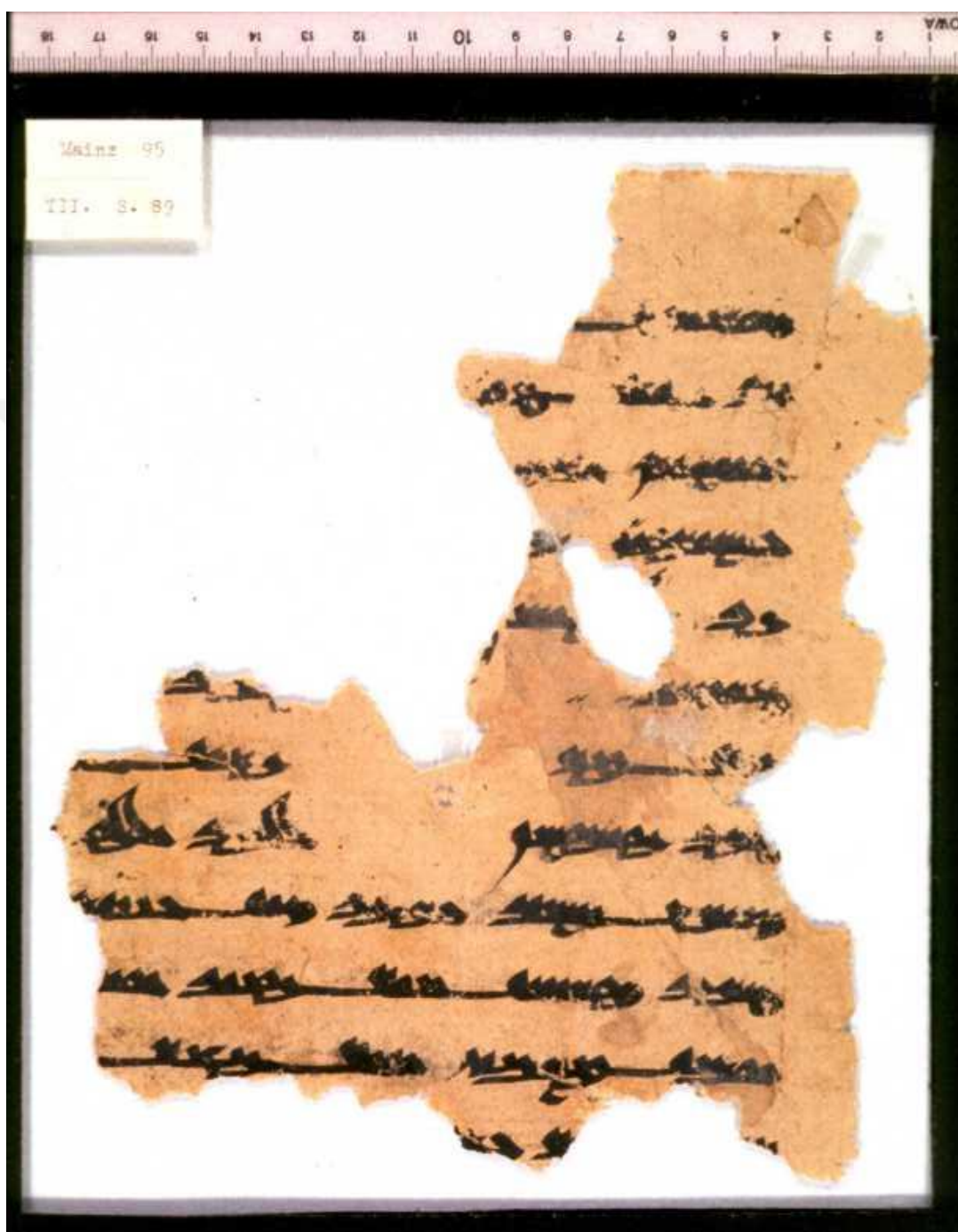
(U-1117B)

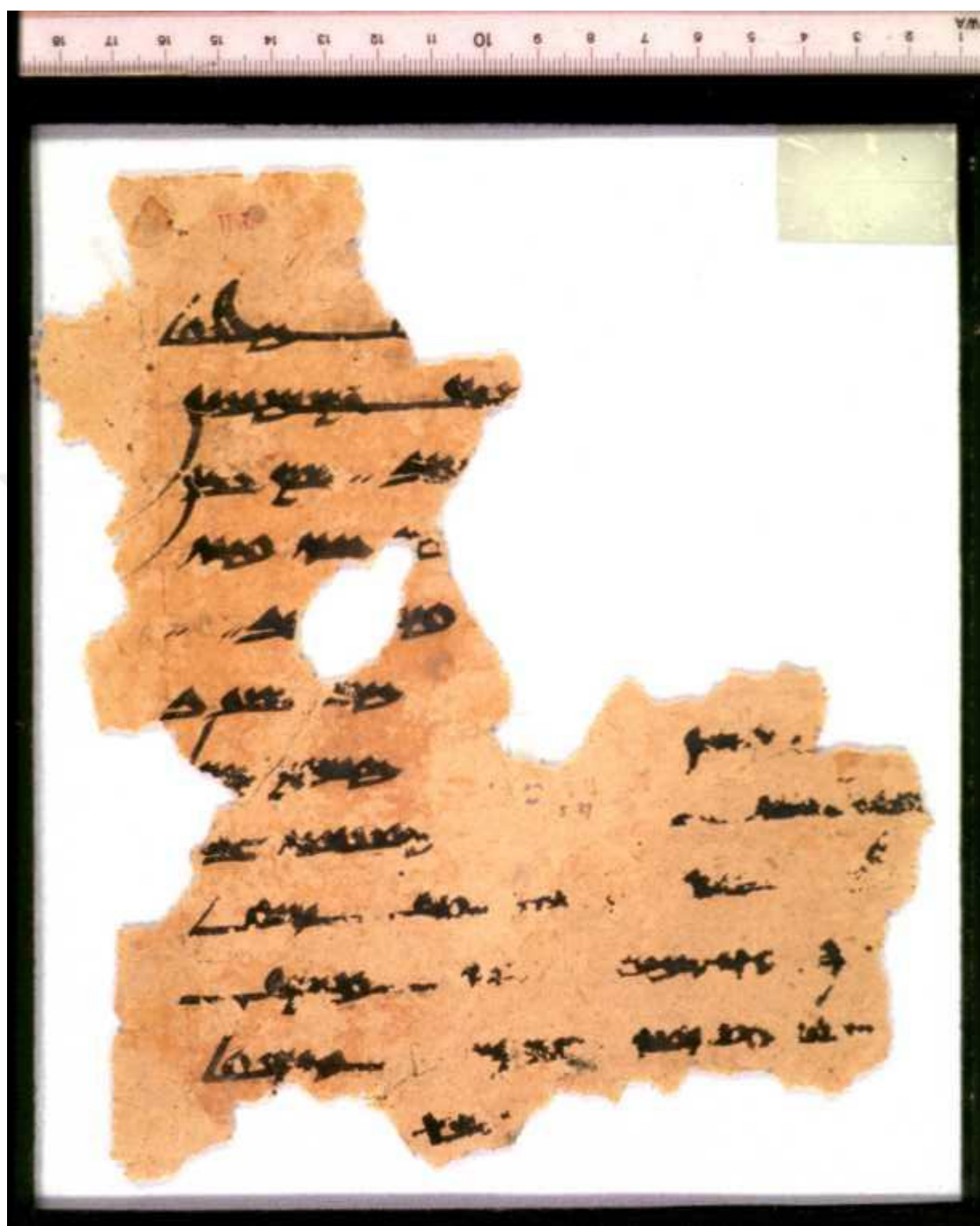
(U-418a)

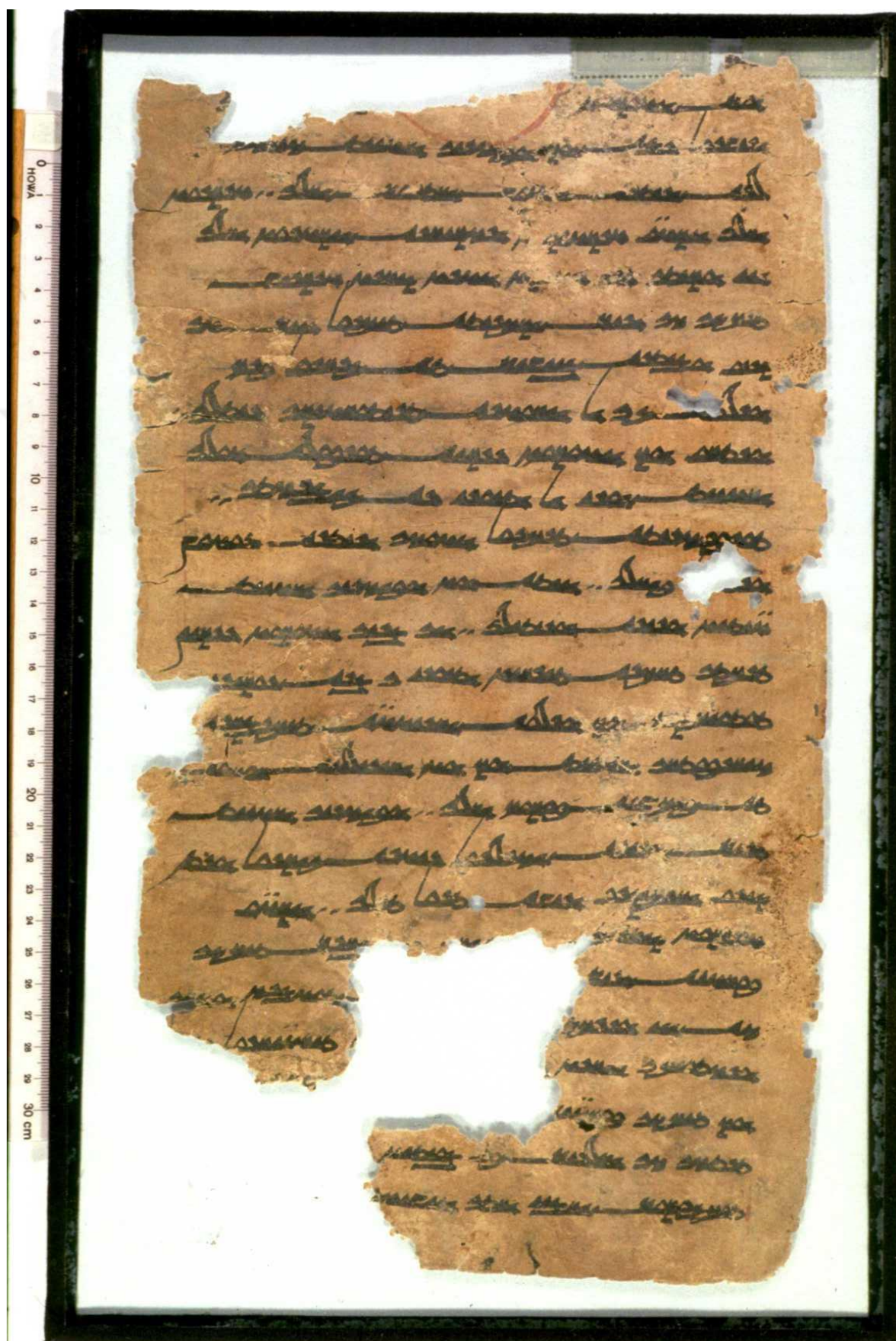
(U-418b)

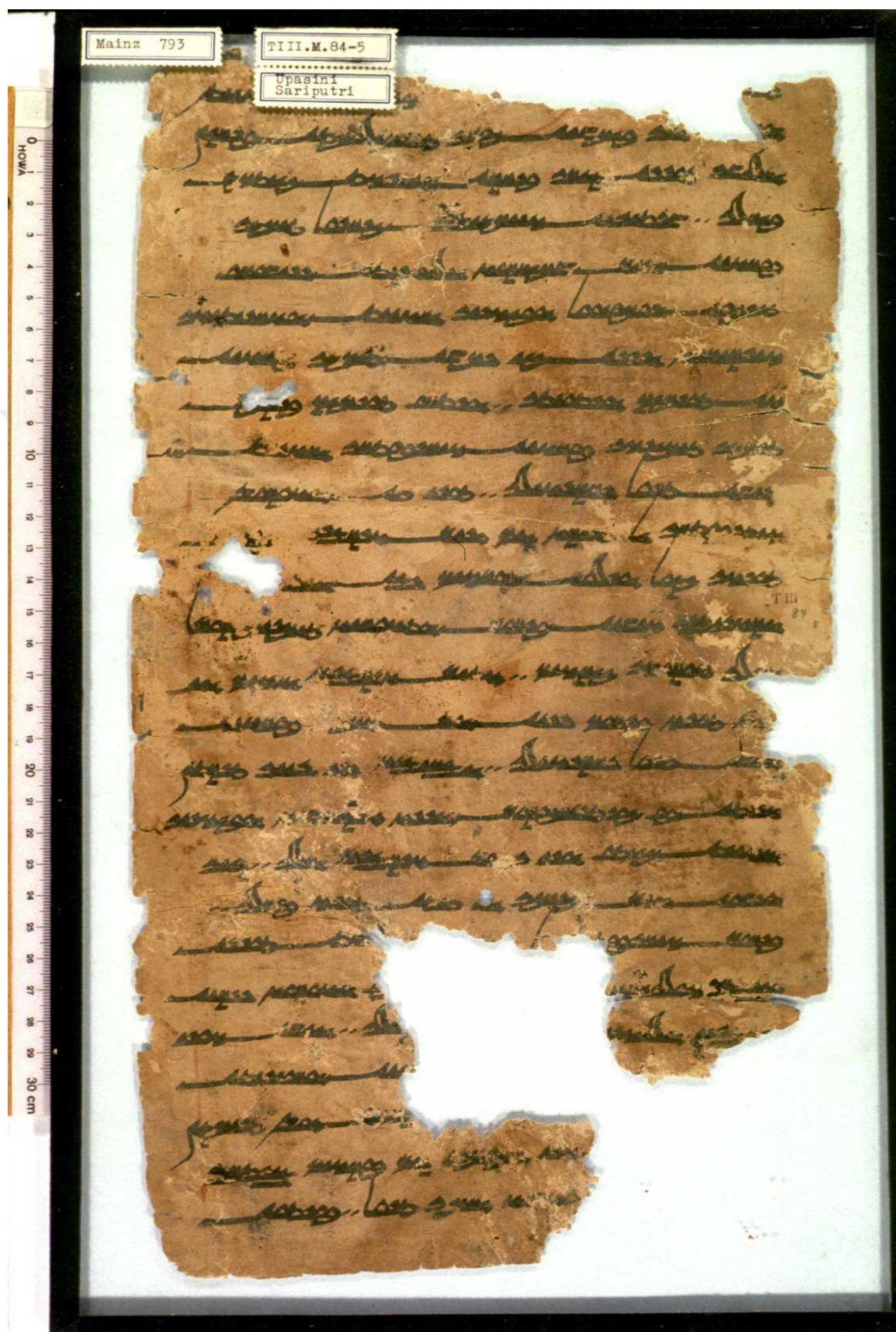
(Mainz 95a)

(Mainz 95b)

(Mainz 793a)

(Mainz 793b)

(Mainz 87d ön)

(Mainz 87d arka)